

2020

**Raport o stanie
sektora małych
i średnich
przedsiębiorstw
w Polsce**

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

Redakcja:

Anna Skowrońska, Robert Zakrzewski

Autorzy Raportu:

Paweł Chaber – Rozdział 5

Jacek Łapiński – Rozdział 1

Melania Nieć – Rozdział 1, Rozdział 2, Rozdział 3

Joanna Orłowska – Rozdział 1

Robert Zakrzewski – Rozdział 1, Rozdział 4

Spis treści

Słowo wstępne	4
Rozdział 1. Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce	8
1.1. Przedsiębiorstwa w Polsce	8
1.2. Udział MSP w wytwarzaniu PKB	14
1.3. Tworzenie miejsc pracy	17
1.4. Inwestycje przedsiębiorstw w 2018	22
1.5. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw	26
1.6. Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw	28
Rozdział 2. Ranking małej i średniej przedsiębiorczości w układzie wojewódzkim. Wskaźnik syntetyczny.....	36
Rozdział 3. Innowacyjność przedsiębiorstw	43
Rozdział 4. Statystyczny obraz polskich mikroprzedsiębiorstw	55
Rozdział 5. Wykorzystanie ICT w polskich przedsiębiorstwach	66

Słowo wstępne

Szanowni Państwo,

Z przyjemnością przekazuję Państwu dwudziestą trzecią, edycję Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, przygotowaną przez pracowników Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

W oparciu o dostępne dane statystyczne GUS, jak również te zakupione specjalnie na potrzeby niniejszego Raportu, pokazujemy zmieniający się obraz polskiej przedsiębiorczości, w szczególności mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. Analiza danych z wielu lat pozwala dostrzec jak wiele zmian zaszło w polskich firmach i jak systematycznie zwiększają swój udział w budowaniu gospodarki. Najnowsze dostępne dane, głównie za lata 2018 i 2019, mówią o ponownym wzroście liczby podmiotów w naszej gospodarce (2,15 mln), poprawie podstawowych wartości ekonomicznych mierzących finansową sytuację firm, wzroście nakładów na inwestycje i rosnącym poziomie cyfryzacji.

Ten pozytywny obraz to jednocześnie sytuacja sprzed pandemii koronawirusa. W czasie, kiedy opracowywaliśmy niniejszy Raport, doświadczaliśmy jej skutków i z uwagą śledziliśmy doniesienia o wpływie tej sytuacji na przedsiębiorstwa. Dlatego podjęliśmy działania mające na celu wsparcie przedsiębiorców w tym okresie i zaangażowaliśmy się w aktywności zainicjowane przez rząd. Uruchomiliśmy instrument dla średnich firm, pozwalający pozyskać środki na kapitał obrotowy, a także cykl edukacyjnych videokonferencji nt. rozwiązań przygotowanych dla przedsiębiorców w ramach Tarczy Antykryzysowej. Świadomi również tego, że kryzys może być okazją do wprowadzenia nowych rozwiązań, zaproponowaliśmy przedsiębiorcom konkurs „100 najlepszych projektów na zwiększenie poziomu cyfryzacji w firmie”, który ma wyłonić i upowszechnić innowacyjne rozwiązania zwiększające poziom cyfryzacji w firmach i pomóc im wejść na nowy poziom rozwoju w oparciu o technologie cyfrowe. Żeby skorzystać z dobrych praktyk, prowadziliśmy Monitoring Antykryzysowy działań podejmowanych przez rządy innych krajów w celu zmniejszenia wpływu COVID-19 na przedsiębiorstwa.

Uruchomienie wsparcia publicznego w ramach Tarczy Antykryzysowej według informacji z 1 czerwca br. pozwoliło zachować 1 mln miejsc pracy. Pełna ocena skutków pandemii będzie rozłożona w czasie i w kolejnych raportach PARP ten temat zostanie szczegółowo zaprezentowany. Możemy być prawie pewni, że nastąpią zmiany części wskaźników ekonomicznych. Natomiast nie muszą być one niekorzystne, jeśli weźmiemy pod uwagę dynamikę zmian jaką już obserwujemy w polskim biznesie w obszarze cyfryzacji. Ten bardzo silny trend, wzmocniony przez pandemię COVID-19, wpływa pozytywnie na optymalizację procesów w biznesie, ale co więcej, buduje wiele firm od nowa pod kątem modelu biznesowego.

Serdecznie zapraszam do zapoznania się z pełną treścią Raportu.

Małgorzata Oleszczuk
Prezes Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – kluczowe wskaźniki

Poniższe dane, o ile nie zaznaczono, dotyczą 2018 r. Zostały przygotowane w oparciu o publikacje GUS:

- *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.* (GUS 2020 r.);
- *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018* (GUS 2019 r.);
- *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015-2019* (GUS, 2019 r.).

Dane oznaczone gwiazdką zostały opracowane przez GUS na zlecenie PARP, specjalnie na potrzeby tego Raportu.

Liczba przedsiębiorstw	
Liczba	2,15 mln (wzrost o 3,5% r/r)
Struktura przedsiębiorstw	
Wg liczby pracujących	99,8% – MSP 96,7% – mikroprzedsiębiorstwa 2,4% – małe przedsiębiorstwa 0,7% – średnie przedsiębiorstwa 0,2% – duże przedsiębiorstwa
Branżowa	52,0% – działalność usługowa 23,6% – działalność handlowa 10,3% – działalność budowlana 13,3% – działalność przemysłowa <i>*ponieważ 99,8% firm to MSP, to struktura branżowa MSP odpowiada w praktyce strukturze całego sektora firm (łącznie z dużymi)</i>
Wg formy prawnej	87,5% – osoby fizyczne prowadzące działalność (98,7% z nich to mikroprzedsiębiorstwa) 12,5% – osoby prawne i jednostki niemające tej osobowości
Udział w PKB*	
Udział w PKB (dane za 2017 r.)	72,3% – udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB (spadek o 1,3 p.p. r/r) 49,1% – udział MSP w tworzeniu PKB (spadek o 0,7% r/r) Struktura udziału w PKB: 30,2% – mikroprzedsiębiorstwa (bez zmian r/r) 8,1% – małe przedsiębiorstwa (spadek o 0,3 p.p. r/r) 10,7% – średnie przedsiębiorstwa (spadek o 0,4 p.p. r/r) 23,2% – duże przedsiębiorstwa (spadek o 0,6 p.p. r/r)
Rynek pracy	
Współczynnik aktywności zawodowej	77,1% – współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym ¹ 72,6% – w grupie kobiet 81,15% – w grupie mężczyzn
Pracujący	9,9 mln – liczba pracujących w przedsiębiorstwach (wzrost o 1,4% r/r) 6,8 mln – liczba pracujących w MSP (68% pracujących w sektorze przedsiębiorstw, wzrost o 1,0% r/r) 4,1 mln – mikroprzedsiębiorstwa (wzrost o 2,3% r/r) 1,1 mln – małe przedsiębiorstwa (spadek o 1,7% r/r) 1,6 mln – średnie przedsiębiorstwa (spadek o 0,1% r/r)

¹ Zgodnie z metodologią przyjętą przez GUS zalicza się tu osoby w wieku od 18 do 59/64 (w zależności od płci).

	3,2 mln – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 2,3% r/r)
Zatrudnieni	6,9 mln – liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach (wzrost o 87 tys. osób r/r.) 56,8% – udział sektora MSP w strukturze przeciętnego zatrudnienia 3,2 osoby – przeciętna liczba zatrudnionych na 1 podmiot
Wynagrodzenia	4816 zł – miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw (wzrost o 6,5% r/r)
Wyniki finansowe	
Przychody, produkcja i wartość dodana	4,96 bln zł – przychody ogółem przedsiębiorstw (wzrost o 8,4% r/r) 3,8 bln zł – produkcja przedsiębiorstw (wzrost o 8,8% r/r) 1,2 bln zł – wartość dodana (wzrost o 3,3% r/r) Dla przeciętnej firmy: Przychody – 2,3 mln zł (wzrost o 4,7% r/r) Produkcja – 1,8 mln zł (wzrost o 5,2%) Wartość dodana - 0,5 mln zł (spadek o 0,2%)
Inwestycje	
Nakłady na inwestycje	218,2 mld zł – nakłady inwestycyjne ogółem sektora przedsiębiorstw (wzrost o 12% r/r), w tym: nakłady inwestycyjne (198,6 mld zł) zakup używanych środków trwałych (19,6 mld zł). Nakłady inwestycyjne ogółem na przedsiębiorstwo: 101,48 tys. zł – ogółem (wzrost o 8% r/r) 46,34 tys. zł – MSP 18,64 tys. zł – mikroprzedsiębiorstwo 363,30 tys. zł – małe przedsiębiorstwo 2 734,19 tys. zł – średnie przedsiębiorstwo 32 317,64 tys. zł – duże przedsiębiorstwo
Źródła finansowania przedsiębiorstw (bez mikrofirm)* (dane za 2017 r.)	73,4% – środki własne 10,4% – kredyty 4,8% – środki bezpośrednio z zagranicy 3,5% – środki budżetowe 4,3% – inne źródła
Eksport/Import*	
Eksport	1,2 bln zł – eksport wyrobów i usług (wzrost o 8,9% r/r) 99 tys. – liczba eksporterów wyrobów (wzrost o 0,7% r/r) 21 tys. – liczba eksporterów usług (wzrost o 2,2% r/r) 4,6% – odsetek eksporterów wyrobów (4,7% w 2017 r.) 0,97% – odsetek eksporterów usług (0,99% w 2017 r.)
Import	1,1 bln zł – import wyrobów i usług (wzrost o 10,4% r/r) 179 tys. – liczba importerów wyrobów (wzrost o 8,1% r/r) 31 tys. – liczba importerów usług (wzrost o 5,1% r/r) 8,3% – odsetek importerów wyrobów (8,9% w 2017 r.) 1,45% – odsetek importerów usług (1,43% w 2017 r.)

ICT	
Przedsiębiorstwa posiadające własną stronę internetową (dane za 2019 r.)	70,2% – ogółem (wzrost o 3,4 p.p. r/r) 66% – małe przedsiębiorstwa (wzrost o 3,5 p.p. r/r) 87,5% – średnie przedsiębiorstwa (wzrost o 3 p.p. r/r) 92,7% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 1,6 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa wykorzystujące media społecznościowe (dane za 2019 r.)	36,6% – ogółem (wzrost o 6,3 p.p. r/r) 33,2% – małe przedsiębiorstwa (wzrost o 6,3 p.p. r/r) 47,2% – średnie przedsiębiorstwa (wzrost o 6,1 p.p. r/r) 70,5% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 6,7 p.p. r/r)
Przedsiębiorstwa wykorzystujące chmurę obliczeniową (dane za 2019 r.)	17,5% – ogółem (wzrost o 6 p.p. r/r) 14,1% – małe przedsiębiorstwa (wzrost o 5,3 p.p. r/r) 27,9% – średnie przedsiębiorstwa (wzrost o 8,9 p.p. r/r) 52% – duże przedsiębiorstwa (wzrost o 9,3 p.p. r/r)
Innowacyjność	
Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie (w latach 2016-2018)	26,1% – przedsiębiorstw przemysłowych (wzrost o 5,9 p.p. w porównaniu z poprzednim pomiarem - za lata 2015-2017) 21,0% – przedsiębiorstw usługowych (wzrost o 9,1 p.p.)
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły nowe lub istotnie ulepszone produkty/procesy biznesowe (% przedsiębiorstw <u>przemysłowych</u> ; w latach 2016-2018)	24% – nowe lub istotnie ulepszone produkty lub procesy biznesowe 17,0% – małe przedsiębiorstwa 37,2% – średnie przedsiębiorstwa 62,3% – duże przedsiębiorstwa
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły nowe lub istotnie ulepszone produkty/procesy biznesowe (% przedsiębiorstw <u>usługowych</u> ; w latach 2016-2018)	19,6% – nowe lub istotnie ulepszone produkty lub procesy biznesowe 16,6% – małe przedsiębiorstwa 30,4% – średnie przedsiębiorstwa 46,6% – duże przedsiębiorstwa
Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw	23,4 mld zł – firmy przemysłowe (spadek o 16% r/r) 13,1 mld zł – przedsiębiorstwa usługowe (spadek o 0,3% r/r)
Udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach (wg skali innowacyjności)	W przedsiębiorstwach przemysłowych: 3,2% – nowych dla rynku 5,9% – nowych dla firmy W przedsiębiorstwach usługowych: 1,1% – nowych dla rynku 2,1% – nowych dla firm

Rozdział 1. Obraz statystyczny przedsiębiorstw w Polsce

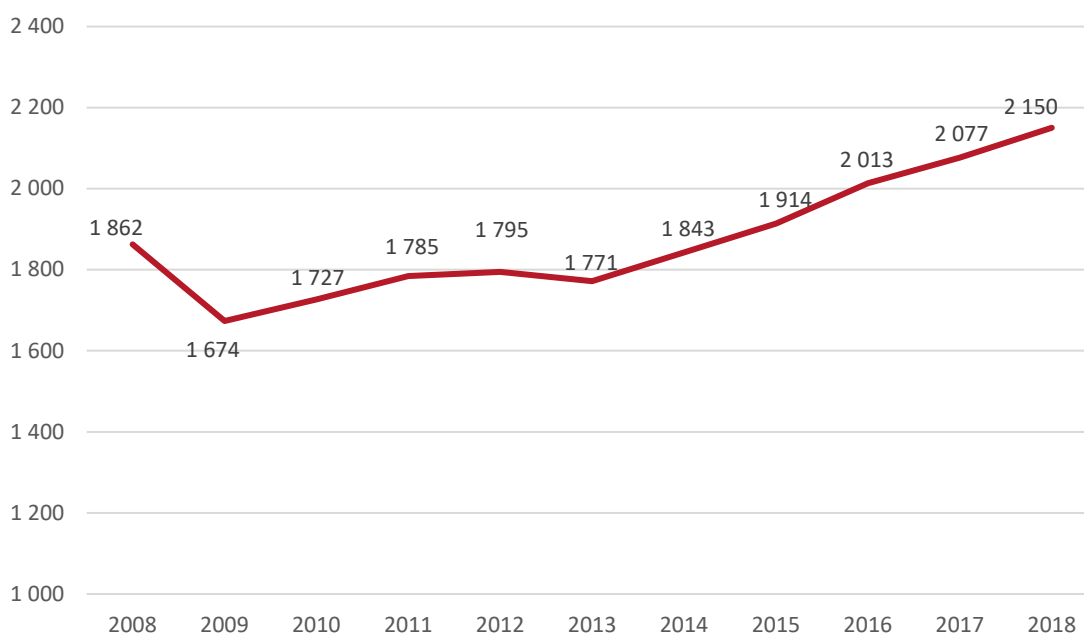
1.1. Przedsiębiorstwa w Polsce

Liczba przedsiębiorstw i ich struktura

Analiza danych pokazuje, że na przestrzeni ostatnich lat **liczba przedsiębiorstw systematycznie rośnie. W 2018 r. w Polsce działało 2,15 mln przedsiębiorstw niefinansowych**, określanych jako aktywne², podczas gdy w 2008 r. było ich 1,86 mln (co oznacza wzrost o 15,5%). Szczególnie dynamiczny wzrost liczby firm odnotowano w 2016 r. – o 5,2%³ r/r. W 2018 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, liczba przedsiębiorstw wzrosła o 3,5% (wykres 1.1).

Liczba przedsiębiorstw w Polsce w ostatnich latach rośnie – w 2018 r. przekroczyła 2,1 mln. Zdecydowana większość z nich to mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

Wykres 1.1. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w latach 2008-2018 (w tys.)

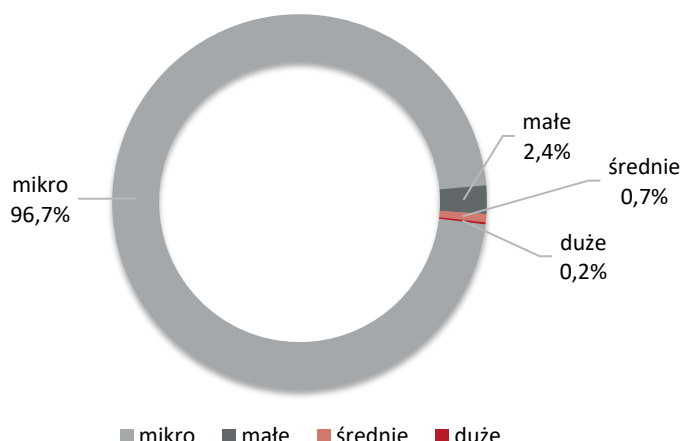
Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

Sektor MSP (mikro, małych i średnich przedsiębiorstw) **stanowi przeważającą większość przedsiębiorstw w Polsce** – 99,8%. Wśród nich najliczniejszą grupą (96,7%; 2,08 mln) są mikroprzedsiębiorstwa. Udział firm małych w strukturze polskich przedsiębiorstw wynosi 2,4% (52,7 tys.), średnich – 0,7% (15,2 tys.), zaś dużych – tylko 0,2% (3,7 tys.)⁴ (wykres 1.2).

² Dane za 2018 r. za publikacją *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS, 2020. Dane dotyczą sekcji B-J, L-N, P-S PKD 2007. Określenie „aktywne przedsiębiorstwa” pochodzi z niniejszego opracowania.

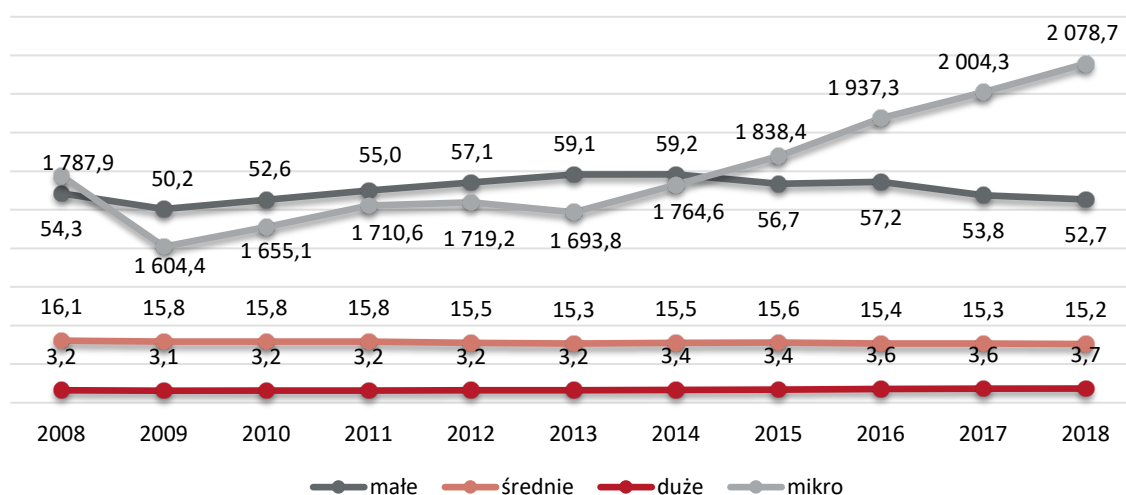
³ Ibidem.

⁴ Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 roku*, 2020.

Wykres 1.2. Struktura przedsiębiorstw aktywnych w Polsce ze względu na wielkość firmy

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 roku*, GUS, 2020.

Obserwując dane dotyczące liczby przedsiębiorstw ze względu na klasę wielkości, można zauważyć, że **w okresie 2008-2018 udział poszczególnych grup ulegał niewielkim wahaniom i utrzymywał się na zbliżonym poziomie⁵**. Mimo to porównując strukturę firm w 2018 r. do tej z 2008 r. widać nieznaczny wzrost udziału mikroprzedsiębiorstw (o 0,7 p.p.) oraz spadek udziału firm małych i średnich (odpowiednio o 0,5 p.p. i 0,2 p.p.). W 2018 r., względem 2017 r., wzrosła liczba aktywnych przedsiębiorstw w grupie firm mikro (o 3,7% r/r) oraz dużych (o 0,9% r/r). Spadła natomiast liczba przedsiębiorstw małych i średnich (odpowiednio o 2,0% i 0,8% r/r) (wykres 1.3)⁶.

Wykres 1.3. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w Polsce w poszczególnych grupach według wielkości w latach 2008-2018 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

⁵ Obliczenia własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

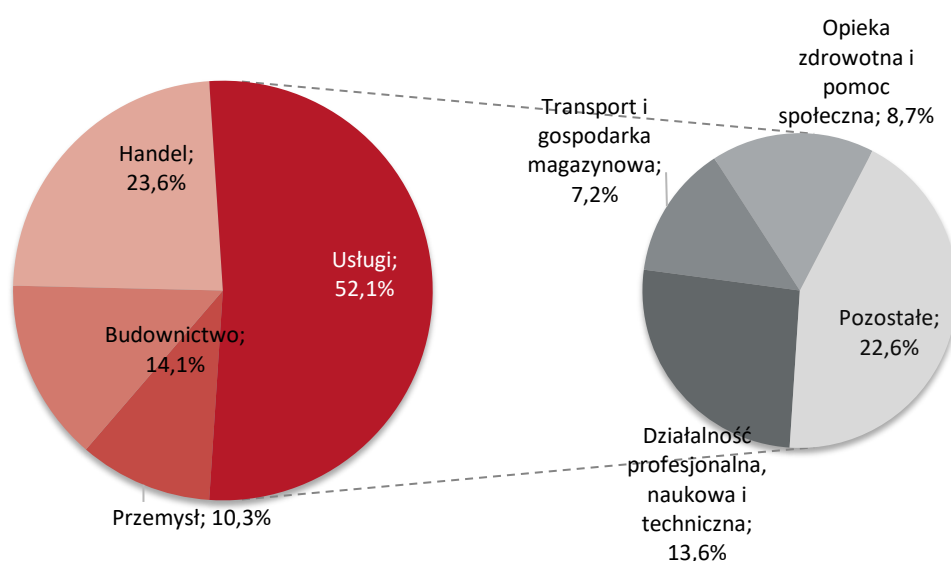
⁶ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 roku*, GUS, 2020.

Polskie MSP działają przede wszystkim w Usługach i Handlu (75,7%), rzadziej zaś w Budownictwie i Przetwórstwie przemysłowym

Analiza struktury branżowej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw pokazuje, że najliczniejszą grupę stanowią firmy z sektora Usług (52,1%). Co czwarta firma działa w Handlu (23,6%), a co ósma – w Budownictwie (14,1%). Co dziesiąte przedsiębiorstwo z sektora MSP (10,3%) działa w Przemśle (wykres 1.4). Struktura branżowa dużych firm działających w Polsce

różni się istotnie od tej dla sektora MSP. Ponad połowa (52,0%) dużych podmiotów prowadzi działalność przemysłową. Rzadziej natomiast niż MSP duże firmy działają w Usługach (30,7%), Handlu (13,7%) i w Budownictwie (3,6%)⁷.

Wykres 1.4. Struktura MSP w Polsce według podstawowego obszaru działalności

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS, 2020 (sekcje B-J, L-N, P-S PKD 2007).

Większość (87,6%) wszystkich przedsiębiorców z sektora MSP to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej stanowią 12,4% małych i średnich przedsiębiorstw⁸.

Powstawanie i likwidowanie przedsiębiorstw

Według danych z rejestru REGON⁹ w 2019 roku zarejestrowano 379 tys. nowych przedsiębiorstw, wykreślono natomiast 227 tys. firm. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba nowo powstałych przedsiębiorstw spadła o 3,5%, natomiast zlikwidowanych – aż o 31,6%.

⁷ *Ibidem.*

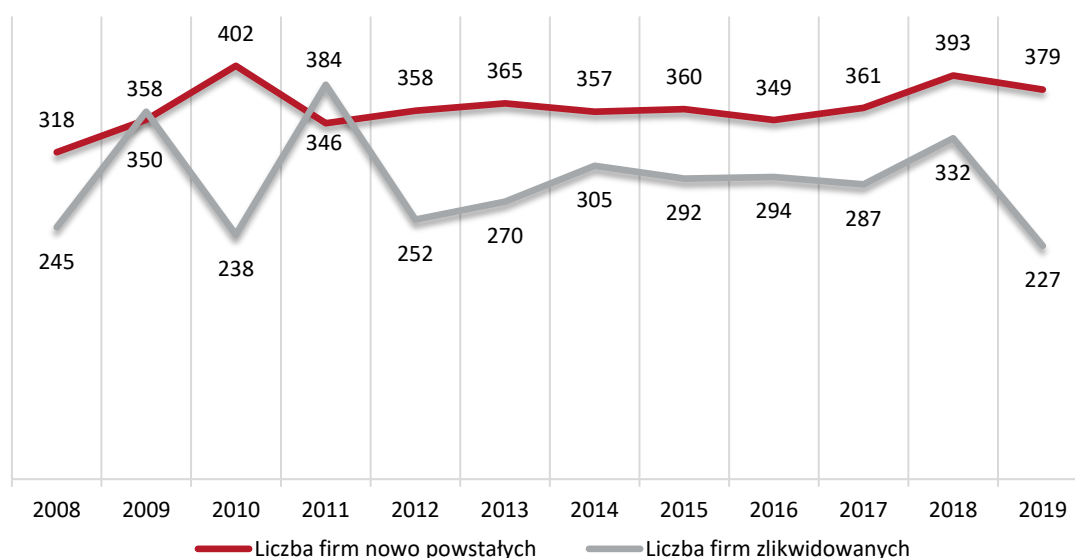
⁸ *Ibidem.*

⁹ Dane te pokazują liczbę nowo zarejestrowanych firm, nie mówią natomiast o liczbie firm, które faktycznie rozpoczęły działalność gospodarczą.

Na przestrzeni lat 2008-2019 liczba przedsiębiorstw nowo powstałych była (poza latami 2009 i 2011) wyższa niż zlikwidowanych. Tę kategorię charakteryzuje tendencja wzrostowa. Liczba przedsiębiorstw wyrejestrowanych wykazuje większe wahania w poszczególnych latach (w roku 2019 r. była o 7% niższa niż w 2008 r.)¹⁰ (wykres 1.5).

Na przestrzeni ostatnich kilku lat liczba przedsiębiorstw nowo powstałych była wyższa niż zlikwidowanych

Wykres 1.5. Liczba przedsiębiorstw nowo powstałych i zlikwidowanych w Polsce w latach 2008-2019 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON* za lata 2009-2020.

W 2019 r., podobnie jak w latach poprzednich, **najwięcej firm powstało w następujących działach gospodarki: Budownictwo** (78,7 tys.; 20,9% ogółu nowo powstałych firm), **Handel** (60,5 tys.; 16,1%), a następnie w **Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna** (40,3 tys.; 10,7%) oraz **Przetwórstwo przemysłowe** (27,2 tys., 7,2%). Te same działy charakteryzują się także największą liczbą wykreślonych z rejestru podmiotów (Handel 64,1 tys. – 28,3%; Budownictwo 34,3 tys. – 15,1%; Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 19,6 tys. – 8,6%; Przetwórstwo przemysłowe 19,1 tys. – 8,4%)¹¹.

Zdecydowana większość nowo powstałych firm to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (77,9%)¹².

¹⁰ Opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON* za lata 2009-2020.

¹¹ Opracowanie własne na podstawie danych z publikacji GUS *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON* z lat 2009-2020).

¹² Na podstawie publikacji *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2019 r.*, GUS, 2020.

Przeżywalność przedsiębiorstw¹³

Pierwszy rok działalności przeżywają w Polsce dwie na trzy firmy

W 2018 r. powstało i rozpoczęło działalność 283 914 przedsiębiorstw. Do 2019 r. na rynku aktywnych było 191 818 z nich. Dane te pokazują, że pierwszy rok działalności przeżywają w Polsce nieco ponad dwie na trzy

firmy (spośród firm założonych w 2018 roku do 2019 przetrwało 67,6%)¹⁴.

Gdy pod uwagę weźmiemy formę prawną przedsiębiorstwa, nieco wyższa przeżywalność pierwszego roku charakteryzuje osoby prawne niż fizyczne (odpowiednio – 70,9% vs 67,1%)¹⁵. Przedsiębiorstwa zatrudniające pracowników najemnych mają podobną szansę na przetrwanie pierwszego roku co podmioty bez pracowników najemnych (odpowiednio 65,7% i 67,9%).

Spośród przedsiębiorstw utworzonych w 2018 roku **najwyższe wskaźniki przeżycia pierwszego roku odnotowano w sekcjach: Informacja i komunikacja (77,0%) oraz Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (75,2%)**. Najniższe natomiast w sekcjach – Kultura i rekreacja (59,6%) oraz Zakwaterowanie i gastronomia (60,9%).

W układzie wojewódzkim najwyższą przeżywalność nowo powstałych firm odnotowano w województwach podkarpackim (81,9%) oraz małopolskim (76,7%), najniższą zaś w wielkopolskim (52,7%) oraz zachodniopomorskim (52,8%).

Przeciętna liczba pracujących przypadająca na jedno przedsiębiorstwo powstałe w 2018 r., w rok po jego utworzeniu, wynosiła 1,8 osoby. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego to 3,4 tys. zł.

Spośród przedsiębiorstw utworzonych w 2018 r., w pierwszym roku działalności nakłady na rzeczowe aktywa trwałe¹⁶ poniosło 27,3% podmiotów. Źródłem finansowania inwestycji były przede wszystkim środki własne (75,7%), a w dalszej kolejności kredyty i pożyczki krajowe (6,3%), środki bezpośrednio z zagranicy (4,9%) i inne środki (13,0%). Blisko trzy czwarte przedsiębiorstw powstałych w 2018 r. osiągnęło zysk (72,8%).

¹³ Dane dotyczące przeżywalności przedsiębiorstw opracowano na podstawie publikacji GUS *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2014-2018*, GUS, 2019.

¹⁴ Wskaźnik przeżycia to odsetek jednostek aktywnych w momencie przeprowadzenia badania w porównaniu ze zbiorowością jednostek aktywnych w roku referencyjnym (dotyczącym prowadzonego badania), które rozpoczynały działalność w kolejnych latach analizowanego okresu. Stan aktywności jednostek uczestniczących w badaniu ustalono w oparciu o rejestr statystyczny. Definicja pochodzi z publikacji *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2014-2018*, GUS, 2019

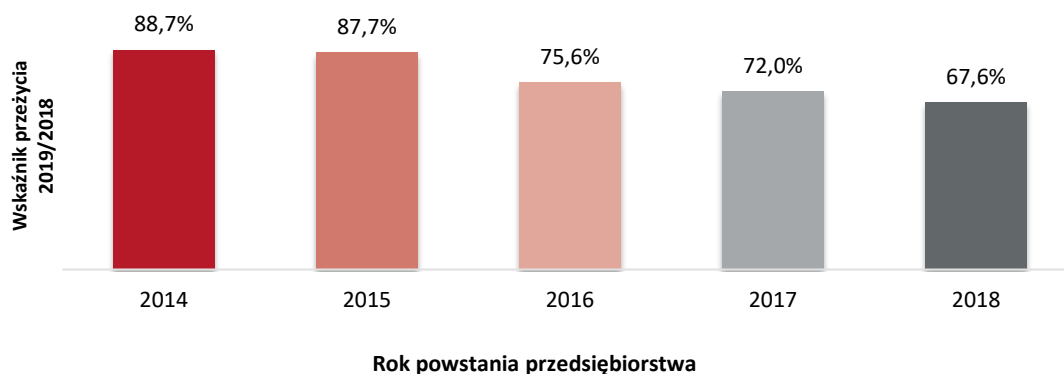
¹⁵ Spośród przedsiębiorstw, które powstały i rozpoczęły działalność w 2018 r. 13% miało osobowość prawną, a 87% stanowiły przedsiębiorstwa osób fizycznych.

¹⁶ Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe to nakłady inwestycyjne oraz wydatki na zakup używanych środków trwałych.

Wskaźnik przeżycia jest wyższy w kolejnych latach prowadzenia działalności. W przypadku przedsiębiorstw powstałych w roku 2014 w roku 2019 nadal aktywnych było 95,7 tys. z nich, a wskaźnik przeżycia piątego roku (2019/2018) wyniósł 88,7%. Najwięcej przedsiębiorstw upada w pierwszym roku działalności. (wykres 1.6).

Najwięcej firm upada w pierwszym roku działalności – w kolejnych latach wskaźnik przeżycia jest wyższy

Wykres 1.6. Przedsiębiorstwa powstałe w latach 2014-2018 i nadal aktywne w roku 2019 – wskaźnik przeżycia 2019/2018 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2014-2018*, GUS, 2019.

Analiza rodzajów działalności pokazuje, że najwyższą przeżywalnością wśród firm powstałych w 2014 r. i działających nadal w roku 2019 charakteryzują się sekcje: Pozostała działalność usługowa (94,7%) Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (94,2%), oraz Przemysł (93,9%). Najniższą natomiast – Obsługa rynku nieruchomości (65,6%) oraz Kultura i rekreacja (67,6%).

44% przedsiębiorstw, które przetrwały pięć lat działa na rynku lokalnym, blisko jedna trzecia – na rynku krajowym (29,7%), prawie co siódme na rynku regionalnym (14,5%), a co dziewiąte – na międzynarodowym (11,7%).

Przeciętna liczba pracujących przypadająca na jedno przedsiębiorstwo powstałe w 2014 r., w pięć lat po jego utworzeniu, wynosi 4,2 osoby. Miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego to 3,7 tys. zł.

86,1% przedsiębiorstw powstałych w 2014 r. i aktywnych w 2019 r. osiągnęło zysk.

Ponad dwie trzecie firm powstałych w 2014 r. nie napotkała w 2018 r. żadnych trudności w prowadzeniu działalności (67,6%). Jedna czwarta (25,2%) wskazała na trudności popytowe i podażowe, a blisko co 18. firma – trudności podażowe (5,6%). Wśród trudności popytowych najczęściej wskazywano na zbyt dużą konkurencję na rynku i niewystarczające środki klientów, natomiast wśród podażowych – wysokie pozapłacowe koszty pracy, wysokie obciążenia na rzecz budżetu państwa oraz niejasne, niespójne i niestabilne przepisy prawne.

Liczba przedsiębiorstw, które powstały w latach 2014–2018 i były nadal aktywne w 2019 r. wynosiła 666,1 tys.

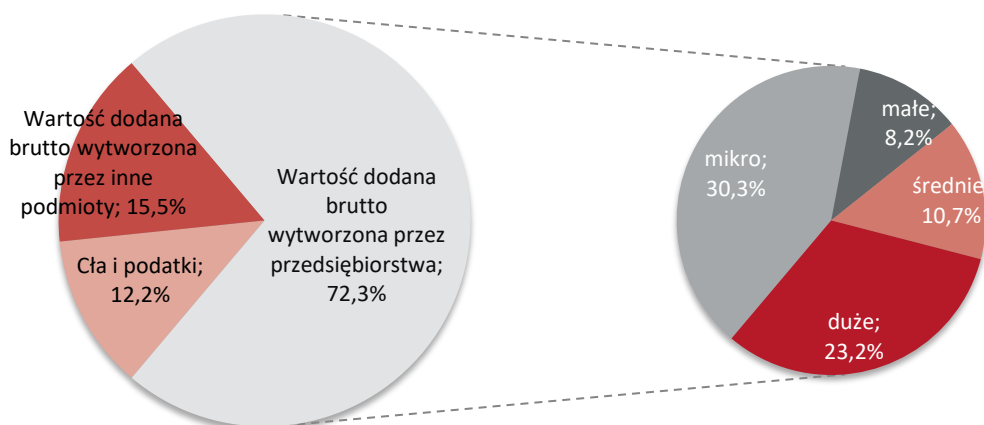
1.2. Udział MSP w wytwarzaniu PKB¹⁷

Sektor przedsiębiorstw wytwarza blisko trzy czwarte wartości PKB (72,3%), przy czym małe i średnie przedsiębiorstwa generują blisko co drugą złotówkę PKB (49,1%). Największy udział w tworzeniu PKB mają mikroprzedsiębiorstwa – około 30,3% (dane za 2017 r.).

Udział przedsiębiorstw w tworzeniu PKB od 2008 r. do 2017 zwiększył się o 1,2 p.p. (z 71,1% do 72,3%), głównie za sprawą małych i średnich firm – ich udział w PKB w tym okresie wzrósł z 47,2% do 49,1%. Poprawa nastąpiła we wszystkich grupach wielkości sektora MSP (mikro – z 29,9% do 30,3%, małe – z 7,4% do 8,2%, średnie – z 9,9% do 10,7%). Natomiast udział dużych podmiotów w tworzeniu PKB w analizowanym okresie nieznacznie spadł (23,9% – w 2008 r., 23,2% – w 2017 r.). W tym okresie (2008 vs 2017) liczba aktywnych firm zwiększyła się o 11,5%, przy czym wzrosła liczba przedsiębiorstw mikro (o 12,1%) i dużych (o 11,2%), spadła natomiast liczba podmiotów średnich (o 4,6%) i małych (o 0,9%). Niezależnie od zmiany liczby firm w poszczególnych klasach wielkości, ich produktywność rośnie, szczególnie w przedsiębiorstwach średnich i małych.

Przedsiębiorstwa działające w Polsce generują blisko trzy czwarte polskiego PKB. Największy wkład w PKB przedsiębiorstw mają MSP

Wykres 1.7. Udział w tworzeniu PKB grup przedsiębiorstw według liczby pracujących w Polsce w 2017 r.

¹⁷ Jeśli nie zaznaczono inaczej dane GUS obejmują przedsiębiorstwa należące do sekcji B-J, L-N, P-S PKD 2007, dane Eurostat B-N i S95 NACE Rev.2 (sekcja K jest objęta jedynie częściowo i dotyczy usług ubezpieczeniowych, instytucji kredytowych i funduszy emerytalnych), a dane Komisji Europejskiej (Arkusze Informacyjne SBA): B-J, L-N NACE Rev.2.

Tabela 1.1. Udział wartości dodanej brutto wytworzonej przez przedsiębiorstwa w PKB – lata 2008-2017

Rok	PKB (mln zł)	Firmy ogółem	MSP razem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	Inne podmioty	Cła i podatki ¹⁸ w relacji do PKB
2008	1275432	71,1%	47,2%	29,9%	7,4%	9,9%	23,9%	16,5%	12,5%
2009	1343366	72,3%	48,4%	30,4%	7,9%	10,1%	23,9%	16,5%	11,1%
2010	1416447	71,6%	47,6%	29,6%	7,7%	10,4%	24,0%	16,5%	11,9%
2011	1528127	71,8%	47,3%	29,4%	7,8%	10,1%	24,5%	16,1%	12,2%
2012	1596378	73,0%	48,5%	29,7%	7,8%	11,0%	24,5%	15,6%	11,4%
2013	1662678	73,5%	50,1%	30,8%	8,8%	10,6%	23,4%	15,3%	11,2%
2014	1719146	73,4%	50,0%	30,2%	8,9%	11,0%	23,4%	15,2%	11,2%
2015	1799321	74,0%	49,9%	30,5%	8,1%	11,3%	24,1%	14,7%	11,3%
2016	1858468	73,6%	49,8%	30,2%	8,5%	11,1%	23,8%	14,9%	11,6%
2017	1989314	72,3%	49,1%	30,3%	8,2%	10,7%	23,2%	15,5%	12,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

W 2017 r. odnotowano niewielki spadek udziałów przedsiębiorstw w generowaniu PKB (o 1,3 p.p. r/r). Spadek dotyczył wszystkich grup wielkości poza mikroprzedsiębiorstwami, których udział w tworzeniu PKB w porównaniu z poprzednim rokiem pozostał praktycznie na tym samym poziomie (wzrost o 0,1 p.p r/r).

W przypadku MSP największy wkład w tworzenie PKB ma sektor usług, w dużych przedsiębiorstwach - przemysł

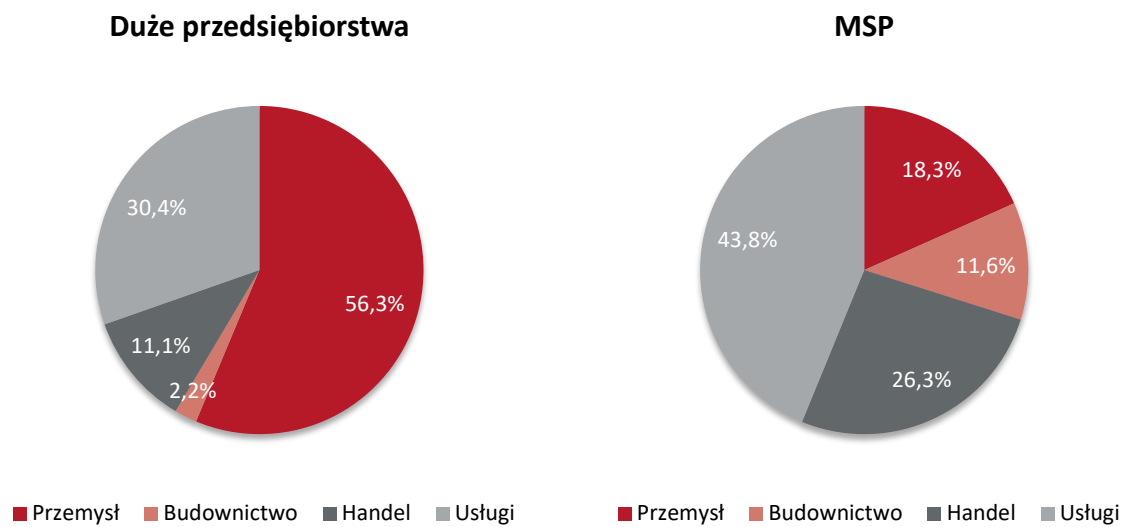
Analiza udziału przedsiębiorstw w tworzeniu PKB ze względu na sektor gospodarki pokazuje istotne różnice pomiędzy dużymi przedsiębiorstwami a MSP (wykres 1.8). W przypadku MSP największe znaczenie ma sektor usług, którego udział w tworzeniu PKB wynosi 43,8%, podczas gdy w dużych firmach – 30,4%¹⁹. Drugi w kolejności jest handel (26,3% – MSP; 11,1% – duże firmy). Z kolei w dużych przedsiębiorstwach widocznie większy wkład w tworzenie

PKB w porównaniu z sektorem MSP ma przemysł (56,3% – duże firmy; 18,3% – MSP), najmniejszy zaś budownictwo (2,2% – duże firmy; 11,6% – MSP).

¹⁸ Pozycja ta obejmuje podatki i cła od importu (łącznie z podatkiem akcyzowym), VAT – podatek od towarów i usług (od produktów krajowych i zagranicznych), podatek akcyzowy od produktów krajowych, podatki od niektórych rodzajów usług (np. od gier losowych i zakładów wzajemnych), wpłaty (składki) dokonywane przez budżet państwa do budżetu Unii Europejskiej z tytułu tzw. tradycyjnych środków własnych tj. opłaty celne, rolne, cukrowe oraz wpłaty (składki) obliczane na podstawie podatku VAT, dotacje do produktów.

¹⁹ Na podstawie danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Wykres 1.8. Udział w tworzeniu PKB przedsiębiorstw dużych i sektora MSP według podstawowego obszaru działalności w 2017 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

1.3. Tworzenie miejsc pracy

Aktywność zawodowa ludności²⁰

Przeciętnie w 2019 r. liczba osób aktywnych zawodowo wynosiła 17.019 tys. i była niższa o 124 tys. od przeciętnej liczby osób aktywnych zawodowo w roku poprzednim. Osoby pracujące stanowiły ponad 96,7% osób aktywnych zawodowo.

Współczynnik aktywności zawodowej osób powyżej 15. roku życia osiągnął ogółem przeciętnie w 2019 r. 56,2%, przy czym w grupie mężczyzn wyniósł 65%, zaś w grupie kobiet – 48,2%. W populacji osób w wieku 15-64 lata było to ogółem 70,6%, zaś w podziale na płeć odpowiednio: w grupie kobiet – 63,4%, zaś w grupie mężczyzn – 77,7%.

Natomiast współczynnik aktywności zawodowej ogółem w grupie osób w wieku produkcyjnym²¹ przeciętnie w roku kształtował się na poziomie 77,1%, zaś uwzględniając płeć – 72,6% w grupie kobiet i 81,15% w grupie mężczyzn. Widać więc, że współczynnik aktywności zawodowej nadal jest znacznie wyższy w grupie mężczyzn niż kobiet, a także, że najwyższy jego poziom występuje w grupie mężczyzn w wieku produkcyjnym. Warto także zauważyć, że w odniesieniu do populacji osób w wieku powyżej 15. roku życia dysproporcja poziomu wskaźnika pomiędzy kobietami a mężczyznami zmniejszyła się o 2 p.p. r/r, natomiast w odniesieniu do populacji w wieku produkcyjnym pozostała na podobnym poziomie (wzrost o 0,4 p.p. r/r).

Pracujący według statusu zatrudnienia²²

Nadal na niezmiennym poziomie pozostaje odsetek osób pracujących na własny rachunek w ogóle pracujących. Tak jak w latach poprzednich wynosi on niemal 18%. Od kilku lat nie zmienia się także udział pracodawców w ogólnej liczbie pracujących na własny rachunek (blisko 23%). Nieznacznie zmniejszył się natomiast udział pomagających bezpłatnie członków rodzin w ogóle pracujących (z blisko 2,5% do 2,1%).

Liczba pracujących i przeciętne zatrudnienie a wielkość przedsiębiorstw w Polsce²³

Liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw na przestrzeni ostatnich lat systematycznie rośnie – w 2018 r. wynosiła blisko 10 mln

Według stanu na 31 grudnia 2018 r. w sektorze przedsiębiorstw pracowało blisko 10 mln osób, co oznacza wzrost o 1,4% w porównaniu z rokiem poprzednim.

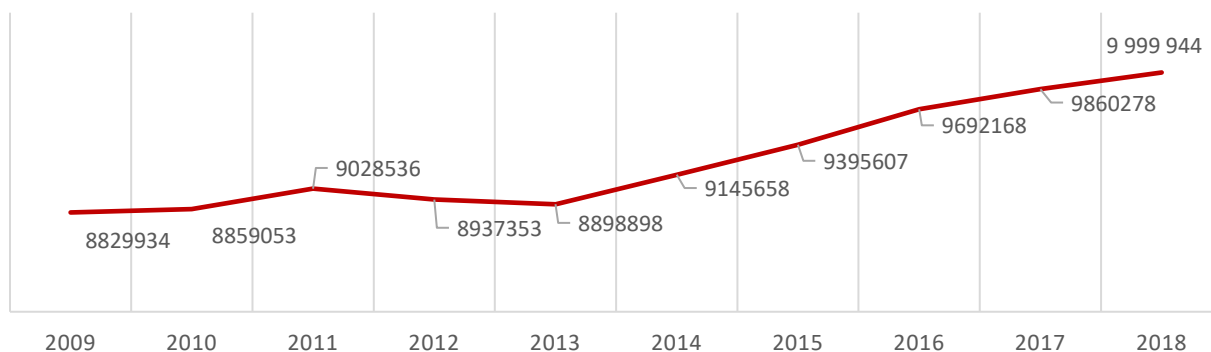
Liczba pracujących w tym sektorze nieprzerwanie rośnie od 2013 r., choć dynamika tego wzrostu w poszczególnych latach jest różna (wykres 1.9).

²⁰ Dane GUS: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2019 r.*, 2020.

²¹ Zgodnie z metodologią przyjętą przez GUS zalicza się tu osoby w wieku od 18 do 59/64 (w zależności od płci).

²² Dane GUS: *Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2019 r.*, 2020.

²³ Na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych za lata 2009-2018*.

Wykres 1.9. Liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw w latach 2009-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2009-2018.

W przedsiębiorstwach sektora MSP pracowało ponad 6,8 mln osób, tj. 68% ogólnej liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw. Tak jak w poprzednich latach najwięcej osób pracowało

w mikroprzedsiębiorstwach (nieco ponad 4 mln osób –

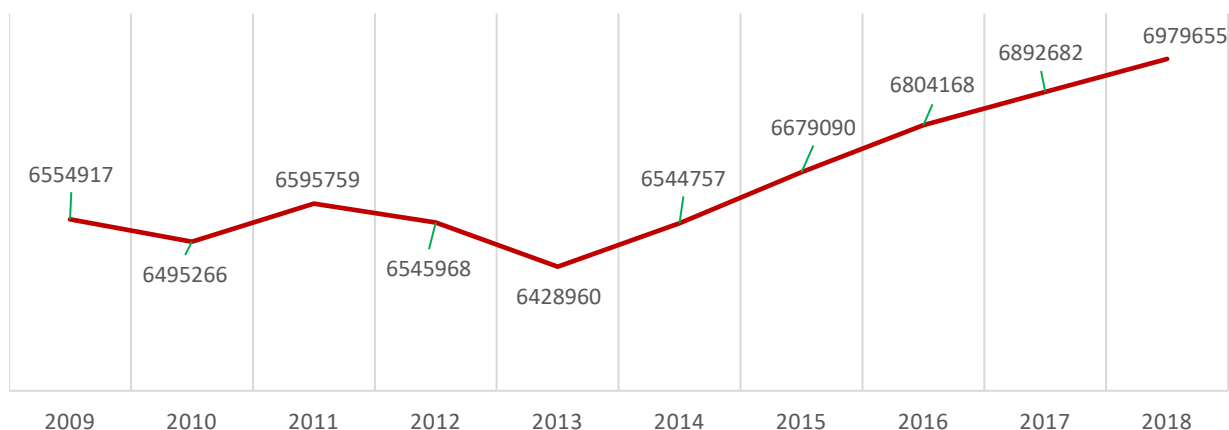
40,7% ogólnej liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw), **a następnie w dużych**

przedsiębiorstwach (prawie 3,2 mln osób – 31,9% ogólnej liczby pracujących). W średnich firmach pracowało ponad 1,6 mln osób, a w małych – 1,1 mln.

W sektorze MSP pracuje ponad 6,8 mln osób, z czego ponad 4 mln w mikroprzedsiębiorstwach

Przeciętne zatrudnienie w całym sektorze przedsiębiorstw w 2018 r. wynosiło ponad 6,9 mln osób i było wyższe od notowanego w poprzednim roku o prawie 87 tys. osób.

Przy czym należy zwrócić uwagę, że systematyczny i znaczny wzrost przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw widoczny jest już od 2014 r. (wykres 1.10).

Wykres 1.10. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w Polsce w latach 2009-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2009-2018.

Udział sektora MSP
w strukturze przeciętnego
zatrudnienia wyniósł 56,8%

Największy udział w strukturze przeciętnego zatrudnienia, tak jak i w latach poprzednich, miały przedsiębiorstwa duże (43,2%), najmniejszy zaś - małe (14,6%). W sektorze MSP przeciętne zatrudnienie w 2018 r. wyniosło ponad 3,96 mln osób (56,8% – o 0,7 p.p. mniej niż w roku poprzednim). Od kilku lat widoczny jest nieznaczny spadek udziału firm małych i średnich w strukturze przeciętnego zatrudnienia przy wzroście udziału firm dużych.

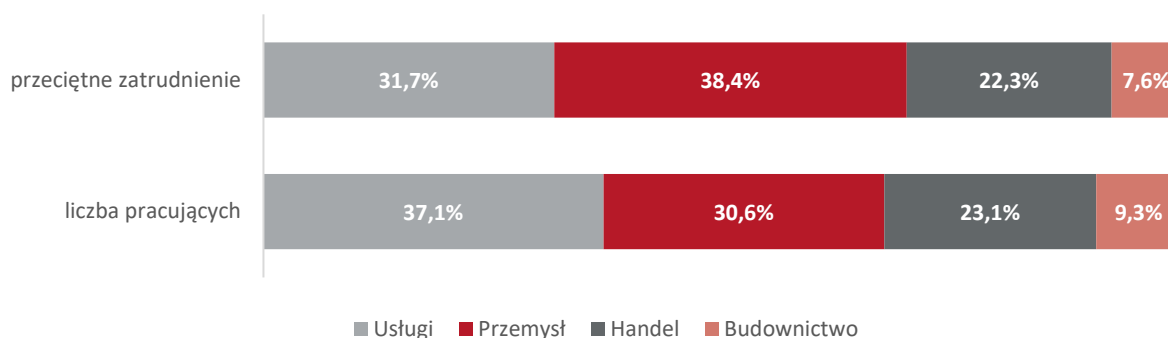
Przeciętna wielkość przedsiębiorstwa w Polsce to 4,7 pracujących i 3,2 zatrudnionych.

Struktura liczby pracujących i przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach według branż

Pod względem branżowym najwięcej pracujących notuje się w sektorze Usług (37,1%), natomiast jeśli chodzi o przeciętne zatrudnienie – w Przemysle (38,4%). Najmniej pracujących, ale też i zatrudnionych jest w Budownictwie (odpowiednio 9,3% oraz 7,6%) (wykres 1.11).

Najwięcej pracujących
jest w Usługach, zaś
zatrudnionych
– w Przemysle

Wykres 1.11. Struktura branżowa liczby pracujących i przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach w Polsce w 2018 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS, 2019.

Wynagrodzenia w przedsiębiorstwach

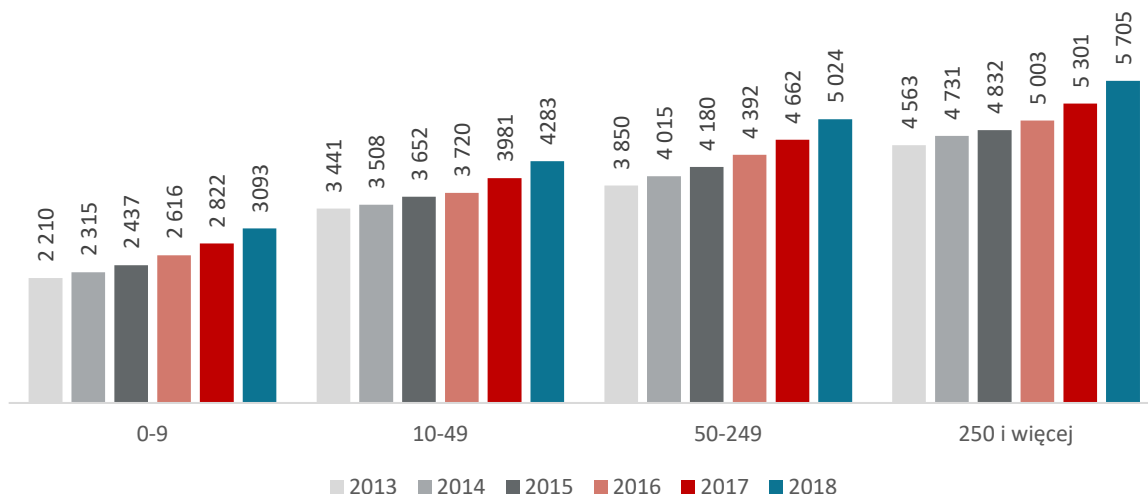
Podobnie jak rok wcześniej, w 2018 r. we wszystkich klasach wielkości przedsiębiorstw nastąpił widoczny wzrost miesięcznego wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego²⁴. Ogółem miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 4.816 zł i było wyższe o 6,5% r/r.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwujemy systematyczny wzrost przeciętnego wynagrodzenia brutto na jednego zatrudnionego – w 2018 r. było ono wyższe o 6,5% r/r

²⁴ Zgodnie z metodologią GUS miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego obejmuje wynagrodzenia brutto przypadające miesięcznie na jeden pełny etat (przeciętne zatrudnienie).

Poziom wynagrodzenia brutto w przeliczeniu na jednego zatrudnionego jest silnie skorelowany z klasą wielkości przedsiębiorstw – najniższy występuje w mikroprzedsiębiorstwach, najwyższy zaś w przedsiębiorstwach dużych (wykres 1.12).

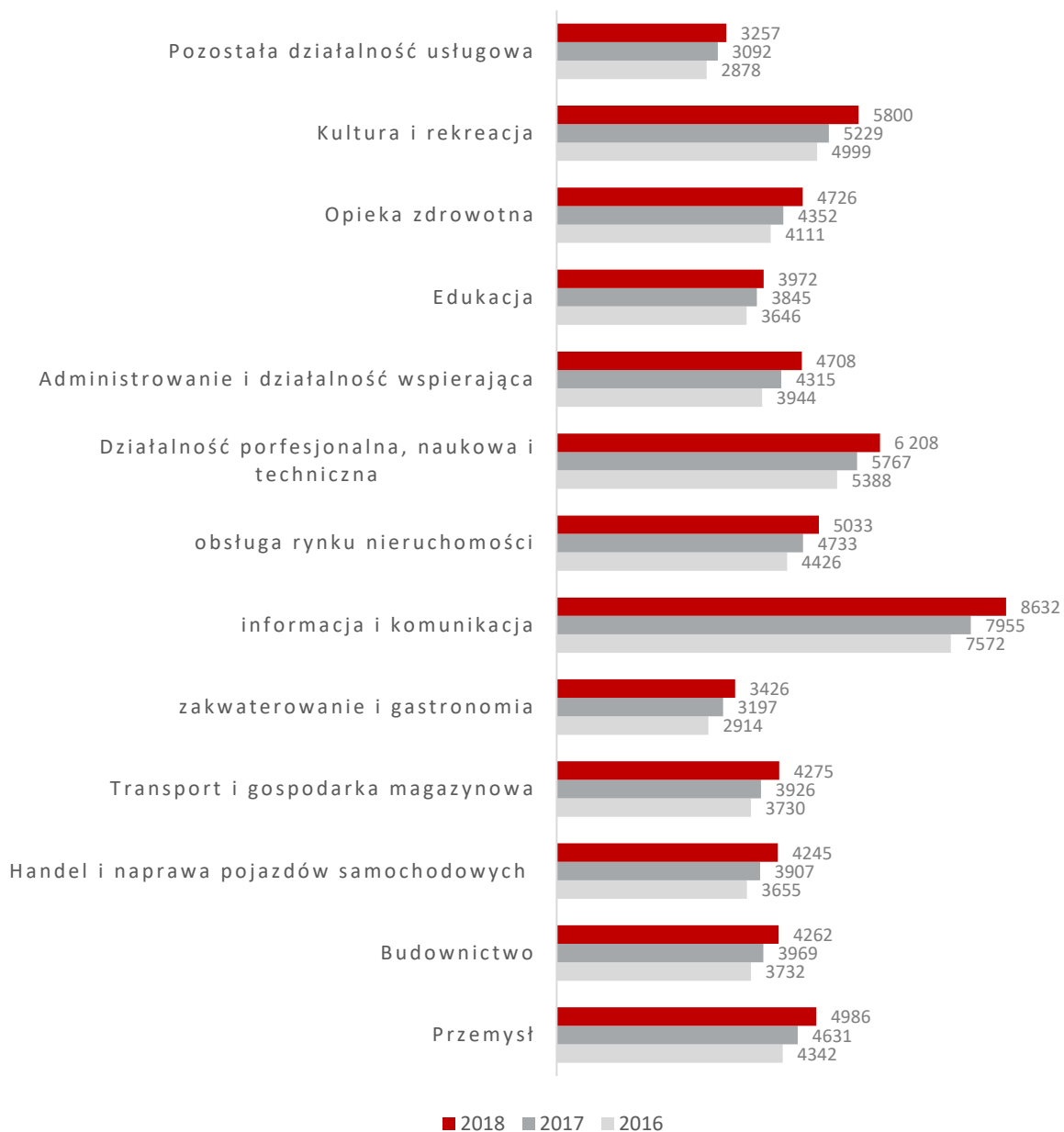
Wykres 1.12. Wynagrodzenie miesięczne na jednego zatrudnionego w przedsiębiorstwach poszczególnych klas wielkości w latach 2013-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2013-2018.

Wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego jest także silnie zróżnicowane w zależności od branży. Tradycyjnie najwyższe jest w sekcji J – Informacja i komunikacja, najniższe zaś w sekcji S – Pozostała działalność usługowa. Warto jednak zauważyć, że we wszystkich sekcjach przeciętne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego było w 2018 r. wyższe niż rok wcześniej (wykres 1.13).

Wykres 1.13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł) na jednego zatrudnionego wg sekcji PKD w latach 2016-2018 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* za lata 2016-2018.

1.4. Inwestycje przedsiębiorstw²⁵ w 2018

W 2018 r. nakłady inwestycyjne ogółem we wszystkich podmiotach gospodarki²⁶ w Polsce wyniosły 302,7 mld zł (i były o 17% wyższe niż w 2017 r.), z czego **nakłady inwestycyjne sektora przedsiębiorstw osiągnęły 218,2 mld zł, tj. 72% ogółu nakładów (wzrost o 12% r/r).**

Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe w całym sektorze przedsiębiorstw wyniosły 218 mld zł, a w sektorze MSP – 99,5 mld zł

Na nakłady inwestycyjne ogółem sektora przedsiębiorstw składają się nakłady inwestycyjne (198,6 mld zł) i zakup używanych środków trwałych (19,6 mld zł), które stanowiły odpowiednio 91% i 9% łącznej wartości środków poniesionych przez sektor przedsiębiorstw.

Tabela 1.2. Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe przedsiębiorstw w 2018 r. (w mln zł)

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Nakłady inwestycyjne	198 639	30 700	15 379	37 601	114 959	83 680
Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych	19 569	8 054	3 753	3 986	3 777	15 793
Nakłady inwestycyjne ogółem/Nakłady na rzeczowe aktywa trwałe w mln zł	218 208	38 754	19 132	41 587	118 736	99 473

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS, 2020.

W 2018 roku, w porównaniu z rokiem 2017, widać wzrost inwestycji we wszystkich grupach przedsiębiorstw o 8 -14%. Największy wzrost nakładów inwestycyjnych nastąpił w dużych firmach (o 14%), co prawdopodobnie było spowodowane niskimi inwestycjami w roku 2017 i zwiększeniem inwestycji na środki trwałe.

W 2018 r. nakłady inwestycyjne ogółem wzrosły we wszystkich kategoriach wielkości przedsiębiorstw

²⁵ Na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS, 2020.

²⁶ https://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/Roczne_wskazniki_makroekonomiczne, GUS, aktualizacja 02.01.2020.

Tabela 1.3. Nakłady inwestycyjne na nowe i używane środki trwałe przedsiębiorstw w 2018 r., gdy rok 2017=100

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Nakłady inwestycyjne na nowe środki trwałe	115%	115%	114%	109%	117%	112%
Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych	91%	105%	103%	97%	62%	103%
Nakłady inwestycyjne ogółem	112%	113%	111%	108%	114%	110%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS, 2020.

46% nakładów inwestycyjnych jest ponoszona przez MSP, 54% – przez firmy duże

Największy udział w inwestycjach przedsiębiorstw ogółem mają duże podmioty (54%), co oznacza, że wartość nakładów ponoszonych przez te podmioty jest większa niż całego sektora małych i średnich przedsiębiorstw (118,7 mld zł wobec 99,5 mld zł). W dalszej kolejności są firmy średnie

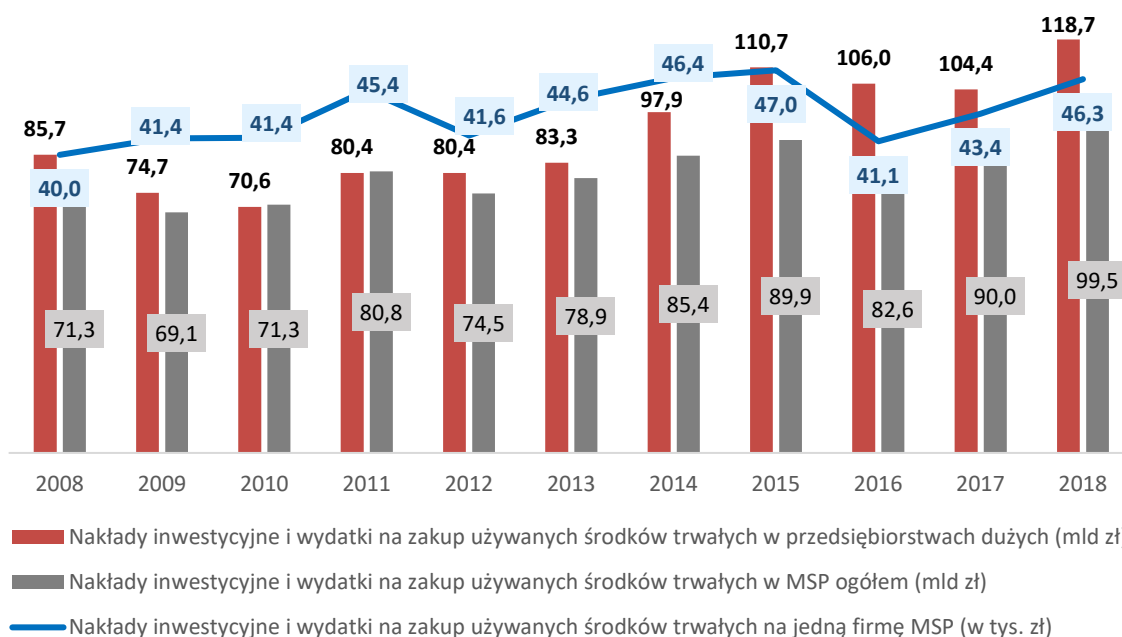
i mikro z odpowiednio 19- i 18% udziałem w nakładach inwestycyjnych firm. Najmniejszy udział w wartości nakładów ogółem mają firmy małe (9%).

Tabela 1.4. Udział poszczególnych grup firm w nakładach ogółem w 2018 r.

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Nakłady inwestycyjne ogółem w %	100%	18%	9%	19%	54%	46%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 roku*, GUS, 2020.

Wykres 1.14. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Polsce na nowe i używane środki trwałe w latach 2008-2018 (niebieska linia – nakłady na jedną firmę MSP)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

W 2018 r. odnotowano 7-procentowy wzrost nakładów na inwestycje na jedno przedsiębiorstwo w sektorze MSP i 13-procentowy wzrost na jedną dużą firmę

Nakłady inwestycyjne w Polsce w przeliczeniu na jedną firmę, w 2018 r. były zdecydowanie wyższe niż rok wcześniej (średnio o 8%), co wynika ze znacznego wzrostu nakładów w grupie dużych firm (średni wzrost na dużą firmę o 13%). W pozostałych kategoriach firm inwestycje na podmiot wzrosły przeciętnie o 9-14% r/r.

W grupie mikro, małych, średnich przedsiębiorstw nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na jedną firmę wzrosły rok do roku odpowiednio o 9%, 14% i 9%, osiągając poziom 18,6 tys. zł, 363,3 tys. zł i 2734,2 tys. zł.

Tabela 1.5. Nakłady inwestycyjne ogółem na jedno przedsiębiorstwo w latach 2015-2018 (w tys. zł)

	Ogółem	Mikro	Małe	Średnie	Duże	MSP
Ogółem 2015	104,81	16,17	349,06	2 582,37	32 263,99	47,04
Ogółem 2016	93,67	15,63	293,33	2 315,16	29 733,52	41,09
Ogółem 2017	93,61	17,13	319,49	2 512,55	28 672,62	43,43
Ogółem 2018	101,48	18,64	363,30	2 734,19	32 317,64	46,34
Nakłady inwestycyjne na nowe środki trwałe w 2018 r.	92,38	14,77	292,03	2 472,12	31 289,87	38,98
Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych w 2018 r.	9,10	3,87	71,27	262,06	1 028,03	7,36

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 roku*, GUS, 2020.

Źródła finansowania inwestycji²⁷

Podobnie jak w poprzednich latach, w 2017 r. ponad dwie trzecie nakładów inwestycyjnych MSP (bez mikrofirm) było finansowanych środkami własnymi (70%), mniej niż jedna piąta z kredytów i pożyczek krajowych (18,25%), a 4,9% stanowiły środki ze źródeł zagranicznych. Pozostałe źródła finansowania inwestycji miały mniejsze znaczenie.

²⁷ Opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu. Dane za 2017 r. nie obejmują mikroprzedsiębiorstw. Dane dostępne na czas przygotowywania Raportu tj. styczeń 2020 r.

Tabela 1.6. Struktura źródeł finansowania nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach (bez mikroprzedsiębiorstw) w 2017 r. (w %)

2017	Środki własne	Środki budżetowe	Kredyty i pożyczki krajowe	Środki bezpośrednio z zagranicy - razem	Środki bezpośrednio z zagranicy – kredyty bankowe	Inne źródła razem	Nakłady niesfinansowane
Firmy ogółem	73,44%	3,54%	10,41%	4,76%	0,80%	4,34%	3,50%
MSP (bez mikro)	69,99%	1,98%	18,25%	4,86%	0,70%	4,20%	0,72%
Małe	72,62%	2,63%	16,99%	4,03%	0,99%	3,35%	0,38%
Średnie	68,93%	1,72%	18,76%	5,19%	0,58%	4,54%	0,86%
Duże	75,16%	4,31%	6,51%	4,72%	0,85%	4,42%	4,89%

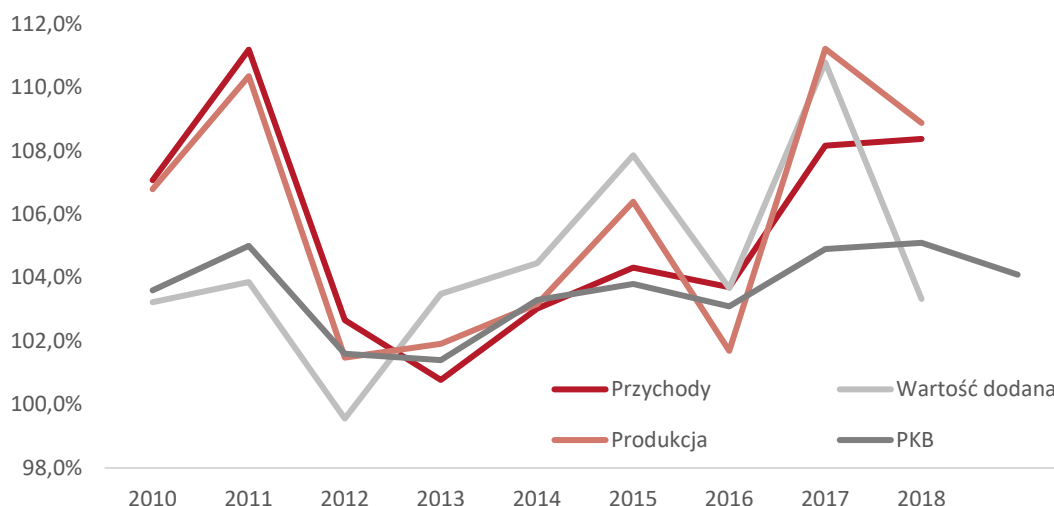
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

1.5. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw

W perspektywie lat 2010-2019, rok 2018 był okresem wyjątkowo szybkiego wzrostu gospodarki wyrażonego wysoką dynamiką PKB. Gospodarka Polski urosła wówczas o 5,1% r/r. Dzięki poprawie koniunktury przychody firm zwiększyły się o 8,4%, co wskazuje na znaczące rozszerzenie skali działalności ekonomicznej przedsiębiorstw w ślad za wzrostem popytu, głównie konsumpcji. Był to drugi najwyższy wzrost przychodów przedsiębiorstw w tej dekadzie. Silnym motorem wzrostu obrotów firm był eksport. W 2018 r. zwiększył się on o 8,9%, a więc zdecydowanie bardziej niż popyt wewnętrzny (3,5%). Wysokie tempo wzrostu odnotowano także w produkcji firm, która zwiększyła się o 8,9% r/r – czyli poniżej poziomu z 2017 r. (10,8%), ale znacznie bardziej niż w latach 2012-2016. Poprawił się także wskaźnik rentowności obrotu brutto (z 7,1% w 2017 r. do 7,3%). Wartość dodana rosła wolniej niż pozostałe podstawowe kategorie ekonomiczne. Zwiększyła się zaledwie o 3,3% r/r w 2018 r., w porównaniu z 10,8% w 2017 r., i był to najniższy wynik od 2012 r. Wskazuje to na utrzymujące się trudności polskich firm w zakresie rozwoju produktów o wyższej wartości dodanej, jak również na rosnące wyraźnie szybciej zużycie pośrednie, które może wynikać m.in. z szybko rosnących kosztów pracy.

Dobra koniunktura przyczyniła się do znaczącej poprawy wyników ekonomiczno-finansowych przedsiębiorstw w 2018 r.

Wykres 1.15. Dynamika nominalna przychodów ogółem (poprzedni rok=100%), produkcji i wartości dodanej w sektorze przedsiębiorstw na tle dynamiki realnej PKB w Polsce w latach 2010-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS 2020 i wydań poprzednich.

W 2018 r. wszystkie grupy przedsiębiorstw zwiększyły swoje przychody rok do roku: małe firmy o 4%, duże – o 7,7%, średnie – o 8,0%, a mikroprzedsiębiorstwa – aż o 12,6%. Sektor MSP jako całość wykazał się szybszym tempem wzrostu przychodów (10%) niż duże przedsiębiorstwa.

Jeśli chodzi o wskaźniki rentowności, również w tym zakresie zanotowano poprawę we wszystkich grupach przedsiębiorstw. Największą rentownością cechowały się mikroprzedsiębiorstwa (13,2%), potem kolejno – małe (6,3%) i duże (5,3%). Najślabiej w tym zestawieniu wypadły średnie firmy (z wynikiem 4,7%). W 2019 r. należy spodziewać się pogorszenia sytuacji firm ze względu na spadek tempa wzrostu PKB do 4,1%.

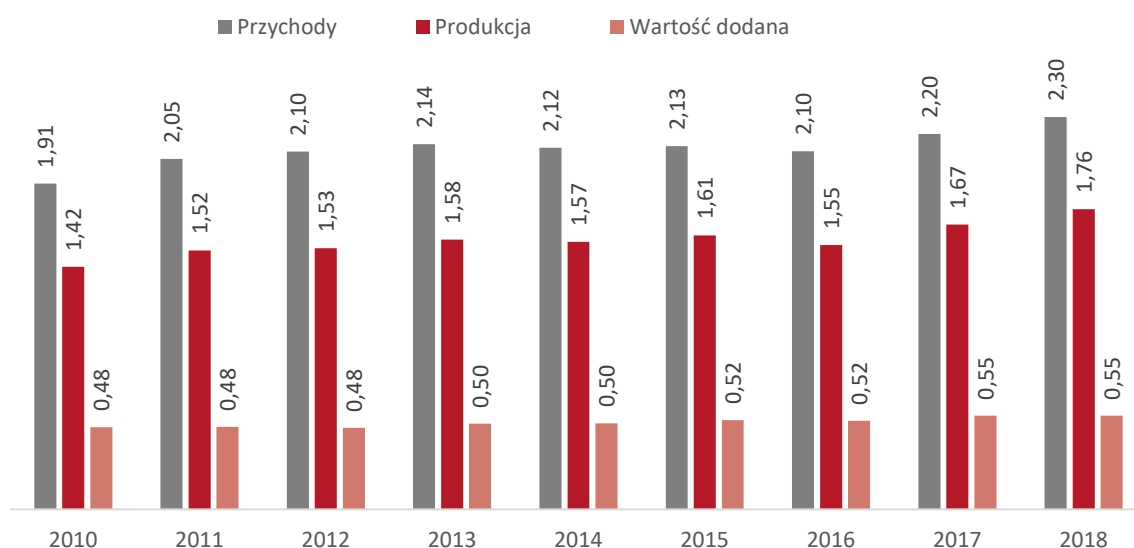
Przeciętna polska firma w 2018 r. nadal była ekonomicznie stosunkowo mała. Jej przychody wyniosły 2,3 mln zł, produkcja – 1,8 mln zł a wartość dodana i eksport po 0,5 mln zł. Jednak w 2018 r. zauważalnie zwiększyła swoją aktywność ekonomiczną. Przychody wzrosły o 4,7%

Wysoki wzrost produktywności przedsiębiorstw w 2018 r. w ujęciu produkcji i przychodów przypadających na jedną firmę. Słabo wypadła wartość dodana

r/r. Było to też trzecie najwyższe tempo wzrostu w tej dekadzie. Do wzrostu przychodów przeciętnej firmy silnie kontrybuował eksport wyrobów i usług. Osiągnął on w 2018 r. blisko 600 tys. zł (wzrost o 5,2% w porównaniu z rokiem poprzednim). Problematycznym wskaźnikiem polskiej przeciętnej firmy od lat pozostaje wartość dodana. W 2018 r. stanowiła zaledwie 24% obrotów, nie wykazując wyraźnego trendu wzrostowego. Spadek (o 0,2%) w porównaniu z 2017 r. był kontynuacją dotychczasowych

tendencji. W tej dekadzie zanotowano jedynie trzy lata zauważalnego wzrostu tej wartości (2013, 2015 i 2017). Częściowym wytłumaczeniem problemów ze wzrostem wartości dodanej przeciętnej firmy jest także dynamiczny wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, którego relatywnie niski poziom od lat stanowił o silne konkurencyjnej polskich firm. W 2018 r. wzrosło ono do 4,8 tys. zł tj. o 8,1% r/r i o 46% porównaniu z 2010 r.

Wykres 1.16. Produktywność przedsiębiorstw: przychody ogółem, produkcja i wartość dodana przypadająca na przeciętną firmę w latach 2010-2018 (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS 2020 i wydań poprzednich.

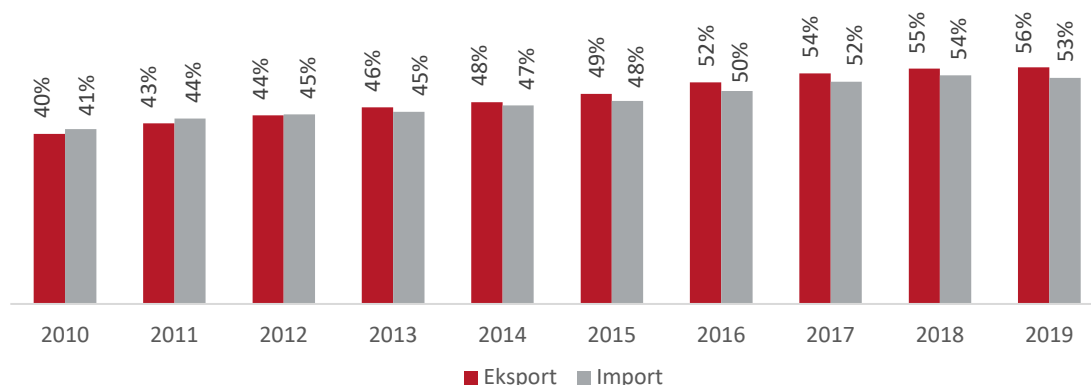
1.6. Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw

Tendencje w handlu zagranicznym

Proces umiędzynarodowienia polskiej gospodarki postępuje dynamicznie. Relacja eksportu wyrobów i usług do PKB systematycznie rośnie. W latach 2010-2019 r. zwiększyła się z 40% do 56%. W 2016 r. pierwszy raz w historii polska gospodarka stała się bardziej zależna od popytu zewnętrznego niż krajowego, a polskie przedsiębiorstwa zajmowały się w większym stopniu zaspokajaniem popytu konsumentów zagranicznych niż polskich. Podobnie rzecz się ma importem. W 2016 r. import zaspokajał już połowę popytu wewnętrznego (50,2%). W 2019 r. jego udział wzrósł do 53%, podczas gdy w 2010 r. stanowił jedynie 41%. Obie te tendencje wskazują, jak szybko postępuje proces włączania się gospodarki polskiej do gospodarki światowej, głównie unijnej, i wchodzenia w stan głębokich wzajemnych współzależności gospodarki krajowej i innych krajów.

Bardzo szybkie tempo umiędzynarodawiania polskiej gospodarki w ostatnich latach

Wykres 1.17. Poziom umiędzynarodowienia polskiej gospodarki – relacja eksportu do PKB i relacja importu do popytu krajowego w latach 2010-2018.

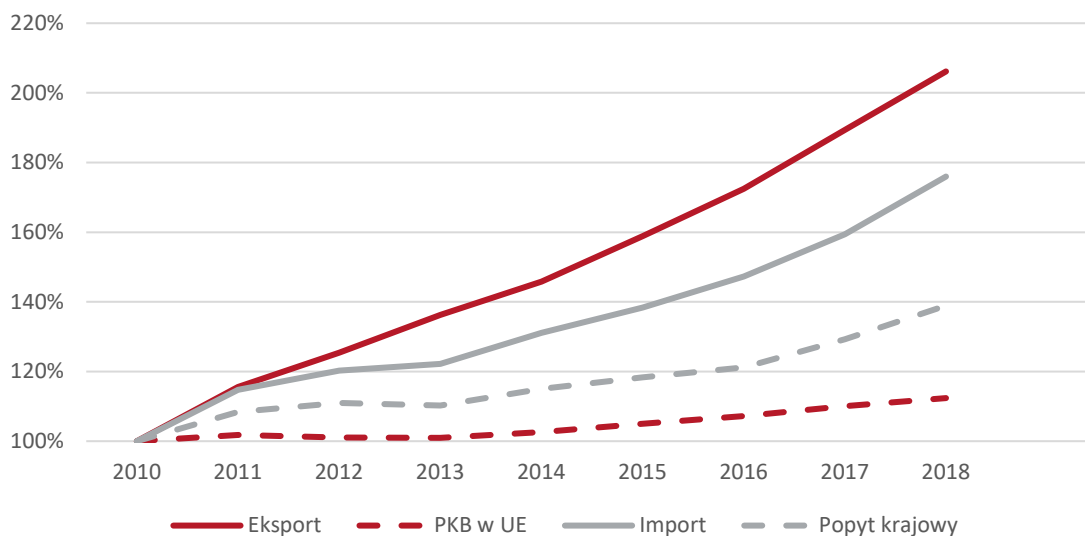
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z publikacji „Roczne wskaźniki makroekonomiczne”, Aktualizacja 4 maja 2020 r.

Postęp w zakresie internacjonalizacji polskich przedsiębiorstw, zarówno pod względem liczby przedsiębiorstw współpracujących z zagranicą, jak i rozmiarów handlu zagranicznego, jest w dużej mierze zależny od sytuacji gospodarczej w UE. W 2018 r. eksportowi polskich firm sprzyjało umiarkowane, choć wyraźnie mniejsze niż rok wcześniej tempo wzrostu gospodarki UE-28 (wzrost PKB UE w 2017 r. to 2,6% r/r, a w 2018 – 2,0%). W 2017 r. nastąpił jego znaczący wzrost (o 9,8% r/r), który nieco tylko wyhamował w 2018 r. (wzrost o 8,9%.% r/r). W 2018 r. polski eksport osiągnął dynamikę wzrostu jedną z najwyższych w obecnej dekadzie.

Umiarkowanie szybki wzrost PKB w UE miał korzystny wpływ na tempo wysokiego wzrostu polskiego eksportu

W 2018 r. jeszcze szybciej niż eksport rósł import, w ślad za szybkim wzrostem popytu krajowego. Ten ostatni wzrósł w 2018 r. najbardziej od 2008 r. – o 5,3%, tj. 0,4 p.p. więcej niż rok wcześniej. Tempo zmian popytu krajowego miało istotne przełożenie na dynamikę importu ogółem. W 2018 r. wzrósł on o rekordowe w ostatnich latach 10,4% r/r, również bardziej niż w 2017 r. (8,2% r/r). Na przestrzeni lat 2010-2018 polski import zwiększył się o 76%, jednak wyraźnie mniej niż eksport, który urósł ponad dwukrotnie (o 106%).

Wykres 1.18. Dynamika realna eksportu na tle dynamiki realnej PKB w UE oraz dynamika realna importu na tle dynamiki realnej popytu krajowego w latach 2010-2018 (2010=100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu (eksport, import, PKB w UE) i GUS (popyt krajowy).

Skłonność polskich przedsiębiorstw do eksportu i importu wyrobów

Utrzymujący się niski odsetek eksporterów wśród polskich firm

Jedną z podstawowych miar internacjonalizacji gospodarki jest również liczba przedsiębiorstw zajmujących się eksportem lub importem. Niestety obszar ten nadal nie należy do silnych stron naszej gospodarki. Z szacunków własnych, opartych na danych GUS za 2018 r., wynika, że **4,6% firm w Polsce (tj. 98,7 tys.) sprzedaje wyroby za granicę, a zaledwie 0,97% (20,9 tys.) – usługi**. Te niskie odsetki w dużej mierze wynikają z bardzo słabych wyników mikroprzedsiębiorstw. Większe przedsiębiorstwa prezentują się wyraźnie lepiej²⁸. Odsetek eksporterów usług – pomimo systematycznego wzrostu liczby eksporterów w ujęciu bezwzględny – do 2014 r. wykazywał tendencję wzrostową, jednak w kolejnych latach wzrost ten się zatrzymał. W przypadku odsetka eksporterów wyrobów nie widać wyraźnych trendów – od 2013 r. zmienia się w przedziale 4,4 – 4,7%.

²⁸ Są to wartości przybliżone z uwagi na odmienną metodykę zbierania danych dotyczących liczby eksporterów i liczby przedsiębiorstw ogółem. Odsetek przedsiębiorstw eksportujących obliczono przedstawiając relację liczby eksporterów wyrobów i usług, wyliczonej przez GUS na potrzeby niniejszego Raportu, do liczby przedsiębiorstw niefinansowych, publikowanej przez GUS w *Działalności przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 roku* i wydaniach poprzednich.

Analogiczne szacunki w zakresie importu wskazują na nieco większe rozmiary umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw, jednak również w tym przypadku trudno mówić o rozwiniętej współpracy z zagranicą. W 2018 r. **odsetek firm sprowadzających wyroby z zagranicy wyniósł 8,3% (178,9 tys.), a usługi – 1,5% (31,2 tys.)**. Tak jak w eksporcie, najmniejszy odsetek importerów występował wśród mikrofirm. Wyraźnie częściej importem zajmują się natomiast większe podmioty. Odsetek importerów wyrobów waha się i nie wykazuje jednoznacznych tendencji. W środku obecnej dekady nastąpiło jego obniżenie, jednak w ostatnich latach wrócił on do poziomu z 2011 r. W przypadku importerów usług, na przestrzeni lat 2010-2018 widać wyraźną tendencję wzrostową, za wyjątkiem niewielkiego spadku w 2017 r.

Wyższy odsetek importerów niż eksporterów. Również tendencje bardziej korzystne w imporcie

Tabela 1.7.a. Odsetek eksporterów wyrobów w grupach przedsiębiorstw według liczby pracujących w latach 2010-2018 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem	3,5	3,9	4,3	4,6	4,4	4,4	4,4	4,7	4,6
0-9	2,0	2,6	2,9	3,1	3,0	3,1	3,0	3,3	3,2
10-49	32,4	28,6	30,0	31,5	31,1	29,9	31,5	36,5	37,8
50-249	47,5	45,0	47,1	47,3	46,8	46,3	48,9	51,5	51,9
> 249	66,3	66,9	67,4	66,9	66,3	66,2	66,4	67,3	69,6

Tabela 1.7.b. Odsetek importerów wyrobów w grupach przedsiębiorstw według liczby pracujących w latach 2010-2018 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem	5,2	7,1	7,2	7,6	7,8	7,8	7,6	8,0	8,3
0-9	3,4	5,4	5,5	5,8	6,0	6,0	5,7	6,1	6,3
10-49	39,6	39,2	39,0	41,3	42,4	42,6	45,0	51,4	56,8
50-249	57,4	57,3	57,2	58,2	58,1	59,1	62,9	67,0	68,8
> 249	88,2	89,1	88,8	89,5	87,6	89,9	89,6	91,6	97,0

Tabela 1.7.c. Odsetek eksporterów usług w grupach przedsiębiorstw według liczby pracujących w latach 2010-2018 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem	0,7	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
0-9	0,27	0,27	0,32	0,38	0,42	0,45	0,43	0,41	0,38
10-49	6,2	6,5	7,1	8,1	8,9	9,9	10,0	11,0	11,7
50-249	16,3	16,4	19,1	22,4	23,7	24,6	26,1	27,4	29,5
> 249	45,7	46,5	50,6	54,3	54,4	56,9	56,8	58,1	62,8

Tabela 1.7.d. Odsetek importerów usług w grupach przedsiębiorstw według liczby pracujących w latach 2010-2018 (w %)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem	1,0	1,0	1,1	1,3	1,3	1,4	1,5	1,4	1,5
0-9	0,43	0,41	0,48	0,59	0,63	0,68	0,68	0,64	0,62
10-49	7,9	8,0	9,1	10,2	11,0	12,2	13,7	14,9	16,3
50-249	23,0	23,7	26,9	29,9	31,1	32,4	36,8	38,0	41,9
> 249	60,0	62,9	66,3	69,0	68,5	72,3	73,5	74,0	79,7

Źródło: Opracowanie własne według danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS 2020 i wydań poprzednich.

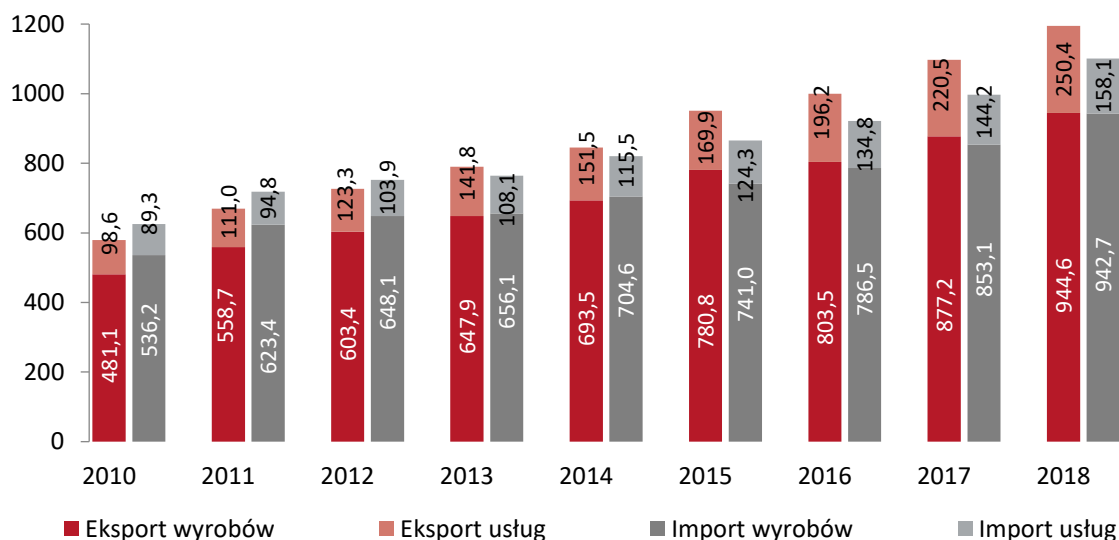
Rozmiary handlu zagranicznego polskich przedsiębiorstw

**Eksport osiągnął 1,2 bln zł
a import – 1,1 bln zł.
Nastąpił spadek relacji
eksportu do importu**

Według danych GUS za 2018 r. eksport przedsiębiorstw działających w Polsce, łącznie w zakresie wyrobów i usług, wyniósł niemal 1,2 bln zł, a import 1,1 bln zł. Eksport wyrobów ukształtował się na poziomie 944 mld zł, a usług – 250 mld zł. Z kolei import wyrobów wyniósł 943 mld zł

a usług – 158 mld zł. W ostatnich latach widać było wyraźną poprawę relacji wartości eksportu do importu. W 2010 r. wyniosła ona 93%, natomiast w 2017 r. – 110%, a w 2018 r. – 108,5%. Nadwyżka w handlu wyrobami i usługami wyniosła 94 mld zł. Rosła ona dynamicznie na przestrzeni ostatnich lat, jednak w 2018 r. zanotowano jej spadek (Wykres 1.19).

Wykres 1.19. Wartość eksportu wyrobów i usług oraz importu wyrobów i usług w latach 2010-2018 (w mld zł)

Źródło: opracowanie własne według danych GUS opracowanych na potrzeby niniejszego Raportu.

Szacunki oparte na danych GUS wskazują, że sprzedaż za granicę przeciętnego polskiego eksportera jest niewielka.

Przeciętny eksporter wyrobów w Polsce sprzedał za granicę w 2018 r. towary o wartości 9,6 mln zł (przeciętne MSP – 2,5 mln zł), a eksporter usług – o wartości 12,0 mln zł (MSP – 5,1 mln zł). Mikroprzedsiębiorstwa zdecydowanie odstawały od pozostałych grup na tym tle. Wartość eksportu, która przypadła na przeciętnego mikroeksportera wyniosła 0,6 mln zł w przypadku wyrobów i 2,2 mln zł w usługach. Większe podmioty wypadły dużo lepiej – przeciętny mały eksporter sprzedał za granicę wyroby o wartości 3,0 mln zł i usługi wycenione na 4,8 mln zł, wartość sprzedaży średniego eksportera wyniosła odpowiednio: 16,8 mln zł i 10,3 mln zł, a dużego odpowiednio: 190,8 mln zł i 44,7 mln zł.

Eksport przeciętnego eksportera wyrobów osiągnął 9,6 mln zł, a usług 12 mln zł. Obie te wartości szybko rosną

W latach 2010-2018 eksport przeciętnego polskiego eksportera wyrobów wzrósł dynamicznie, zwłaszcza w średnich i dużych firmach (odpowiednio o 245% i 240%). Także w małych firmach wzrost przeciętnej wartości obrotu był wysoki (175%). Natomiast w mikrofirmach można było zaobserwować wyraźny spadek eksportu w latach 2011-2013, po których miał miejsce stabilny wzrost do 2015 r. i wyhamowanie w 2016 r., spadek w 2017 r. i ponowna stabilizacja w 2018 r. W efekcie w 2018 r. w porównaniu z 2010 nie zanotowano wzrostu. Z kolei przeciętna wartość eksportu usług wykazywała wahania. Po silnym wzroście w 2011 r. (o 8%) w kolejnych trzech latach odnotowano spadki. Tendencja wzrostowa powróciła dopiero w 2015 r. i była konturowana w latach 2016-2018. Wyraźną tendencję wzrostową wykazywały duże i w mniejszym stopniu średnie przedsiębiorstwa. Znacznie gorzej radziły sobie mikro i małe firmy.

Tabela 1.8.a. Eksport wyrobów przypadający na przeciętnego eksportera w latach 2010-2018 (w zł)

	OGÓŁEM	0-9	10-49	50-249	0-249	> 250
2010	6 428 595	611 977	1 733 200	6 993 409	1 965 898	77 748 168
2011	6 693 729	492 372	2 095 629	8 877 142	2 029 095	89 553 174
2012	6 590 058	555 483	2 244 143	9 454 447	2 095 851	92 759 368
2013	7 912 541	608 823	2 894 834	15 279 829	2 502 480	166 625 764
2014	8 460 170	641 226	3 017 326	15 634 612	2 578 039	168 270 703
2015	8 953 871	674 298	3 307 496	16 058 425	2 614 414	175 678 563
2016	9 119 755	670 658	3 106 664	16 557 498	2 618 998	177 950 982
2017	8 945 662	559 452	2 923 741	16 074 667	2 366 444	186 710 228
2018	9 570 429	612 348	3 039 231	16 793 102	2 480 753	190 737 915

Tabela 1.8.a. Eksport usług przypadający na przeciętnego eksportera w latach 2010-2018 (w zł)

	OGÓŁEM	0-9	10-49	50-249	0-249	> 250
2010	8 358 563	2 056 830	3 686 951	6 476 044	3 671 172	21 894 329
2011	9 012 421	2 107 728	3 962 856	7 149 320	3 922 144	24 986 388
2012	8 718 279	1 818 865	3 811 935	7 303 401	3 763 918	24 961 045
2013	8 588 757	1 804 852	3 659 343	7 616 667	3 760 540	27 787 501
2014	8 363 772	1 695 917	3 763 176	8 218 769	3 832 407	28 634 117
2015	8 619 279	1 744 436	3 555 471	8 515 085	3 783 299	31 182 521
2016	9 702 908	2 014 518	4 157 859	9 249 839	4 294 207	35 701 465
2017	10 775 029	2 173 795	4 418 553	9 931 523	4 685 837	39 818 583
2018	11 971 828	2 249 552	4 800 395	10 272 116	5 051 292	44 715 850

Źródło: Opracowanie własne według danych GUS przygotowanych na potrzeby niniejszego Raportu

**Prawie jedna czwarta
(24,1%) przychodów
polskich przedsiębiorstw
pochodzi z eksportu.
Udział ten powoli rośnie**

Polskie firmy generują relatywnie duży odsetek swoich przychodów z eksportu. Według szacunków bazujących na danych GUS w 2018 r. 24,1% przychodów przedsiębiorstw pochodziło z eksportu wyrobów i usług. Najstabsze wyniki pod tym względem osiągają mikrofirmy (4,9%), wyraźnie lepsze małe (14,5%), średnie (19,2%) i duże

podmioty (26,5%). Na przestrzeni lat 2010-2018 widać wyraźny wzrost umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw, mierzonego odsetkiem eksportu wyrobów i usług w przychodach ogółem przedsiębiorstw. Pomiędzy rokiem 2010 i 2016 udział eksportu w przychodach polskich przedsiębiorstwa rósł systematycznie z 17,6% w 2010 r. do 24,1% w 2018 r.

Tabela 1.9. Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w grupach przedsiębiorstw według liczby pracujących w latach 2010-2018

	Ogółem	0-9	10-49	50-249	> 249
2010	17,6%	4,5%	11,1%	13,7%	21,3%
2011	18,3%	4,4%	10,7%	14,7%	22,5%
2012	19,3%	5,3%	11,5%	16,2%	22,6%
2013	20,8%	5,6%	12,7%	16,3%	22,5%
2014	21,6%	5,7%	13,0%	18,4%	24,5%
2015	22,6%	5,8%	13,2%	18,6%	25,6%
2016	23,6%	5,9%	13,9%	19,7%	26,2%
2017	24,0%	5,2%	13,9%	19,6%	26,2%
2018	24,1%	4,9%	14,5%	19,2%	26,5%

Źródło: Opracowanie własne według danych GUS pozyskanych na potrzeby niniejszego Raportu oraz publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS 2020 i wydań poprzednich.

* Pozycja ogółem zawiera wszystkie pozostałe grupowania firm przedstawione w tabeli oraz grupę podmiotów, których liczba pracujących jest nieokreślona.

Specjalizacja eksportowa i importowa polskich przedsiębiorstw

Polski eksport generowany jest głównie przez eksporterów wyspecjalizowanych²⁹.

5,8 tys. eksporterów wyspecjalizowanych (32% ogółu eksporterów) odpowiada za ponad dwie trzecie (69,7%) eksportu polskich przedsiębiorstw. Osiągają oni blisko pięć razy większe obroty z eksportu przypadające na przeciętnego eksportera (93,2 mln zł) niż pozostali eksporterzy (19,5 mln zł). Co więcej, prawie połowa eksportu (48,5%) realizowana jest przez eksporterów wysoce wyspecjalizowanych³⁰ (3,8 tys. podmiotów, 21% ogółu eksporterów). Jedna tego typu firma osiąga przeciętnie 100,6 mln zł przychodów z eksportu – ponad pięć razy więcej niż eksporterzy niewyspecjalizowani.

²⁹ Eksporterów, których przychody z eksportu wyniosły powyżej 50% przychodów ogółem. Dane w ramce dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

³⁰ Chodzi o eksporterów, których przychody z eksportu wyniosły powyżej 75% przychodów ogółem.

Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym w eksporcie polskich firm

Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego odgrywają dominującą rolę w polskim eksporcie³¹. Od tej grupy przedsiębiorstw pochodzi blisko dwie trzecie wartości polskiego eksportu (63,4%), choć stanowią niespełna jedną trzecią polskich eksporterów (31%; 5,6 tys. podmiotów). Przeciętny eksporter z udziałem kapitału zagranicznego osiąga niemal trzy razy większe przychody z eksportu (88,1 mln zł) niż pozostałe podmioty (23,1 mln zł). Import również jest zdominowany przez podmioty z udziałem kapitału zagranicznego, które generują blisko dwie trzecie (60,6%) importu przedsiębiorstw, stanowiąc jedną trzecią (32%) liczby importerów w Polsce.

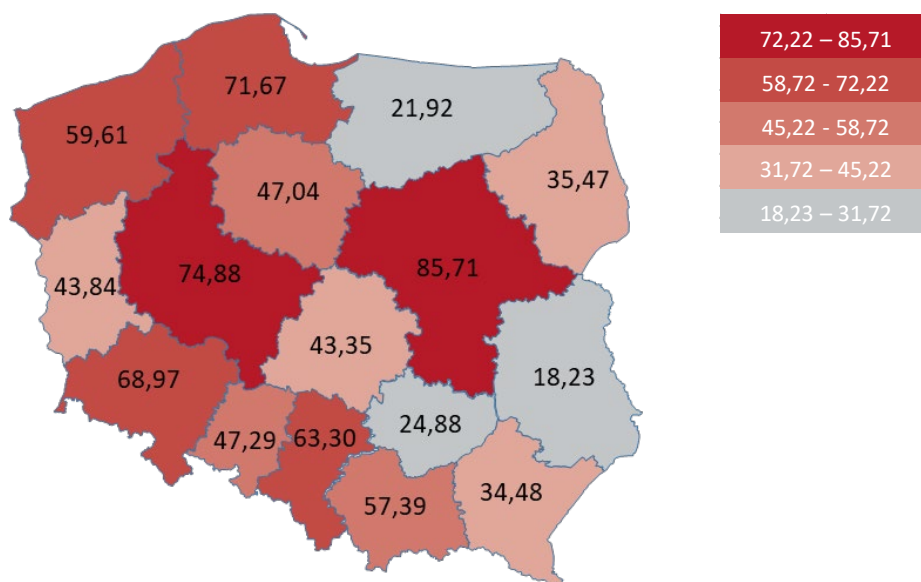
³¹ Dane w ramce dotyczą podmiotów o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Rozdział 2. Ranking małej i średniej przedsiębiorczości³² w układzie wojewódzkim. Wskaźnik syntetyczny

Mazowieckie – liderem rankingu przedsiębiorczości

W latach 2008 – 2017 Mazowsze było niekwestionowanym liderem rankingu przedsiębiorczości. W 2018 r. kolejny raz powtórzyło ten sukces, zajmując pierwsze miejsce w 19 z 27 analizowanych kategorii. Wartość syntetycznego wskaźnika przedsiębiorczości dla województwa mazowieckiego wyniosła 85,71 i była wyższa niż rok wcześniej (83,74). Drugie miejsce w rankingu zajęło województwo wielkopolskie, trzecie – pomorskie. Najgorzej ponownie wypadły województwa: lubelskie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie i podkarpackie z wynikiem wskaźnika syntetycznego odpowiednio: 18,23; 21,92; 24,88; 34,48.

Mapa 2.1. Poziom przedsiębiorczości w regionach – wskaźnik syntetyczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS, 2020.

³² Rankingi sporządzono na podstawie następujących wskaźników:

- liczba przedsiębiorstw aktywnych na 1000 mieszkańców (dla przedsiębiorstw mikro, małych i średnich);
- liczba pracujących na aktywny podmiot w firmach mikro, małych i średnich;
- pracujący w przedsiębiorstwach aktywnych (mikro, małych i średnich) na 1000 mieszkańców;
- przychody na aktywne przedsiębiorstwo mikro, małe i średnie;
- przychody na pracującego w aktywnej firmie mikro, małej, średniej;
- udział kosztów w przychodach w aktywnych przedsiębiorstwach mikro, małych i średnich;
- przeciętne wynagrodzenie w przedsiębiorstwach aktywnych, małych i średnich;
- nakłady inwestycyjne na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo aktywne;
- nakłady inwestycyjne na pracującego w aktywnym przedsiębiorstwie mikro, małym i średnim;

Wskaźnik syntetyczny (WS) został sporządzony według wzoru: $WS = (p \cdot n - x) \cdot 100 / \max(p \cdot n - x)$

gdzie: n – liczba zmiennych, x – liczba punktów za zmienne stanowiące sumę miejsc zajętych przez region w rankingu w poszczególnych podrankingach, p – liczba miejsc w rankingu, max (p*n-x) – maksymalna liczba punktów jakie można uzyskać w przypadku zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach.

Wartość wskaźnika to poziom zrealizowania przez region maksymalnego wyniku, czyli zajęcia pierwszego miejsca we wszystkich podrankingach.

Jedenaście województw, mimo zmian w poziomie wskaźników, utrzymało swoją pozycję w tabeli rankingowej. Przesunięcia pozostałych województw były niewielkie, rzędu +/- 1-2 pozycje.

Zwycięzcy rankingu

I miejsce: Mazowieckie

Firmy mikro

Nr 1 pod względem:

- liczby firm aktywnych na 1000 mieszkańców [74,6],
- liczby pracujących w mikrofirmach na 1000 mieszkańców [141,3],
- wielkości przychodów przypadających na jedną mikrofirmę [780 tys. zł],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w mikrofirmie [410 tys. zł],
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w mikrofirmie [4011 zł],
- nakładów inwestycyjnych na mikro firmę [32,2 tys.],
- nakładów inwestycyjnych na pracującego w mikro firmie [17,0 tys. zł],

Firmy małe

Nr 1 pod względem:

- wielkości przychodów przypadających na jedną małą firmę [20,4 mln zł],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w małej firmie [960 tys. zł],
- nakładów inwestycyjnych na małą firmę [512,93 tys. zł],
- nakładów inwestycyjnych na pracującego w małej firmie [24,1 tys. zł],
- wynagrodzenia brutto w małej firmie [5898 zł].

Firmy średnie

Nr 1 pod względem:

- liczby firm aktywnych na 1000 mieszkańców [0,50],
- liczby pracujących w średnich firmach na 1000 mieszkańców [54,0],
- wielkości przychodów przypadających na jedną średnią firmę [98,3 mln zł],
- wielkości przychodów przypadających na pracującego w średniej firmie [920 tys. zł],
- nakładów inwestycyjnych na średnią firmę [3641,8 tys. zł],
- nakładów inwestycyjnych na pracującego w średniej firmie [33,9 tys. zł],
- przeciętnego wynagrodzenia brutto w średniej firmie [6690 zł].

Ranking 2018 i zmiany r/r

1. Mazowieckie bz.
2. Wielkopolskie +1
3. Pomorskie -1
4. Dolnośląskie bz.
5. Śląskie bz.
6. Zachodniopomorskie bz.
7. Małopolskie bz.
8. Opolskie bz.
9. Kujawsko-pomorskie bz.
10. Lubuskie +1
11. Łódzkie +1
12. Podlaskie -2
13. Podkarpackie bz.
14. Świętokrzyskie bz.
15. Warmińsko-mazurskie bz.
16. Lubelskie bz.

II miejsce: Wielkopolskie

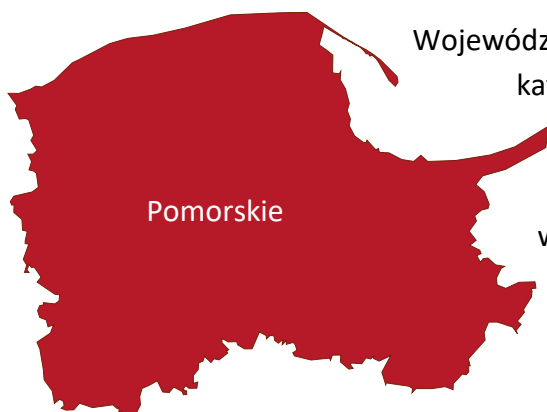

Województwo wielkopolskie zajęło pierwsze miejsce w dwóch kategoriach:

liczba firm małych aktywnych na 1000 mieszkańców i liczba pracujących w małych firmach na 1000 mieszkańców.

II miejsce województwo to zajęło pod względem 9 zmiennych, tj.: liczba firm (mikro i średnich) aktywnych na 1000 mieszkańców, liczba pracujących w mikro na podmiot aktywny, pracujący (w mikro, średnich) na 1000 mieszkańców, wielkość przychodów na firmę (mikro- i małą), wielkości przychodów przypadających na pracującego w małej firmie oraz nakładów inwestycyjnych na mikro firmę.

III miejsce: Pomorskie

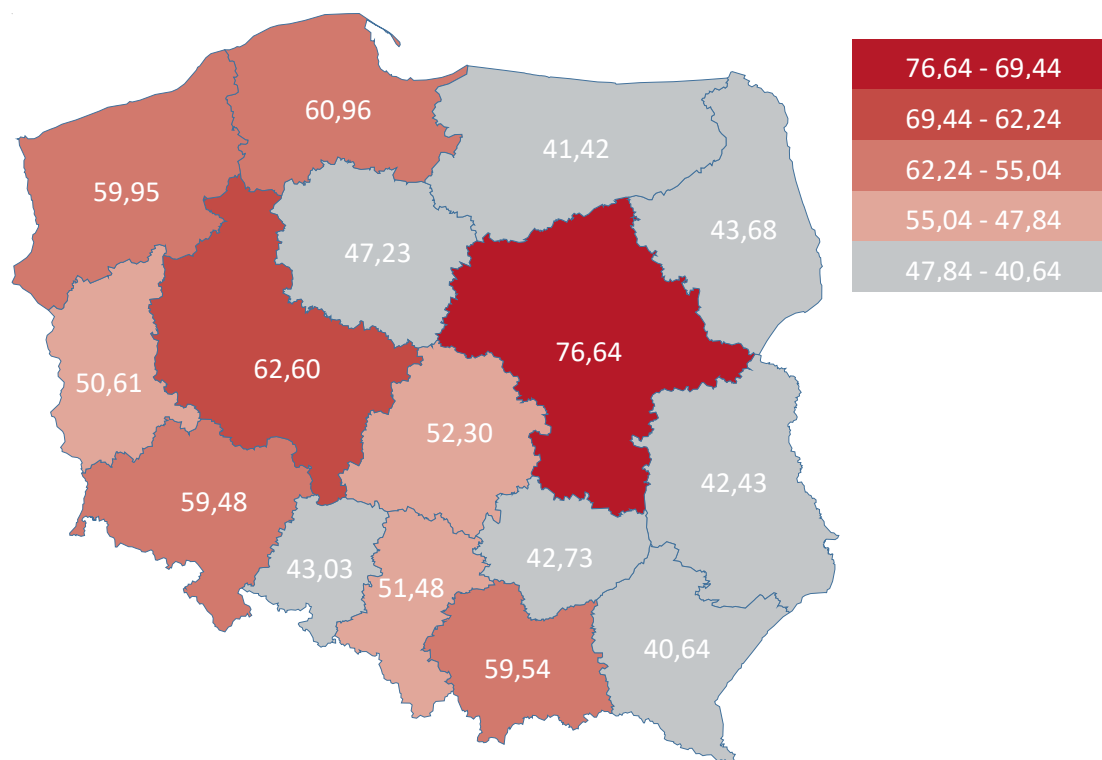
Województwo pomorskie zajęło pierwsze miejsce w jednej kategorii: udział kosztów w przychodach w średniej firmie.

Natomiast drugie miejsce wśród województw zajęło w kategoriach: przychody na średni podmiot aktywny i przychody na pracującego w średnim podmiocie.

Porównanie województw względem najważniejszych wskaźników przedsiębiorczości

Dla oceny poziomu przedsiębiorczości w układzie regionalnym porównano wartości wskaźników: liczba MSP aktywnych na 1000 mieszkańców, liczba przedsiębiorstw powstałych w 2018 r. oraz ich przeżywalność pierwszego roku. W dalszej części rozdziału analizie poddano również takie zmienne jak przychody, nakłady oraz wynagrodzenia w sektorze MSP w ujęciu regionalnym.

Mapa 2.2. Liczba MSP aktywnych na 1000 mieszkańców w Polsce w 2018 r. – ujęcie regionalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS, 2020.

Pod względem liczby przedsiębiorstw aktywnych z sektora MSP na 1000 mieszkańców (mapa 2.2) najlepiej wypada województwo mazowieckie (76,64), a za nim wielkopolskie (62,60) i pomorskie (60,96). Powyżej średniej dla kraju, tj. 55,9, plasują się również województwa: zachodniopomorskie (59,95), małopolskie (59,54), dolnośląskie (59,48). Najniższe wartości osiągnęły województwa: podkarpackie (40,64), warmińsko-mazurskie (41,42) oraz lubelskie (42,43).

Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane na 1000 mieszkańców

Podstawowe wskaźniki dotyczące przedsiębiorstw powstałych w 2017 r. i 2018 r. oraz przeżywalność tych podmiotów w pierwszym roku działalności wskazują z jednej strony na wzrost przedsiębiorczości w poszczególnych regionach, a z drugiej – na jej nietrwałość.

W Polsce, w 2018 r. powstało więcej przedsiębiorstw niefinansowych niż przed rokiem (283 914 wobec 271 813). To przełożyło się na wyższą wartość wskaźnika liczba nowo powstałych firm na 1000 mieszkańców (7,39 w 2018 r. wobec 7,07 – w 2017 r.). Najwięcej przedsiębiorstw niefinansowych na 1000 mieszkańców powstało w województwie mazowieckim (9,97), pomorskim (8,73) i wielkopolskim (8,15). Ogólnie sytuację należy uznać za korzystną, z uwagi na **dodatni bilans podmiotów nowo zarejestrowanych**.

Jednak sytuacja nie wygląda już tak korzystnie, gdy analizie poddamy przeżywalność tych podmiotów w pierwszym roku działalności. Odsetek firm, które powstały w 2017 r. i przetrwały pierwszy rok swojej działalności wyniósł około 66,3%.

Przeżywalność pierwszego roku firm, które powstały w 2018 r. była wyższa o nieco ponad 1 p.p. (67,6%). Najwyższą przeżywalnością 2019/2018 cechują się przedsiębiorstwa z województwa: podkarpackiego (81,9%), małopolskiego (76,7%) i łódzkiego (74,4%). Przeżywalność pierwszego roku poniżej 60%, odnotowana w województwie pomorskim, zachodniopomorskim i wielkopolskim, oznacza, że aż 40% firm powstałych w 2018 r. w tych województwach nie przeżyła pierwszego roku swojej działalności.

Tabela 2.1. Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w 2017 i 2018 roku na 1000 mieszkańców oraz ich przeżywalność – ujęcie regionalne

Liczba przedsiębiorstw powstałych w 2018 r. na 1000 mieszkańców	Liczba przedsiębiorstw powstałych w 2017 r. na 1000 mieszkańców	Województwo	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%) 2018/2017	Wskaźnik przeżycia pierwszego roku (%) 2019/2018
7,39	7,07	Polska	66,3	67,6
9,97	10,58	Mazowieckie	64,6	71,6
8,73	8,44	Pomorskie	64,4	59,2
8,15	7,02	Wielkopolskie	61,8	52,7
8,14	7,20	Małopolskie	68,3	76,7
8,13	7,63	Dolnośląskie	64,5	71,2
7,54	7,38	Zachodniopomorskie	59,9	52,8
7,07	7,31	Lubuskie	61,9	61,0
6,36	5,83	Kujawsko-pomorskie	63,9	65,2
6,28	5,85	Lubelskie	68,9	64,1
6,27	6,41	Łódzkie	57,6	74,4
6,16	6,07	Świętokrzyskie	76,7	70,3
6,10	5,48	Śląskie	70,8	65,9
5,95	5,45	Warmińsko-mazurskie	68,6	71,9
5,95	5,43	Podlaskie	88,4	72,2
5,56	5,57	Podkarpackie	71,6	81,9
5,36	5,18	Opolskie	76,7	73,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z publikacji *Przedsiębiorstwa niefinansowe powstałe w latach 2014-2018*, GUS, 2019.

Przychody i nakłady na aktywne MSP

W 2018 r. przeciętne przychody na jedno aktywne przedsiębiorstwo z sektora MSP wyniosły 1,27 mln zł i były wyższe średnio o 60 tys. zł w porównaniu z 2017 r. Najwyższe średnie przychody aktywnych MSP zanotowano w województwie mazowieckim – 1,82 mln zł i wynik ten był wyższy w porównaniu z przychodami z poprzedniego roku o 100 tys. zł. W 2018 r. wzrosty przychodów zanotowano niemal we wszystkich województwach.

Tabela 2.2. Przychody (w mln zł) i nakłady (w tys. zł) w MSP w 2017 i 2018 r.

Województwo	Przychody na aktywne MSP 2017	Nakłady na aktywne MSP 2017	Przychody na aktywne MSP 2018	Nakłady na aktywne MSP 2018	Różnica w przychodach r/r na jedno aktywne MSP	Różnica w nakładach r/r na jedno aktywne MSP
Polska	1,21	43,43	1,27	46,34	0,06	2,91
Dolnośląskie	1,02	39,57	1,12	45,17	0,10	5,60
Kujawsko-pomorskie	1,11	38,99	1,14	41,16	0,03	2,17
Lubelskie	0,92	26,49	0,92	32,34	0,00	5,85
Lubuskie	1,00	41,04	1,11	37,28	0,11	-3,76
Łódzkie	0,99	36,24	1,07	34,74	0,08	-1,50
Małopolskie	1,08	32,42	1,10	36,83	0,02	4,41
Mazowieckie	1,72	59,31	1,82	65,63	0,10	6,32
Opolskie	1,17	45,91	1,22	47,58	0,05	1,67
Podkarpackie	1,02	41,66	1,07	44,69	0,06	3,02
Podlaskie	1,10	37,93	1,08	36,78	-0,02	-1,15
Pomorskie	1,11	60,38	1,21	43,09	0,10	-17,29
Śląskie	1,26	42,07	1,28	47,88	0,02	5,81
Świętokrzyskie	0,92	31,57	0,98	33,78	0,06	2,21
Warmińsko-mazurskie	0,88	30,69	0,89	36,40	0,02	5,71
Wielkopolskie	1,26	43,67	1,34	47,29	0,08	3,62
Zachodniopomorskie	0,93	33,55	0,98	42,38	0,05	8,83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. Skala 3-kolorowa, analiza w kolumnach.

Minimum – najniższe wartości otrzymują kolor biały, punkt środkowy – mediana - otrzymuje kolor szary a najwyższe maksymalne wartości otrzymują kolor czerwony. Kolory o mniejszej intensywności (czerwonego/szarego) w zależności od zabarwienia znajdują się pomiędzy wartościami min/max a wartością środkową.

Ogólnym wzrostem przeciętnych przychodów przypadających na aktywne MSP towarzyszył w większości województw wzrost nakładów inwestycyjnych. **Średnie nakłady inwestycyjne przypadające na aktywne MSP w 2018 r. wyniosły 46,34 tys. zł i wzrosły przeciętnie o 2,91 tys. zł w porównaniu z 2017 r.** Najwyższe średnie nakłady inwestycyjne poniosły MSP w województwie mazowieckim – 65,63 tys. zł, o 6,32 tys. zł wyższe niż rok wcześniej.

Wzrost nakładów zanotowano w 12. województwach z wyjątkiem lubuskiego, łódzkiego, podlaskiego i pomorskiego, co w porównaniu z sytuacją w 2017 r. prezentuje się mniej korzystnie, szczególnie w przypadku województwa pomorskiego, gdzie nakłady spadły najwyraźniej - o ponad 17 tys. zł.

Przeciętne wynagrodzenia w aktywnych MSP

Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach aktywnych w 2018 r. wyniosła odpowiednio: 3093, 4283 i 5024 zł.

Tabela 2.3. Przeciętne wynagrodzenia brutto w mikro, małych i średnich firmach w 2018 roku (w zł)

Województwo	Mikro	Małe	Średnie
Polska	3 093	4 283	5 024
Dolnośląskie	3 084	4 666	5 431
Kujawsko-pomorskie	2 701	3 744	4 306
Lubelskie	2 632	3 413	4 070
Lubuskie	2 788	3 754	4 385
Łódzkie	2 806	3 646	4 246
Małopolskie	2 905	4 039	5 052
Mazowieckie	4 011	5 898	6 690
Opolskie	2 655	3 817	4 786
Podkarpackie	2 499	3 271	3 944
Podlaskie	2 540	3 426	3 974
Pomorskie	3 068	4 479	5 070
Śląskie	3 022	4 313	4 831
Świętokrzyskie	2 538	3 334	4 236
Warmińsko-mazurskie	2 485	3 346	3 909
Wielkopolskie	3 076	4 060	4 662
Zachodniopomorskie	2 972	4 002	4 847

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. Skala 3-kolorowa, analiza w kolumnach. Minimum-najniższe wartości otrzymują kolor biały, średnia – szary a najwyższe wartości czerwony, pośrednie odcieniami o mniejszej intensywności szarego lub czerwonego.

Najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie odnotowano w województwach: mazowieckim, dolnośląskim i pomorskim.

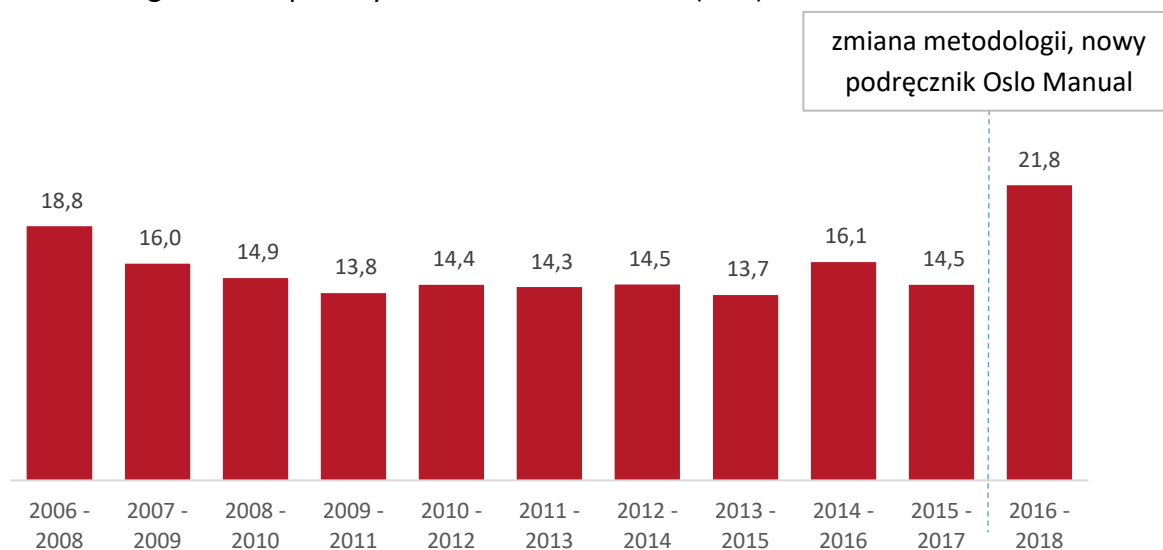
Najniżej opłacano pracujących w województwach: podkarpackim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim i podlaskim. Różnica pomiędzy najwyższym przeciętnym wynagrodzeniem a najniższym w mikrofirmie wynosi – 1.526 zł, w małym przedsiębiorstwie – 2.627 zł i średnim – 2.781 zł.

Rozdział 3. Innowacyjność przedsiębiorstw

Według najnowszych badań GUS dotyczących działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, w latach 2016-2018 innowacyjność przedsiębiorstw ogółem była na poziomie niemal 22%, tj. taki odsetek badanych firm wdrażało innowacje. Wyniku tego, choć należy go uznać za dobry, nie można odnosić wprost do wyników z poprzednich lat, ze względu na zmianę metodologii, w szczególności definicji innowacyjności³³. Badania innowacyjności prowadzone przez GUS obejmują przedsiębiorstwa z liczbą pracujących powyżej 9 pracowników, co oznacza, że nie dostarczają wiedzy na temat działalności innowacyjnej mikroprzedsiębiorstw.

Co piąte polskie przedsiębiorstwo wdraża innowacje

Wykres 3.1. Średni udział innowacyjnych przedsiębiorstw w ogólnej liczbie przedsiębiorstw sektora usług i sektora przemysłu w latach 2006-2018 (w %)

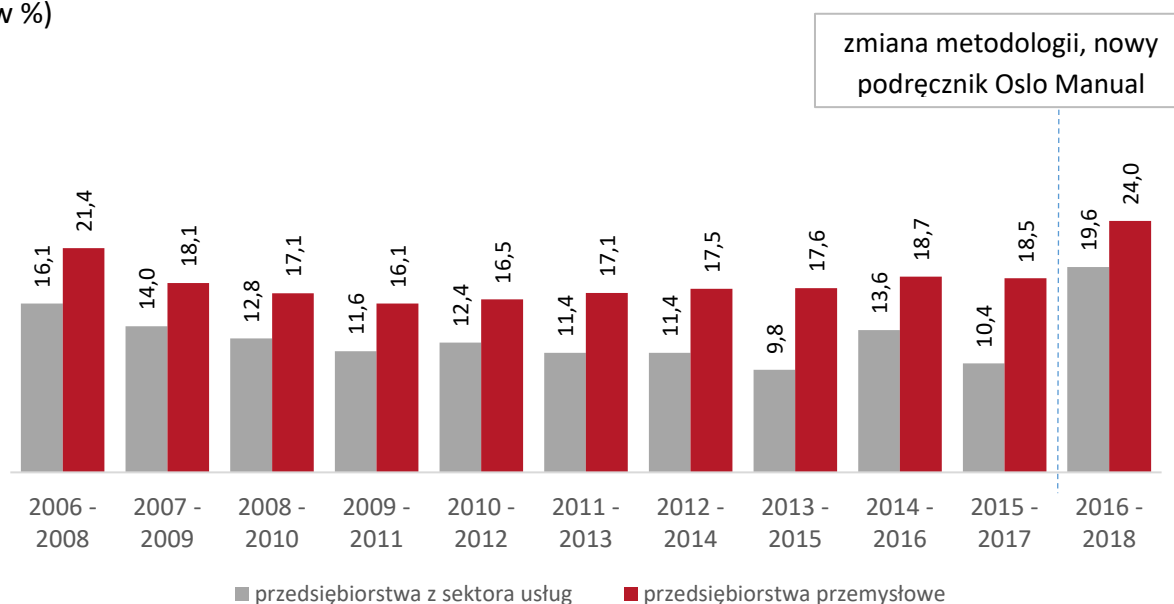
Źródło: Strateg, 28.05.2020 r.

Udział firm innowacyjnych w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych wyniósł odpowiednio 24% i 19,6%.

Udział innowacyjnych przedsiębiorstw w sektorze przemysłowym jest większy niż w sektorze usługowym

³³ W porównaniu do lat ubiegłych, z części pytań zrezygnowano, w zamian pojawiły się nowe, a część pytań przeredagowano lub pogrupowano w inny sposób, np. pytania o metody organizacyjne i marketingowe zostały włączone do innowacji procesów biznesowych. Innowacja, zgodnie z szeroką definicją przyjętą w badaniu, jest to wdrożenie nowego lub ulepszonego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu biznesowego, znacznie różniącego się od poprzednio oferowanych w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub w stosunkach z otoczeniem. Źródło: GUS.

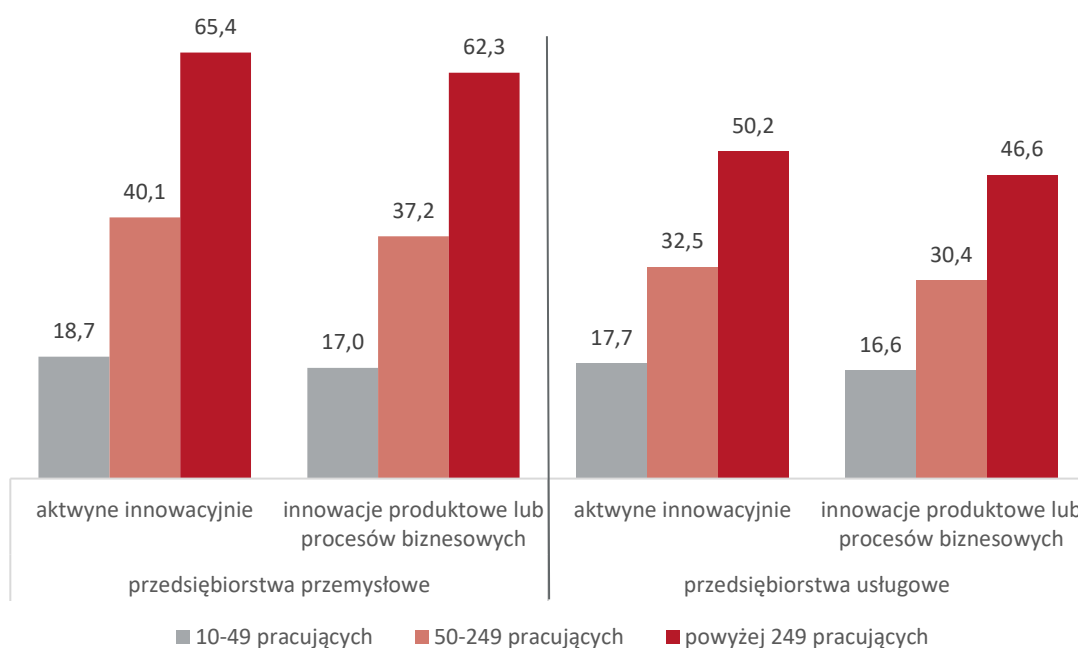
Wykres 3.2. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w sektorze przemysłowym i usługowym (w %)

Źródło: Strateg, 28.05.2020 r.

Podobnie jak w latach poprzednich, innowacje produktowe lub procesów biznesowych najczęściej wprowadzały podmioty o liczbie pracujących 250 osób i więcej (62,3% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 46,6% usługowych wobec odpowiednio 59,3% i 42,3% w poprzednim okresie).

Wykres 3.3. Innowacyjne przedsiębiorstwa w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych w latach 2016-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018, 2019*.

Najbardziej innowacyjne branże sektora przemysłowego to:

- Produkcja wyrobów farmaceutycznych – 52%
- Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych – 51,6%
- Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych – 45,5%,

natomiast najmniej innowacyjna branża to:

- Rekultywacja – 7,4%.

Najbardziej innowacyjne branże sektora usług to:

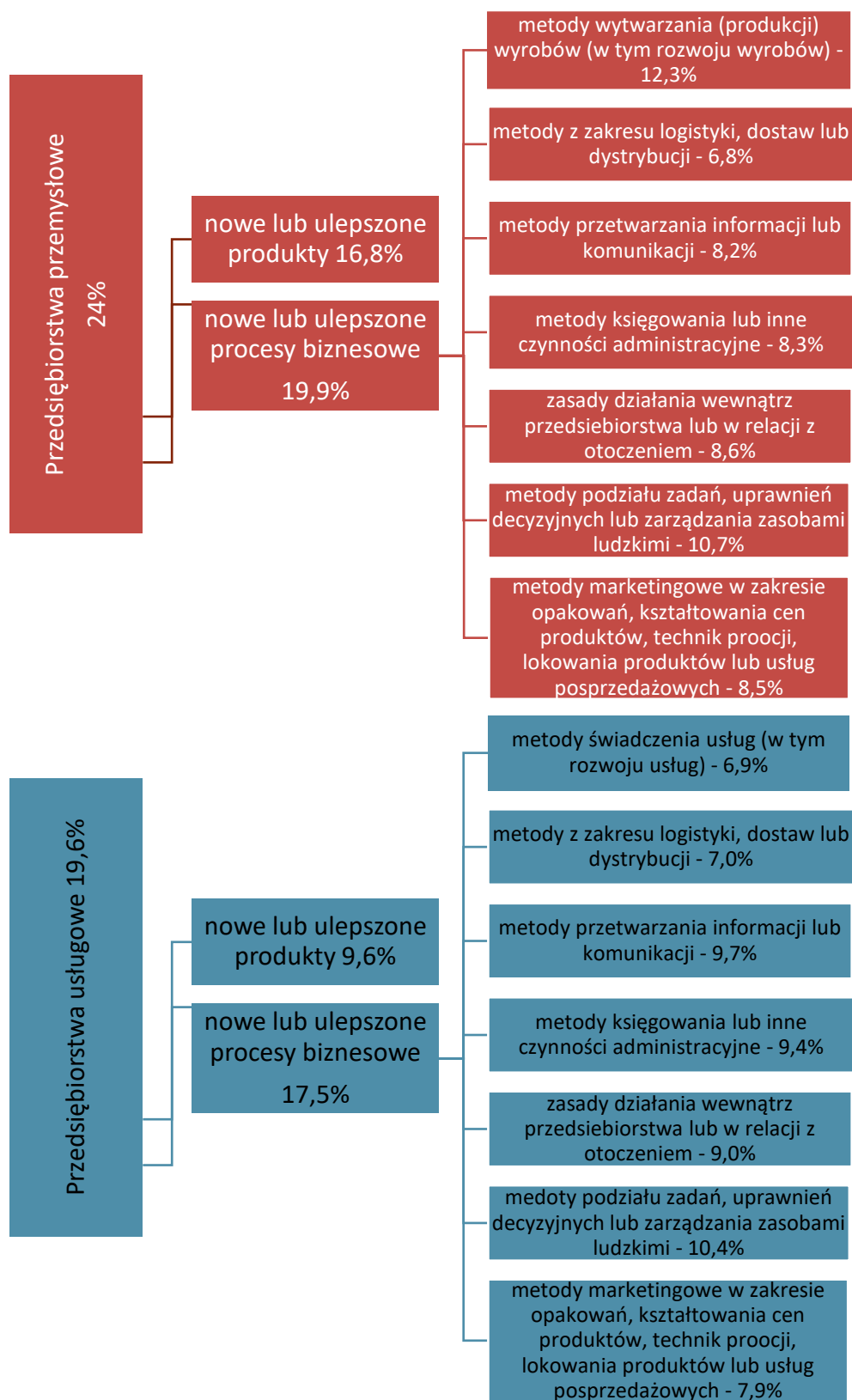
- Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne, z wyłączeniem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego – 77,6%
- Badania naukowe i prace rozwojowe – 58,5%
- Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki - 43,5%,

natomiast najmniej innowacyjna branża to:

- Transport lądowy rurociągowy (12,7%).

W przedsiębiorstwach przemysłowych innowacje procesów biznesowych najczęściej dotyczyły nowych lub ulepszonych metod wytwarzania (produkcji) wyrobów lub świadczenia usług (w tym rozwoju wyrobów lub usług) – 12,3% przedsiębiorstw, a wprowadzone przez przedsiębiorstwa usługowe – nowych lub ulepszonych metod podziału zadań, uprawnień decyzyjnych lub zarządzania zasobami ludzkimi – 10,4% przedsiębiorstw (Rysunek 3.1)

Rysunek 3.1. Wprowadzane rodzaje innowacji w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych w latach 2016-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018*, 2019.

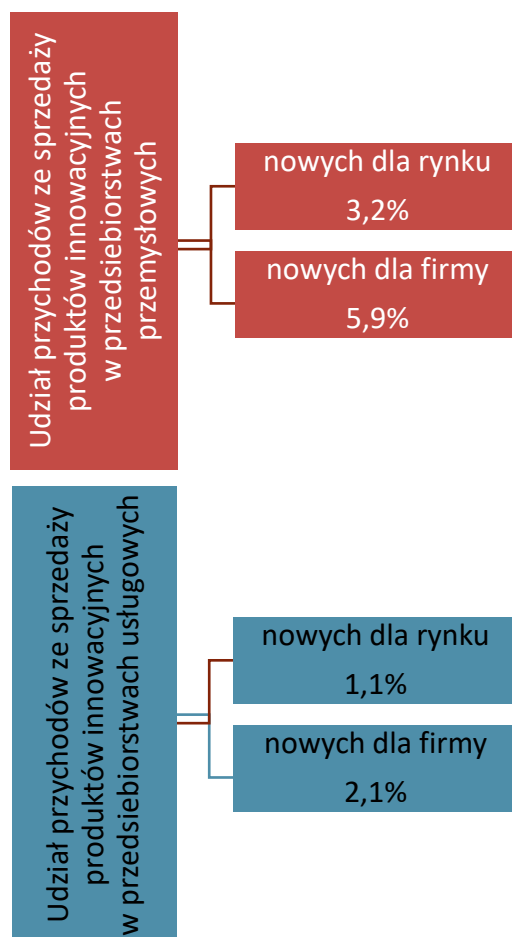
Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych

Jako wskaźnik oceny efektów działalności innowacyjnej przedsiębiorstwa stosuje się wskaźnik udziału w badanym roku przychodów ze sprzedaży nowych lub ulepszonych produktów wprowadzonych na rynek w ciągu ostatnich trzech lat w wartości przychodów ze sprzedaży ogółem. Wskazuje on na zmiany w zakresie unowocześnienia asortymentu produktów oraz ich konkurencyjności.

W badaniach przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych uwzględnia się:

- produkty nowe lub ulepszone dla rynku, na którym działa przedsiębiorstwo oraz
- produkty nowe lub ulepszone tylko dla przedsiębiorstwa wprowadzone na rynek w ciągu ostatnich trzech lat.

Rysunek 3.2. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem w 2018 r. ze względu na skalę nowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018, 2019*.

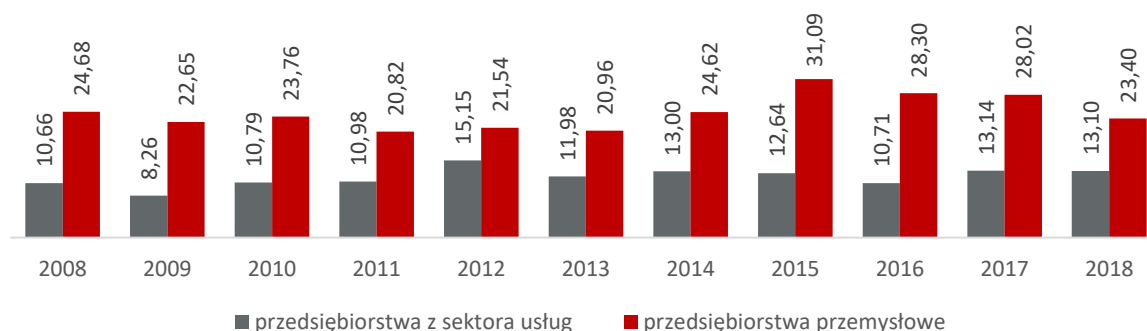
Nakłady na działalność innowacyjną

Nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną w 2018 r. wyniosły 36,5 mld zł. Niemal 16% przedsiębiorstw przemysłowych przeznaczyło na ten cel 23,4 mld i było to zdecydowanie mniej niż w poprzednim roku. W przypadku

36,6 mld zł – nakłady firm na działalność innowacyjną w 2018 r.

przedsiębiorstw usługowych, udział przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną wyniósł 10%, a ich wartość to 13,1 mld zł i były nieco niższe niż rok wcześniej.

Wykres 3.4. Nakłady na działalność innowacyjną (mld zł)

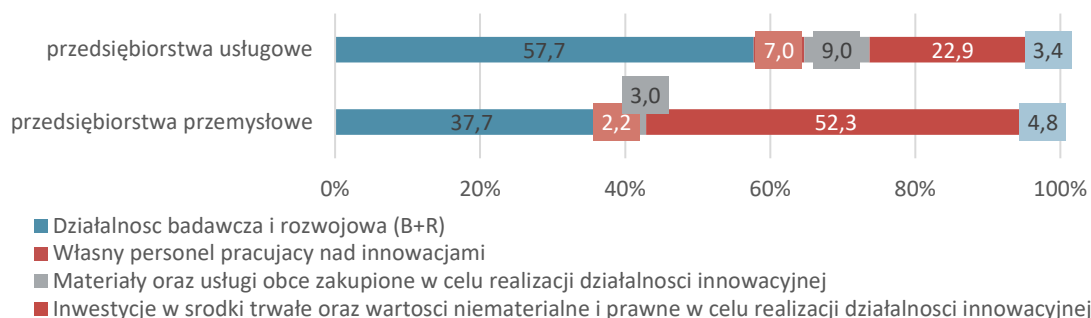

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018, 2019* i wydań poprzednich.

Struktura nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych znacznie się różni od struktury nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw usługowych. W przypadku przedsiębiorstw przemysłowych kluczową rolę odgrywają nakłady inwestycyjne na środki trwałe (52% nakładów na działalność innowacyjną), w tym m.in.: maszyny i urządzenia techniczne, budynki, grunty. W przypadku przedsiębiorstw usługowych najwięcej środków jest przeznaczanych na działalność B+R (58%).

W strukturze nakładów firm usługowych dominują nakłady na B+R, a w firmach przemysłowych – nakłady inwestycyjne w środki trwałe

Wykres 3.5. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach według rodzajów działalności innowacyjnej

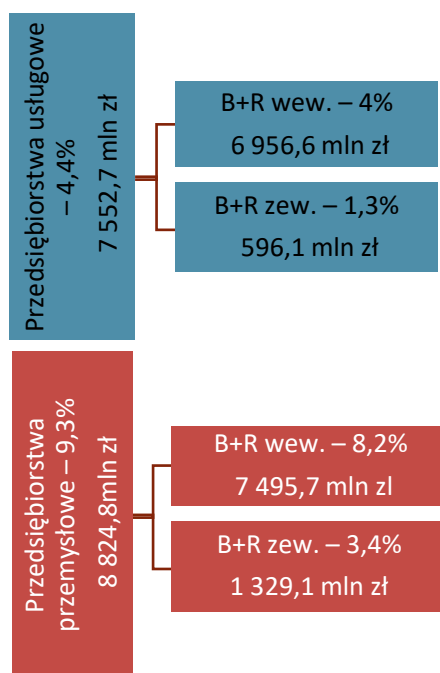

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018, 2019*.

Działalność badawczo-rozwojowa

Prace badawcze i rozwojowe (B+R) związane z opracowywaniem nowych lub istotnie ulepszonych produktów (innowacji produktowych) i procesów (innowacji procesowych), wykonane przez własne zaplecze rozwojowe lub nabyte od innych jednostek zasługują na szczególną uwagę. Są one bardzo ważne, gdyż prowadzą do powstawania nowej wiedzy, a następnie do nowych produktów, które mają szansę komercjalizacji.

Rysunek 3.3. Działalność B+R wśród przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018*, 2019.

Wśród przedsiębiorstw przemysłowych nakłady na działalność B+R ponosiło około 9,3% podmiotów. Zdecydowanie częściej firmy prowadzą wewnętrzną działalność B+R, co oznacza, że działają, opierając się na wiedzy swoich pracowników. Wartościowo nakłady na B+R przedsiębiorstw przemysłowych (8,8 mld) są na zbliżonym poziomie do wartości nakładów B+R ponoszonych przez przedsiębiorstwa sektora usługowego (7,6 mld). W przypadku przedsiębiorstw usługowych odsetek firm, które prowadzą działalność B+R, jest znacznie mniejszy – 4,4%.

Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw i na B+R w relacji do PKB

GERD od lat systematycznie rośnie – w 2018 r. wyniósł 1,21% PKB

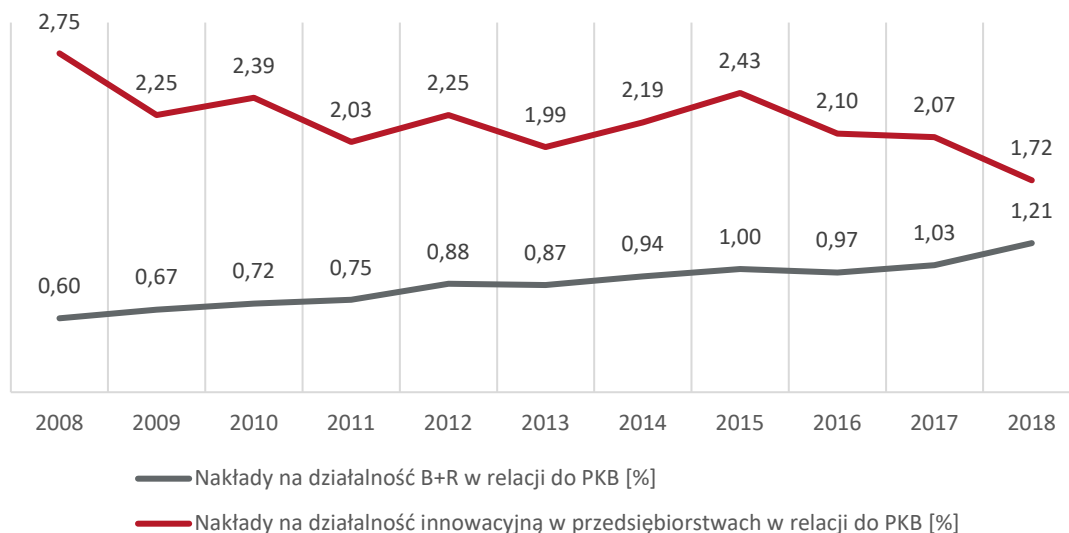
Intensywność prac B+R określa się relacją nakładów B+R w stosunku do PKB. W Polsce wskaźnik ten od lat systematycznie rośnie. W 2018 r. wyniósł 1,21%, a do 2020 r. planowano osiągnąć poziom nakładów na działalność B+R równy 1,7% PKB (dla UE – 3%)³⁴. Wskaźnik ten obejmuje wszystkie nakłady wewnętrzne poniesione na działalność badawczą i rozwojową przez wszystkie jednostki (zgrupowane w cztery sektory: sektor rządowy, przedsiębiorstw, szkolnictwa wyższego i sektor prywatnych instytucji niekomercyjnych) w kraju, prowadzące tę działalność, niezależnie od źródeł pochodzenia środków, w relacji do PKB.

Wskaźnik stanowi główny miernik z zakresu statystyki działalności badawczo-rozwojowej, charakteryzujący konkurencyjność i poziom rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Warto podkreślić, że w tym okresie imponująco wzrosło zaangażowanie sektora przedsiębiorstw

Udział firm w tworzeniu GERD w latach 2008-2018 wzrósł 4 krotnie

w działalność B+R, a spadło sektora rządowego (udział firm wzrósł ponad 3,5-krotnie, zaś sektora rządowego – zmniejszył się niemal 11-krotnie). Może to wskazywać na konsekwentną realizację założeń polityki dot. pobudzania sektora przedsiębiorstw do działalności B+R.

Wykres 3.6. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach oraz nakłady na B+R w relacji do PKB, w %

Źródło: <https://strateg.gov.pl>

Nieco innym wskaźnikiem, wskazującym na znaczenie sektora przedsiębiorstw dla innowacyjności gospodarki, jest wskaźnik nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB.

³⁴ Na podstawie Strategii Europa 2020.

Pokazuje sumę nakładów na działalność innowacyjną poniesionych w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych o liczbie pracujących 10 osób i więcej, w relacji do PKB. W badaniu innowacyjności pod uwagę brane są wszelkie wydatki na innowacje produktowe i procesowe bieżące i inwestycyjne, w tym również wydatki na B+R, poniesione w roku sprawozdawczym na prace zakończone sukcesem (tzn. wdrożeniem innowacji), niezakończone (kontynuowane) oraz przerwane lub zaniechane, niezależnie od źródeł ich finansowania. Krzywa łamana prezentująca ten wskaźnik oddaje zachowania inwestycyjne przedsiębiorców w zależności od różnych czynników gospodarczych, np. koniunktury lub dekonunktury.

Źródła finansowania działalności innowacyjnej

Środki własne przedsiębiorstw są głównym źródłem finansowania nakładów na działalność innowacyjną. W 2018 r. stanowiły one 75% wszystkich poniesionych na ten cel nakładów w przedsiębiorstwach przemysłowych (o 1 p.p. mniej niż przed rokiem) oraz 88% – w przedsiębiorstwach usługowych (o 2 p.p. więcej).

Tabela 3.1. Źródła finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych w 2018 r.

Przedsiębiorstwa przemysłowe	Nakłady ogółem (w mln)	Środki własne	Krajowe (otrzymane od instytucji dysponujących środkami publicznymi)	Pozyskane z zagranicy – ogółem	Pozyskane z UE	Pozyskane z UE z PO IR	Kredyty, pożyczki i inne zobowiązania finansowe od instytucji finansowych
Ogółem	23388,7	75%	3%	5%	5%	3%	8%
10-49	1925,0	49%	10%	24%	23%	10%	14%
50-249	3898,2	65%	4%	12%	11%	6%	17%
>249	17565,4	81%	2%	2%	2%	1%	5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018*, 2019.

W zależności od wielkości firmy udział środków własnych w finansowaniu działalności innowacyjnej jest zróżnicowany – ze środków własnych w największym stopniu korzystają przedsiębiorstwa duże (94% firm usługowych i 81% firm przemysłowych). Małe przedsiębiorstwa z sektora przemysłu czy usług posiłkują się w znacznym stopniu środkami z zagranicy – z UE (odpowiednio 24% i 13%) czy korzystają z kredytów bankowych (14%, 4%). Dla średnich firm przemysłowych podobnie jak dla dużych środki własne są kluczowe (77%), kredyty są dość znaczące, gdyż stanowią 7% środków, z których są finansowane innowacje, środki z zagranicy – 6%.

Firmy finansują działalność innowacyjną przede wszystkim ze środków własnych

Tabela 3.2. Źródła finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw usługowych w 2018 r.

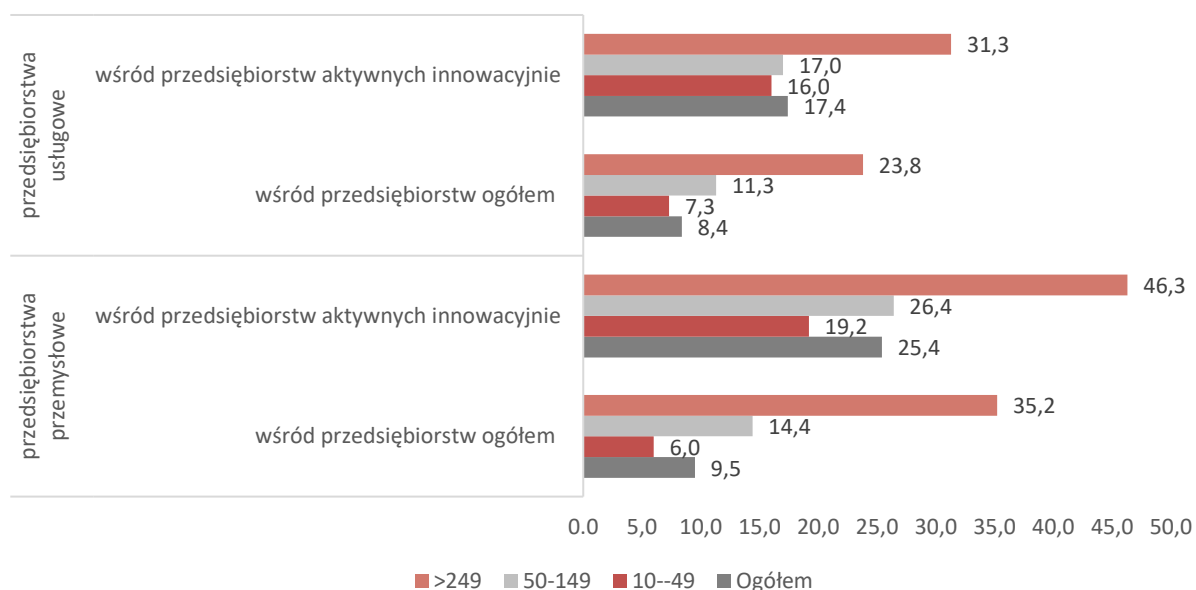
Przedsiębiorstwa usługowe	Nakłady ogółem (w mln)	Środki własne	Krajowe (otrzymane od instytucji dysponujących środkami publicznymi)	Pozyskane z zagranicy – ogółem	Pozyskane z UE	Pozyskane z UE z PO IR	Kredyty, pożyczki i inne zobowiązania finansowe od instytucji finansowych
Ogółem	13094,8	88%	3%	5%	4%	2%	2%
10-49	1747,7	71%	8%	13%	13%	7%	4%
50-249	2241,3	77%	4%	6%	6%	3%	7%
>249	9105,8	94%	1%	3%	2%	0%	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018, 2019*.

Współpraca

Badanie innowacyjności przedsiębiorstw za lata 2016-2018 wskazuje, że **przedsiębiorstwa przemysłowe wykazują większą aktywność w zakresie współpracy z innymi podmiotami – 25,4% (było 28,7%), w porównaniu z przedsiębiorstwami z sektora usług, w których ta aktywność nie tylko była niższa, ale jeszcze w porównaniu z wynikiem z lat 2015-2017 spadła – 17,4% (było 23,6%).**

Wykres 3.7. Współpraca w zakresie innowacji z przedsiębiorstwami lub innymi instytucjami (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018, 2019*.

Wśród ogółu przedsiębiorstw przemysłowych w latach 2016-2018 współpracowało 9,5% podmiotów (poprzedni wynik to 5,8%), a wśród przedsiębiorstw usługowych – 8,4% (poprzednio 2,8%).

Odsetek firm podejmujących współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej wzrasta wraz z wielkością firmy: wśród przedsiębiorstw przemysłowych fakt

Wielkość firmy determinuje współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej

współpracy potwierdziło 19,2% (było 19,9%) małych aktywnych innowacyjnie firm, średnich – 26,4 (było 30,5%) i dużych – 46,3 (było 48,8%). Z kolei wśród przedsiębiorstw usługowych współpracuje – 16% małych (było 18,9%), 17% średnich (było 27,5%) i 31,3% dużych firm (było 37,9%).

Publiczne wsparcie

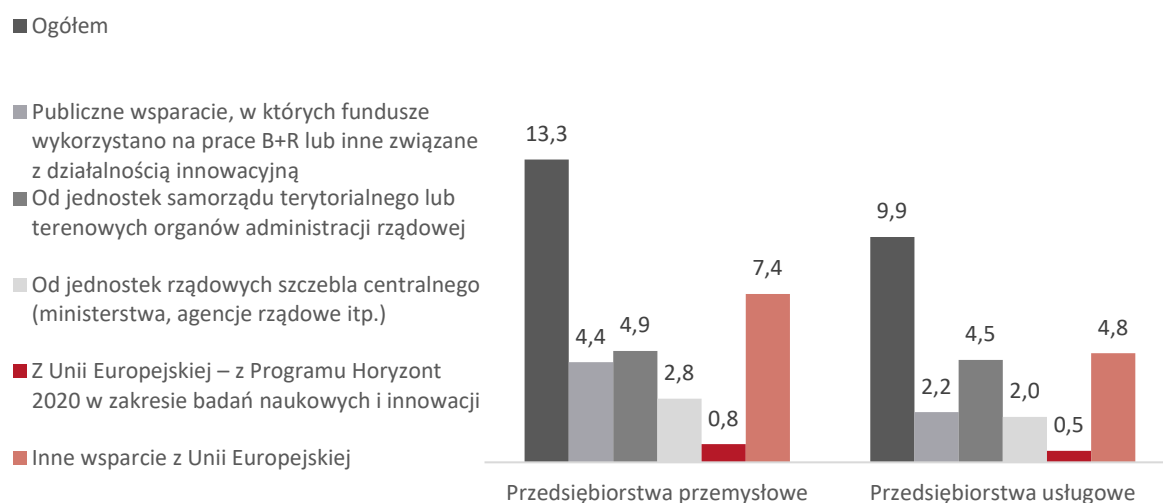
Pomoc publiczna obejmuje wiele narzędzi skierowanych do przedsiębiorstw. Wśród ogółu przedsiębiorstw przemysłowych z takiego wsparcia korzystało 13,3% i niemal 10% przedsiębiorstw usługowych.

Około 1/5 przedsiębiorstw korzysta z pomocy publicznej, w tym na działalność innowacyjną

Szczególnym rodzajem pomocy publicznej są fundusze wykorzystane na prace B+R lub inne związane z działalnością innowacyjną – z tego typu środków skorzystało 4,4% przedsiębiorstw przemysłowych i 2,2% przedsiębiorstw

usługowych. W podobnym stopniu zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe, jak i usługowe korzystały ze środków od jednostek szczebla terytorialnego, jak i szczebla centralnego.

Wykres 3.8. Udział przedsiębiorstw, które otrzymały publiczne wsparcie (w formie grantów, dotacji, subwencji, kredytów preferencyjnych i/lub gwarancji/poręczeń kredytowych, itp.) w % przedsiębiorstw ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018*, 2019.

Ochrona własności intelektualnej w przedsiębiorstwach

Zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe, jak i usługowe najczęściej zgłaszają do ochrony znaki towarowe (4,0% i 4,3%). Znakiem towarowym może być każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny (w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy), jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia w obrocie towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa³⁵. Potocznie na znak towarowy mówi się „znak handlowy”, „znak firmowy”, „firmowa nazwa” lub „logo”. Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego używania znaku towarowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na określonym obszarze. Uprawniony może wskazać, że jego znak został zarejestrowany, poprzez umieszczenie w sąsiedztwie znaku towarowego litery „R”.

Tabela 3.3. Udział przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, które dokonały zgłoszeń do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (UPRP) w latach 2016-2018

Typ przedsiębiorstwa	Znaki towarowe	Wzory przemysłowe	Wzory użytkowe	Wynalazki
przemysłowe	4,0%	1,3%	1,5%	3,1%
usługowe	4,3%	0,4%	0,7%	0,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018*, 2019.

Tabela 3.5. Liczba zgłoszeń dokonanych do UPRP przez przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe w latach 2016-2018

Typ przedsiębiorstwa	Znaki towarowe	Wzory przemysłowe	Wzory użytkowe	Wynalazki
przemysłowe – ogółem	4865	1337	1008	2029
przemysłowe – małe	1108	322	392	728
przemysłowe – średnie	1377	551	385	778
przemysłowe – duże	2380	464	231	523
usługowe – ogółem	3081	526	460	551
usługowe – małe	1270	223	290	284
usługowe – średnie	796	67	124	185
usługowe – duże	1015	236	46	82

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w Polsce w latach 2016-2018*, 2019.

³⁵ <https://www.uprp.pl/co-to-jest-znak-towarowy/Lead05,160,1710,4,index,pl,text/>

Rozdział 4. Statystyczny obraz polskich mikroprzedsiębiorstw

Znaczenie mikroprzedsiębiorstw w gospodarce

Polska gospodarka, podobnie jak większość gospodarek, jest zdominowana przez mikroprzedsiębiorstwa³⁶. Ich udział w strukturze wszystkich przedsiębiorstw wynosi aż 96,7%.

Mikroprzedsiębiorstwa mają największy, spośród wszystkich grup przedsiębiorstw, udział w tworzeniu PKB – 30,3% (dane za 2017 r.), a przyjmując wartość PKB generowaną przez sektor przedsiębiorstw jako 100% – 41,8%.

Podobnie wysoki udział charakteryzuje polskie mikrofirmy, gdy pod uwagę weźmiemy liczbę pracujących w poszczególnych klasach wielkości przedsiębiorstw. Podmioty mikro generują 40,8% miejsc pracy w całym sektorze (liczba pracujących w takich firmach wynosi ponad 4 mln osób). Większość mikroprzedsiębiorstw to firmy jednoosobowe, a przeciętna liczba zatrudnionych w tej grupie podmiotów to ok. 1,4 mln osób.

Polskie mikroprzedsiębiorstwa charakteryzuje pozytywny trend rozwojowy: na przestrzeni ostatnich lat rośnie ich liczba, wartość produkcji, przychody, liczba pracujących i zatrudnionych

Liczba i struktura mikroprzedsiębiorstw w Polsce

W roku 2018 odnotowano istotny wzrost liczby aktywnych mikroprzedsiębiorstw (o 3,7% r/r)

Analiza danych dotyczących liczby polskich mikroprzedsiębiorstw w latach 2008-2018 pokazuje rosnący trend w tym obszarze. Po zauważalnym spadku r/r liczebności tej grupy firm w 2009 r., w kolejnych latach nastąpił wzrost ich liczby i w roku 2018 była ona wyższa o 16% w porównaniu z rokiem 2008. Największe procentowo wzrosty liczby mikrofirm miały miejsce w latach 2014-2016 (o 4,2% r/r w latach 2014 i 2015, o 5,4% r/r w roku

2016). W 2018 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, liczba mikroprzedsiębiorstw wzrosła o 3,7% (wykres 4.1, tabela 4.1).

Wykres 4.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2018 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

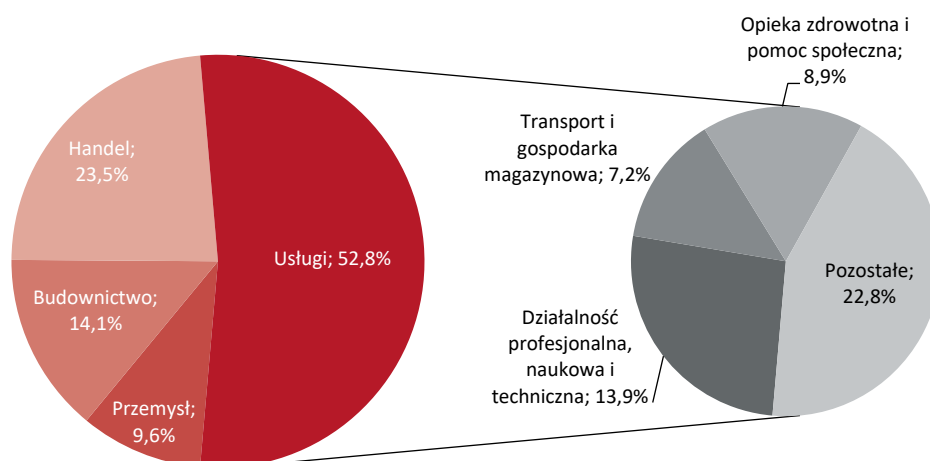
³⁶ Podmioty zatrudniające od 0 do maksymalnie 9 osób (bez względu na ich formę prawną).

Tabela 4.1. Liczba mikroprzedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2018 (w tys.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba mikroprzedsiębiorstw	1788,9	1604,4	1655,1	1710,6	1719,2	1693,8	1764,6	1838,4	1937,3	2004,3	2078,7
w tym firmy osób fizycznych	1701,1	1514,3	1567,3	1612,9	1612,9	1585,1	1644,7	1691,1	1754,7	1791,1	1855,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

Najwięcej mikroprzedsiębiorstw działa w Usługach (52,8%) i Handlu (23,5%). Co siódma firma prowadzi działalność w Budownictwie (14,1%), a co dziesiąta w Przemysle (9,6%) (wykres 4.2). Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw nie zmieniła się istotnie na przestrzeni ostatnich lat.

Wykres 4.2. Struktura branżowa mikroprzedsiębiorstw w Polsce w 2018 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS, 2020.

Najpopularniejszą formą ewidencji księgowej stosowaną przez mikroprzedsiębiorstwa jest prowadzenie podatkowej księgi przychodów i rozchodów (65,1% – 1,38 mln firm). Blisko co szóstą mikrofirmę prowadzi ewidencję przychodów (18,0% – 387 tys. firm), co ósma – księgę rachunkową (12,9% – 226 tys. firm), a tylko 3,9% – kartę podatkową (85 tys. firm). Na przestrzeni lat 2008-2018 widoczny jest trend wzrostowy w liczbie firm korzystających z podatkowej księgi przychodów i rozchodów³⁷ oraz księgi rachunkowej, spadła natomiast liczba prowadzących ewidencję przychodów i kartę podatkową (tabela 4.2).

³⁷ Choć w 2018 r. udział firm korzystających z tej formy ewidencji księgowej wśród wszystkich mikroprzedsiębiorstw spadł i był jednym z najniższych w analizowanym okresie, to gdy weźmiemy pod uwagę liczbę mikrofirm, była ona o 2,5% wyższa niż w 2017r. (2018 – 1,38 mln, 2017 – 1,35 mln).

Tabela 4.2. Struktura mikroprzedsiębiorstw według form ewidencji księgowej w latach 2008-2018

Mikroprzedsiębiorstwa prowadzące:	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
- księgę rachunkową	6,0%	6,8%	6,1%	6,6%	7,1%	7,4%	7,7%	9,0%	9,4%	10,4%	12,9%
- podatkową księgę przychodów i rozchodów	64,5%	66,5%	66,9%	67,5%	68,3%	69,4%	69,8%	68,5%	68,2%	67,2%	65,1%
- ewidencję przychodów	23,5%	21,3%	21,2%	20,9%	19,6%	18,7%	18,5%	18,1%	18,1%	18,5%	18,0%
- kartę podatkową	6,0%	5,4%	5,8%	5,1%	4,9%	4,6%	4,1%	4,4%	4,3%	4,0%	3,9%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

Sytuacja gospodarcza i finansowa mikroprzedsiębiorstw w 2018 roku

W latach 2008-2018 odnotowano wzrostowy trend wartości produkcji w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem (o 57,0%, 2018 do 2008 r.). Jednak w przypadku mikroprzedsiębiorstw w roku 2009 obserwujemy istotny spadek wartości produkcji tej grupy (o 30% w stosunku do 2008 r.), znacznie większy niż przedsiębiorstw ogółem (o 4,7%).

W kolejnych latach wartość produkcji mikrofirm była niższa niż w 2008 r. i dopiero w 2017 r. odnotowano jej wzrost (o 5,7% w stosunku do 2008 r.). Warto dodać, że w analizowanym okresie (lata 2008-2018) liczba mikroprzedsiębiorstw wzrosła o 16%.

W krótkim okresie (porównanie 2018 r. z 2017 r.) wartość produkcji mikrofirm ogółem wzrosła o 13,2%, przy czym największy wzrost dotyczył mikroprzedsiębiorstw osób prawnych (o 19,2%³⁸). W przypadku mikrofirm osób fizycznych wartość produkcji wzrosła o 8,9% (tabela 4.3).

Tabela 4.3. Wartość produkcji w mld zł w latach 2008-2018

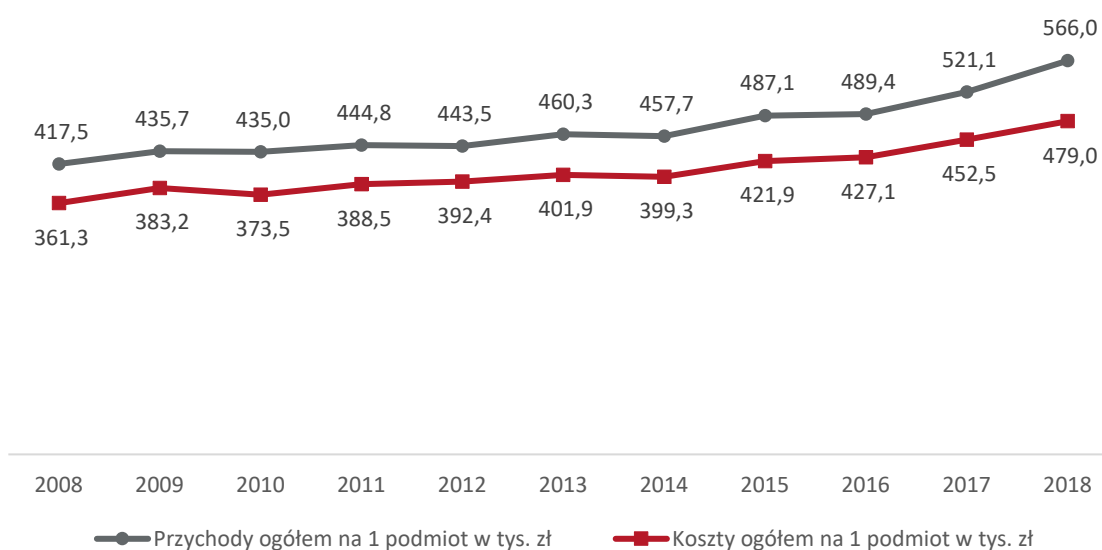
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	2412,9	2298,8	2454,8	2709,0	2749,0	2801,7	2890,3	3075,3	3127,4	3478,3	3787,3
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem, z czego:											
mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	987,1	691,2	703,1	754,0	749,2	774,5	797,7	886,6	940,2	1042,9	1180,4
mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	397,9	226,5	242,8	238,8	234,2	270,4	271,0	311,1	368,8	436,2	519,9
mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	589,2	464,7	460,3	515,2	515,0	504,1	526,7	575,5	571,5	606,6	660,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

³⁸ Liczba mikroprzedsiębiorstw osób prawnych w 2018 r. w porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła o blisko 5%.

Dane za lata 2008-2018 pokazują także systematyczny wzrost przychodów i kosztów mikroprzedsiębiorstw. Zarówno przychody, jak i koszty przypadające na jedno przedsiębiorstwo, rosły w analizowanym okresie w podobnym tempie – w roku 2018 w porównaniu z rokiem 2008 przychody były wyższe o 35,6%, a koszty – o 32,6%. W roku 2018, w porównaniu z poprzednim, wzrost kosztów na jedno przedsiębiorstwo był nieco niższy niż przychodów (koszty – 5,9% r/r, przychody – 8,6% r/r). Wskaźnik poziomu kosztów, czyli procentowa relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem, w analizowanym okresie nie ulegał większym wahaniom (w roku 2008 wynosił około 87%, w 2018 – 85%).

Wykres 4.3. Przychody i koszty ogółem przypadające na jedno mikroprzedsiębiorstwo w latach 2008-2018 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

W latach 2008-2018 odnotowano także wzrost wartości dodanej wytworzonej przez mikroprzedsiębiorstwa (wzrosła ona z 221 166 mln zł do 339 663 mln zł – o 53,6%). Przy czym w latach 2009-2012 wystąpił nieznaczny spadek tej wartości, a w latach kolejnych odnotowano jej wzrost (w roku 2018 – o 4,0% r/r). Na przestrzeni lat 2008-2018 wystąpił natomiast spadek rentowności sektora przedsiębiorstw niefinansowych³⁹. Przy czym na tle całej populacji przedsiębiorstw najwyższą rentownością charakteryzują się mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych.

Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych rozwijają się szybciej niż osób prawnych – biorąc pod uwagę wzrost nakładów inwestycyjnych przypadających na jedno przedsiębiorstwo czy wskaźnik rentowności obrotu brutto

³⁹ Mierzonej wskaźnikiem rentowności obrotu brutto – procentową relacją wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem.

W analizowanym okresie wartość wskaźnika rentowności obrotu brutto tej grupy firm ulegała wahaniom, ale w roku 2018 była na najwyższym poziomie w analizowanym okresie (21,7%).

W przypadku całej populacji przedsiębiorstw w roku 2018 wskaźnik ten był niższy o 0,9 p.p. niż w roku 2008. W 2018 r., w porównaniu do 2017 r., odnotowano wzrost wartości wskaźnika rentowności obrotu brutto we wszystkich analizowanych grupach mikroprzedsiębiorstw oraz ogółem w przedsiębiorstwach niefinansowych. Natomiast w przypadku dużych firm nastąpił by on niższy o 1 p.p. r/r (tabela 4.4).

Tabela 4.4. Wskaźniki rentowności obrotu brutto w mikroprzedsiębiorstwach na tle wybranych przedsiębiorstw w latach 2008-2018 (w %)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	8,2%	8,3%	8,8%	8,1%	5,9%	6,4%	6,5%	6,3%	6,6%	7,1%	7,3%
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem	15,6%	15,1%	16,8%	15,0%	11,5%	12,7%	12,8%	13,4%	12,7%	13,2%	15,4%
Mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	8,2%	11,6%	14,5%	9,7%	2,6%	6,7%	4,1%	4,3%	3,1%	4,2%	7,4%
Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	18,9%	16,8%	18,1%	17,5%	15,6%	16,0%	17,4%	18,5%	19,0%	19,7%	21,7%
Duże przedsiębiorstwa	5,4%	6,2%	6,2%	6,6%	4,3%	4,6%	4,2%	3,0%	4,6%	5,3%	4,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

Kolejna kwestia to nakłady inwestycyjne⁴⁰. W 2018 r. dla przedsiębiorstw ogółem wzrosły one o 12,2% w porównaniu z poprzednim rokiem (z 194,4 mld zł do 218,2 mld zł) i były najwyższe w analizowanym okresie. Przy czym w 2018 r. mikroprzedsiębiorstwa osiągnęły nieco wyższą dynamikę nakładów inwestycyjnych niż przedsiębiorstwa ogółem – 12,9% r/r. W przypadku mikroprzedsiębiorstw osób prawnych wynosiła ona aż 19,3% r/r., natomiast fizycznych – tylko 4,2% r/r.

Nakłady inwestycyjne na jedno mikroprzedsiębiorstwo stanowiły przeciętnie 11,4% wytworzonej wartości dodanej (udział ten był wyższy w przypadku mikrofirm osób prawnych – 15,8%, niższy zaś w przypadku tych prowadzonych przez osoby fizyczne – 8,0%).

Mikrofirmy osób fizycznych charakteryzował też wyższy niż ogółu przedsiębiorstw udział nakładów na zakup używanych środków trwałych w nakładach ogółem (w 2018 r. wynosił on 17,7% w porównaniu z 9,0% dla ogółu firm) (tabela 4.5).

⁴⁰ Prezentowane wartości obejmują nakłady inwestycyjne oraz wydatki na zakup używanych środków trwałych.

Tabela 4.5. Nakłady inwestycyjne na jedno przedsiębiorstwo (w tys. zł) i udział nakładów w wartości dodanej (w %) w latach 2008-2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe <i>jako procent wartości dodanej</i>	86,2 19,5%	85,9 17,9%	82,2 17,1%	90,4 18,7%	86,3 18,0%	91,6 18,2%	99,5 19,7%	104,8 20,0%	93,7 18,2%	93,6 16,9%	101,5 18,4%
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem <i>jako procent wartości dodanej</i>	11,4 9,2%	13,6 10,0%	15,0 11,6%	16,5 13,2%	14,2 11,5%	15,6 11,9%	17,0 12,6%	16,2 11,1%	15,6 10,4%	17,1 10,5%	18,6 11,4%
Mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych <i>jako procent wartości dodanej</i>	744,7 41,3%	114,3 12,8%	150,6 17,5%	150,6 20,8%	101,7 16,2%	143,2 20,0%	150,9 21,5%	111,5 16,9%	94,1 14,8%	92,6 14,7%	105,5 15,8%
Mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych <i>jako procent wartości dodanej</i>	6,8 131,3%	7,6 8,4%	7,4 8,4%	8,4 9,4%	8,4 9,4%	6,9 7,5%	7,2 7,7%	7,9 7,8%	7,5 7,5%	8,1 7,6%	8,2 8,0%
Udział nakładów na zakup używanych środków trwałych w % w nakładach ogółem (mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych)	10,7%	15,6%	17,6%	17,1%	16,0%	16,5%	15,8%	15,9%	19,1%	19,5%	17,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

Mikroprzedsiębiorstwa a rynek pracy

W mikroprzedsiębiorstwach w roku 2018 pracowało blisko 4,1 mln osób, w tym ponad 1,4 mln zatrudnionych. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba pracujących w tej grupie podmiotów wzrosła o 2,3% (o 89,7 tys. osób), a zatrudnionych o 0,8% (o 10,8 tys. osób). W porównaniu z 2008 r. liczba pracujących w roku 2018 była wyższa o 9,3%, a zatrudnionych – o 2,0%.

W ostatnich latach obserwujemy rosnący trend, jeżeli chodzi o liczbę pracujących i zatrudnionych w mikrofirmach. Nadal wysoka jest liczba osób samozatrudnionych, których w IV kw. 2019 r. było blisko 1,3 mln (8,7% wszystkich pracujących w polskiej gospodarce)

Tylko niewiele ponad jedna trzecia pracujących w mikrofirmach to pracownicy najemni (35,0% w 2018 r.). Udział osób pracujących w mikroprzedsiębiorstwach wśród wszystkich pracujących w sektorze przedsiębiorstw wynosił w 2018 r. 40,8%. Obniżył się poziom bezrobocia rejestrowanego, wzrósł wskaźnik zatrudnienia⁴¹.

⁴¹ Stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła pod koniec 2018 r. 5,8% i była niższa o 0,8 p.p. niż rok wcześniej. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym (15-64 lata) w III kw. 2018 r. wyniósł 68,0% - wzrost o 1,5

Tabela 4.6. Liczba pracujących i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach (w tys. osób i w %) w latach 2008-2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba pracujących	3727,2	3464,2	3399,1	3508,6	3459,5	3371,5	3495,1	3667,6	3862,0	3985,6	4075,3
Liczba zatrudnionych	1398,1	1361,0	1282,2	1303,0	1269,8	1203,7	1246,4	1325,3	1374,5	1414,9	1425,8
- odsetek pracujących (bez zatrudnionych)	62,5%	60,7%	62,3%	62,9%	63,3%	64,3%	64,3%	63,9%	64,6%	64,5%	65,0%
- odsetek zatrudnionych	37,5%	39,3%	37,7%	37,1%	36,7%	35,7%	35,7%	36,1%	35,6%	35,5%	35,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020.

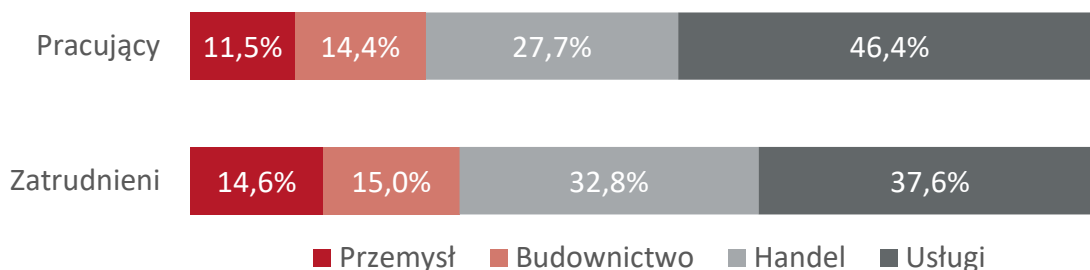
Mikroprzedsiębiorstwa w 2018 r. były miejscem pracy dla przeciętnie dwóch pracujących oraz dla niespełna jednego zatrudnionego (0,7).

Zdecydowana większość mikrofirm działa w Usługach i Handlu (76%), dlatego te sekcje są też najczęstszym miejscem pracy dla pracujących i zatrudnionych w tej grupie przedsiębiorstw

Gdy analizie poddamy branże działalności mikroprzedsiębiorstw, to zarówno pod względem pracujących, jak i zatrudnionych dominują Usługi i Handel (wykres 4.4). Na przestrzeni ostatnich lat struktura ta nie uległa większym zmianom. Branże o największym nasyceniu pod względem pracujących i zatrudnionych to: Zakwaterowanie i gastronomia (2,8 pracujących i 1,1 zatrudnionych na jeden podmiot) oraz Przemysł

(2,4 pracujących i 1,0 zatrudnionych). Z kolei branże, gdzie udział zatrudnionych na przedsiębiorstwo jest znikomy to: Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, Opieka zdrowotna i pomoc społeczna Edukacja, Informacja i komunikacja oraz Kultura, rozrywka i rekreacja.

Wykres 4.4. Struktura pracujących i zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach w 2018 r. wg branż (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2018 r.*, GUS, 2020.

p.p. w stosunku do III kw. 2017 r. Dane za publikacją *Rynek pracy w Polsce w 2018 r.*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, 2019.

Samozatrudnieni

Zmieniające się warunki rynkowe sprawiają, że coraz większe znaczenie mają elastyczne formy pracy i działalności gospodarczej. Jedną z nich jest samozatrudnienie. Samo pojęcie samozatrudnienia nie jest jednoznaczne – w różnych krajach stosuje się odmienne definicje tego zjawiska. Na potrzeby niniejszego raportu przyjęliśmy, że samozatrudnienie jest formą pracy realizowaną jednoosobowo na własny rachunek, jako samodzielna, pozarolnicza działalność gospodarcza w ramach jednoosobowego przedsiębiorstwa (które nie zatrudnia pracowników)⁴².

Według danych GUS⁴³ w IV kwartale 2019 r. liczba pracujących ogółem (bez sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) wynosiła blisko 15 mln osób. Liczba pracujących na własny rachunek osiągnęła 1,9 mln, przy czym 626 tys. z nich to pracodawcy, czyli osoby zatrudniające co najmniej jednego pracownika najemnego. **Liczba osób pracujących na własny rachunek, które mogą zgodnie z przytoczoną wyżej definicją być uznane za samozatrudnionych wynosi więc blisko 1,3 mln.**

Samozatrudnieni stanowią 8,7% pracujących ogółem. Większość z nich, bo ponad dwie trzecie, to mężczyźni (70,6%) i osoby pracujące w miastach (70,2%) (tabela 4.7). W IV kwartale 2019 r. w porównaniu z IV kw. 2018 r. odnotowano nieznaczny spadek liczby samozatrudnionych – o 6 tys. osób (0,5%).

Tabela 4.7. Liczba samozatrudnionych w IV kwartale 2019 r.

	Pracujący ogółem (tys.)	Samozatrudnieni (tys.)	Udział samozatrudnionych w pracujących ogółem
Ogółem	14 963	1 283	8,7%
Kobiety	6 713	378	5,7%
Mężczyźni	8 251	906	11,1%
Miasta	9 783	902	9,4%
Wieś	5 181	382	7,2%

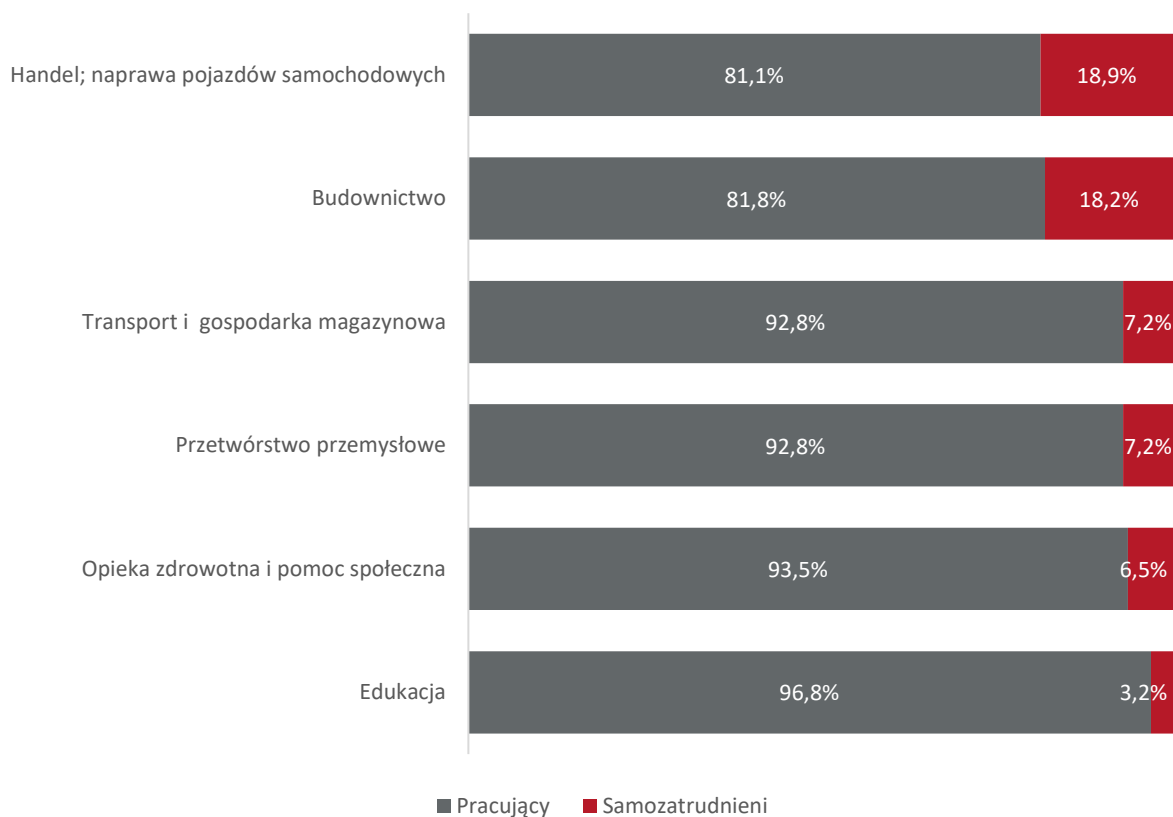
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności Polski. IV kwartał 2019 r.*, GUS, 2020.

Firmy osób samozatrudnionych najczęściej działają w sekcjach: *Handel i naprawa pojazdów samochodowych (18,9%), Budownictwo (18,2%), Transport i gospodarka magazynowa (7,2%) oraz Przetwórstwo przemysłowe (7,2%)* (Wykres 4.5).

⁴² Na podstawie: B. Lasocki, M. Skrzek-Lubasińska *Samozatrudnienie w Polsce – problemy definicyjne, dostępność danych i ich interpretacja w Wiadomości statystyczne nr 7*, Lipiec 2016, GUS, 2016.

⁴³ Na podstawie publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski. IV kwartał 2019 r.*, GUS, 2020.

Wykres 4.5. Udział samozatrudnionych w ogóle pracujących w wybranych sekcjach gospodarki w IV kw. 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji *Aktywność ekonomiczna ludności Polski. IV kwartał 2019 r.*, GUS, 2020.

Wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach

Przeciętne wynagrodzenie w mikroprzedsiębiorstwach wynosiło w 2018 r. 3.093 zł, co stanowiło 64,2% przeciętnego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach ogółem. W latach 2008-2018 obserwujemy systematyczny wzrost wynagrodzeń

w mikroprzedsiębiorstwach, przy czym dynamika zmian jest większa niż w przypadku ogółu przedsiębiorstw. W roku 2018 w porównaniu z 2008 r. przeciętne wynagrodzenie w mikrofirmach wzrosło o 79,2%, podczas gdy w przypadku ogółu przedsiębiorstw – o 64,2% (tabela 4.8).

Wynagrodzenia w mikrofirmach w ostatnich latach rosną szybciej niż przeciętnie w sektorze przedsiębiorstw

W 2018 r. najwyższe zarobki odnotowano w mikroprzedsiębiorstwach z sekcji Informacja i komunikacja (5169 zł), oraz Obsługa rynku nieruchomości (3871 zł), najniższe zaś w firmach działających w branży Zakwaterowanie i gastronomia (2438 zł), Pozostała działalność usługowa (2548 zł) oraz Budownictwo (2756 zł).

Tabela 4.8. Wysokość średnich miesięcznych wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ogółem przedsiębiorstwa niefinansowe	3000	3139	3300	3481	3628	3761	3899	4017	4182	4454	4816
Mikroprzedsiębiorstwa ogółem, z tego:	1726	1879	2006	2059	2172	2210	2315	2437	2616	2822	3093
- mikroprzedsiębiorstwa osób prawnych	3050	3042	3402	3368	3344	3276	3425	3480	3696	3878	4856
- mikroprzedsiębiorstwa osób fizycznych	1422	1585	1642	1735	1831	1891	1965	2060	2179	2337	2366
Średnie wynagrodzenie w mikroprzedsiębiorstwie ogółem jako % średniego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach niefinansowych (%)	57,5	59,9	60,8	59,1	59,9	58,8	59,4	60,7	62,6	63,4	64,2
Średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej jako % średniego wynagrodzenia w przedsiębiorstwach niefinansowych (%)	47,4	50,5	49,8	49,8	50,5	50,3	50,4	51,3	52,1	52,5	49,1
Średnie wynagrodzenie w mikrofirmie osoby fizycznej jako % wynagrodzenia minimalnego	126,3	124,2	124,7	125,2	122,1	118,2	117,0	117,7	117,8	116,9	112,7
Minimalne wynagrodzenie za pracę	1126	1276	1317	1386	1500	1600	1680	1750	1850	2000	2100

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych* z lat 2009-2020 oraz danych ZUS (<https://www.zus.pl/baza-wiedzy/skladki-wskazniki-odsetki/wskazniki/minimalne-wynagrodzenie-za-prace-od-2003-r>).

Analiza danych dotyczących wynagrodzeń w mikrofirmach pokazuje ich duże zróżnicowanie między przedsiębiorstwami osób fizycznych i osób prawnych.

Wynagrodzenia pracowników zatrudnionych przez osoby fizyczne są znacznie niższe niż w firmach należących do osób prawnych i w roku 2018 stanowiły 49% przeciętnego wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach osób prawnych. W roku 2018 wynagrodzenia w najmniejszych firmach wzrosły o blisko 10% r/r.

Jednak, gdy porównamy dynamikę zmian przeciętnego wynagrodzenia w mikrofirmach osób fizycznych do zmian minimalnego wynagrodzenia o pracę (lata 2008-2018), to można zauważyć, że wynagrodzenia w takich podmiotach rosną wolniej niż minimalne wynagrodzenie. W roku 2008 średnie wynagrodzenie pracownika zatrudnionego w firmie osoby fizycznej stanowiło 126% minimalnego wynagrodzenia za pracę, a w roku 2018 – relacja ta spadła do niecałych 113% (tabela 4.9).

Tabela 4.9. Zmiany minimalnego wynagrodzenia oraz średnich wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach osób fizycznych w latach 2008-2018

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Minimalne wynagrodzenie - w zł	1126	1276	1317	1386	1500	1600	1680	1750	1850	2000	2100
Minimalne wynagrodzenie – zmiana w zł	190	150	41	69	114	100	80	70	100	150	100
Minimalne wynagrodzenie – zmiana w %	20,3%	13,3%	3,2%	5,2%	8,2%	6,7%	5,0%	4,2%	5,7%	8,1%	5,0%
Średnie wynagrodzenie pracowników – w zł	1422	1585	1642	1735	1831	1891	1965	2060	2179	2337	2366
Średnie wynagrodzenie pracowników – zmiana w zł	-73	163	57	93	96	60	74	95	119	158	29
Średnie wynagrodzenie pracowników – zmiana w %	-4,9%	11,5%	3,6%	5,7%	5,5%	3,3%	3,9%	4,8%	5,8%	7,3%	1,2%
Przeciętna liczba zatrudnionych – w tys. osób	1138	1087	1017	1045	983	926	948	973	979	969	1010
Przeciętna liczba zatrudnionych – zmiana w %	6,8%	-4,5%	-6,4%	2,7%	-5,9%	-5,8%	2,3%	2,7%	0,6%	-1,0%	4,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS Działalność przedsiębiorstw niefinansowych (lata 2008-2020) oraz danych ZUS (<https://www.zus.pl/baza-wiedzy/skladki-wskazniki-odsetki/wskazniki/minimalne-wynagrodzenie-za-prace-od-2003-r>).

Rozdział 5. Wykorzystanie ICT w polskich przedsiębiorstwach⁴⁴

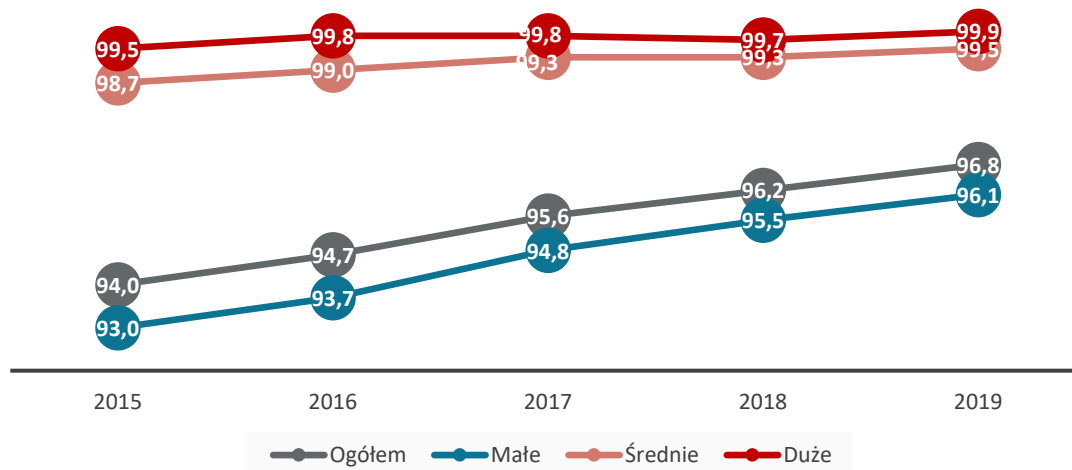
Wyposażenie przedsiębiorstw w komputery⁴⁵

W 2019 r. korzystanie z komputerów zadeklarowano 96,8% przedsiębiorstw, w tym prawie wszystkie podmioty duże (99,9%) i średnie (99,5%)

Powszechne zastosowanie komputerów sprawia, że wskaźnik obrazujący ich wykorzystanie w firmach utrzymuje się na zbliżonym i niezmiennie wysokim poziomie. W 2019 r. odsetek przedsiębiorstw stosujących komputery wyniósł 96,8% i był o 0,6 p.p. wyższy niż rok wcześniej. Najwyższe wartości

tego wskaźnika notowano wśród przedsiębiorstw dużych i średnich – niemal 100%. Od kilku lat systematyczny wzrost notują małe firmy, które w 2019 r. osiągnęły wartość ww. wskaźnika na poziomie 96,1% (wykres 5.1).

Wykres 5.1. Przedsiębiorstwa wykorzystujące komputery według klas wielkości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015-2019*, GUS, 2019.

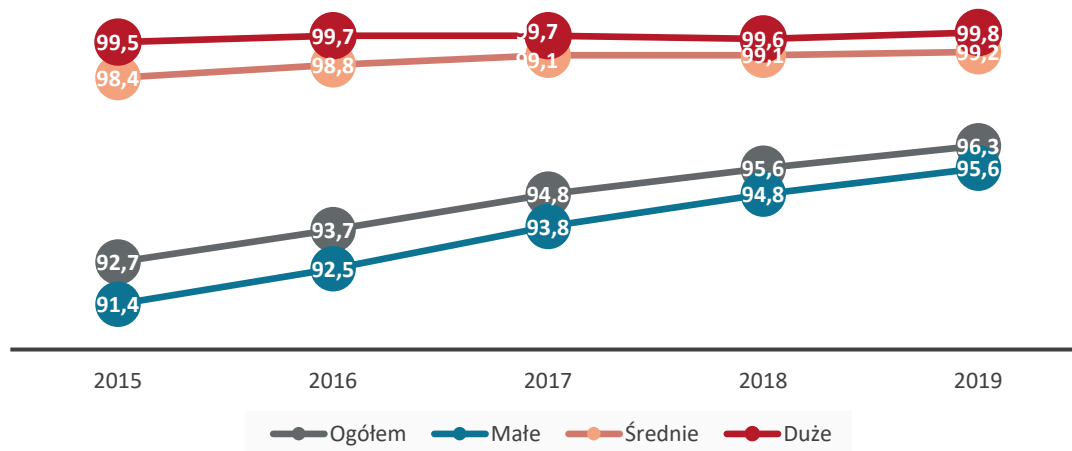
Dostęp do Internetu w przedsiębiorstwach

W 2019 r. odsetek podmiotów posiadających dostęp do Internetu wyniósł 96,3% i w porównaniu z 2015 r. wzrósł o 3,6 p.p. (wykres 5.2). Wśród dużych przedsiębiorstw wskaźnik dostępu jest równy prawie 100%. Najstabilniej w komputery, jak i w dostęp do Internetu, wyposażone były małe firmy (95,6%), lecz jednocześnie to w ich przypadku wzrost wskaźnika dostępu był najbardziej znaczący (o 0,8 p.p. r/r).

W 2019 r. dostęp do Internetu posiadało 96,3% badanych przedsiębiorstw. Największy wzrost wskaźnika dostępu do Internetu poprzez łącze szerokopasmowe odnotowano wśród przedsiębiorstw małych

⁴⁴ Dane w całym rozdziale dotyczą przedsiębiorstw o liczbie pracowników powyżej dziewięciu osób.

⁴⁵ Komputery stacjonarne i komputery przenośne (laptopy, notebooki, netbooki) i inne urządzenia przenośne takie jak smartfony, PDA.

Wykres 5.2. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu według klas wielkości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015-2019*, GUS, 2019.

W 2019 r. dostęp do Internetu poprzez łącze szerokopasmowe wykazało 96,3% przedsiębiorstw, a poprzez mobilne łącza szerokopasmowe – 75,7% podmiotów. Najpowszechniej stosowanym przez przedsiębiorstwa sposobem łączenia się z Internetem było wykorzystanie szerokopasmowego dostępu do sieci globalnej z zastosowaniem łącza DSL.

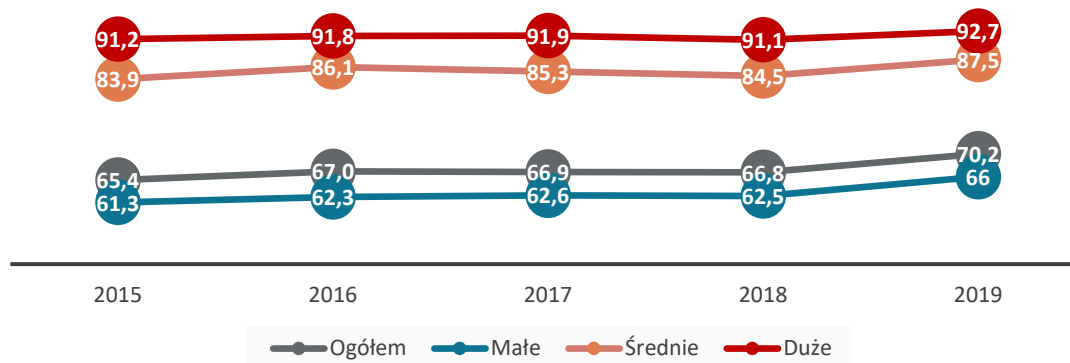
W 2019 r. Internetu mobilnego używało 97,5% dużych przedsiębiorstw (wzrost o 0,4 p.p. r/r), 88,2% – średnich (wzrost o 2 p.p. r/r) i 72,4% – małych (wzrost o 8,7 p.p. r/r). Pomimo, iż w podmiotach małych udział jednostek deklarujących posiadanie dostępu do Internetu poprzez mobilne łącza był najmniejszy, to w latach 2015–2019 odnotowano jego największy wzrost (o 15,1 p.p.).

Strona internetowa

W 2019 r. własną stronę internetową posiadało 70,2% przedsiębiorstw (wzrost o 3,4 p.p. r/r). Liderem pod tym względem były firmy duże (92,7%), a najslabiej wypadły firmy małe (66,0%). Odsetek firm posiadających stronę znacząco wzrósł w porównaniu z rokiem 2018. Małe przedsiębiorstwa zanotowały wzrost tego wskaźnika na poziomie 3,5 p.p., średnie – 3 p.p., natomiast duże – 1,6 p.p. r/r (wykres 5.3).

**Ponad 70%
przedsiębiorstw
posiada własną
stronę internetową**

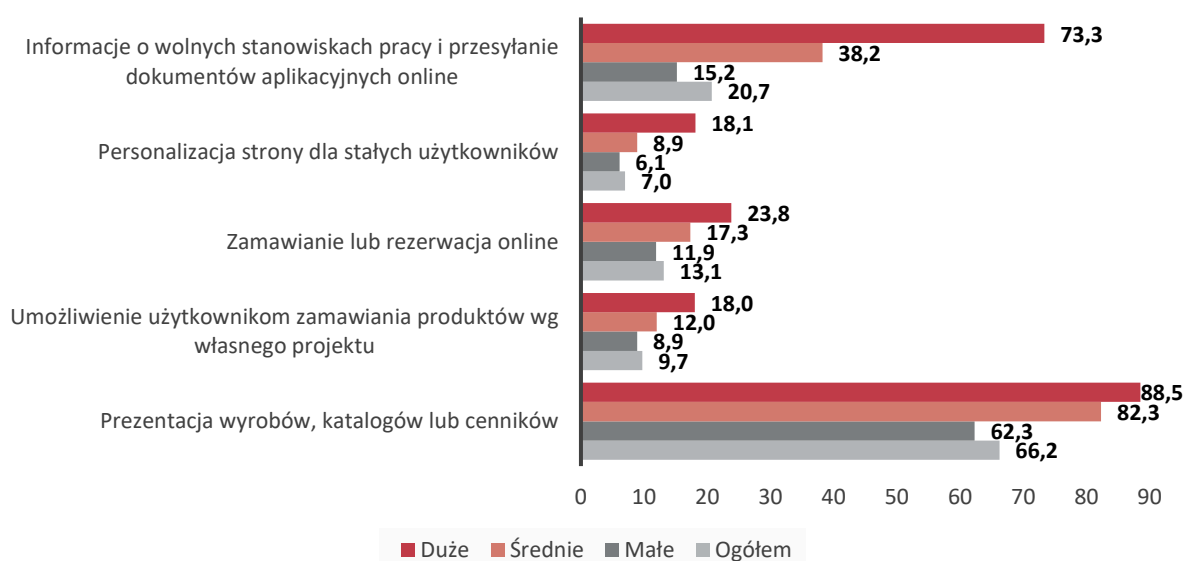
Strona internetowa daje nie tylko możliwość promocji własnej działalności w Internecie, ale także jest użytecznym źródłem danych na temat potencjalnych klientów. Przedsiębiorstwa coraz częściej wykorzystują ten aspekt posiadania strony w swojej działalności. W 2019 r. 13,5% podmiotów gromadziło i analizowało informacje na temat zachowania osób odwiedzających ich strony internetowe. Z możliwości tej skorzystała prawie jedna trzecia dużych przedsiębiorstw.

Wykres 5.3. Przedsiębiorstwa posiadające własną stronę internetową w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015-2019*, GUS, 2019.

Większość przedsiębiorstw postrzega swoją stronę internetową przede wszystkim jako narzędzie marketingowe. Najczęściej strona jest wykorzystywana do prezentacji wyrobów, katalogów, cenników produktów bądź usług przedsiębiorstwa (66,2% firm ogółem). Kolejną chętnie udostępnianą funkcją (20,7%) jest zamieszczanie informacji o wolnych stanowiskach pracy i przesyłanie dokumentów aplikacyjnych online. Szczególnie chętnie korzystają z niej firmy duże (73,3%). Firmowe strony umożliwiają także m.in. składanie zamówień i sprawdzanie stanu ich realizacji online – z tej funkcji korzysta 13,1% przedsiębiorstw. Do najrzadziej używanych w przedsiębiorstwach funkcji strony należy jej personalizacja dla stałych użytkowników (7%).

Firmy najczęściej wykorzystują stronę internetową do prezentacji katalogów wyrobów i usług

Wykres 5.4. Przeznaczenie stron internetowych w przedsiębiorstwach w 2019 r. (w % firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015-2019*, GUS, 2019.

Media społecznościowe

W 2019 r. blisko 40% przedsiębiorstw w Polsce korzystało z możliwości, jakie dają media społecznościowe. Najczęściej duże firmy

W 2019 r. ponad jedna trzecia (36,6%) przedsiębiorstw w Polsce korzystała przynajmniej z jednego z mediów społecznościowych, tj. o 6,3 p.p. więcej niż w 2018 r. Poprawa sytuacji w tym zakresie jest wynikiem zarówno większej świadomości siły oddziaływania samych mediów i zatrudniania specjalistów od komunikacji i marketingu, jak i wyższych budżetów na promocję własnej oferty.

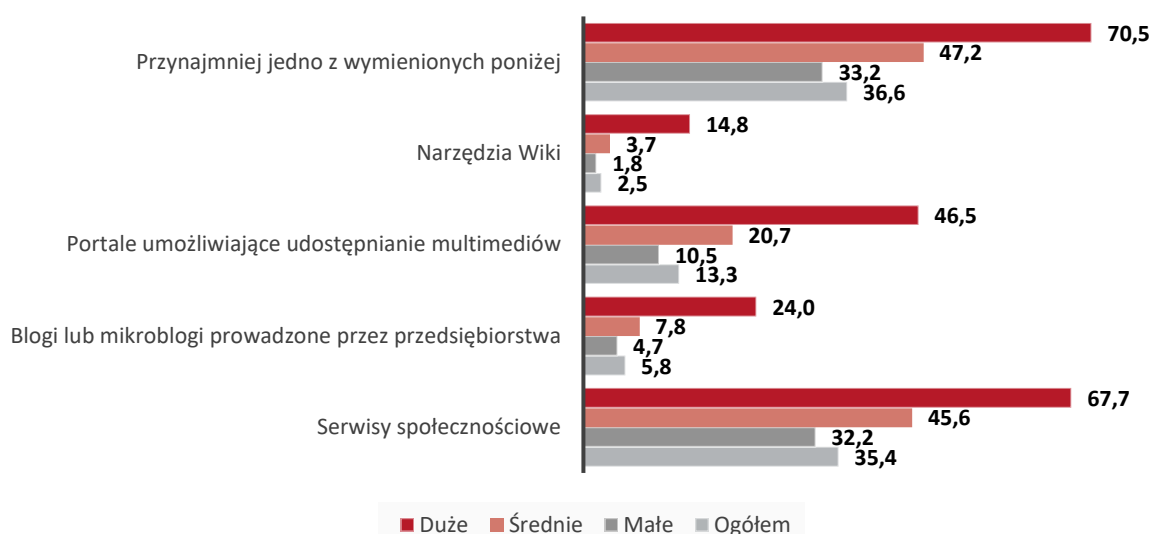
W większości przypadków wykorzystywane są serwisy społecznościowe, w mniejszym stopniu blogi i portale umożliwiające udostępnianie multimediów.

Uwzględniając klasę wielkości, najchętniej z mediów społecznościowych korzystały firmy duże (70,5%), które w 2019 r. odnotowały wzrost o 6,7 p.p. r/r. Wzrósł również udział firm średnich i małych, odpowiednio o 6,1 i 6,3 p.p. r/r.

Social media stają się coraz częściej głównym kanałem utrzymywania relacji z klientami. Niektóre przedsiębiorstwa rezygnują z kontaktu telefonicznego na rzecz poczty elektronicznej lub portali społecznościowych. Wzrost popularności tych ostatnich sprawił, że są coraz chętniej wykorzystywane przez firmy do promowania produktów i marek.

Komunikując się w social mediach firmy zachęcają klientów do dzielenia się pomysłami, które potem mogą wykorzystać w pracach nad tworzeniem lub rozwojem produktów i usług. Coraz częściej media społecznościowe bywają wykorzystywane w trakcie rekrutacji pracowników. Z powodzeniem stają się także narzędziem służącym usprawnieniu komunikacji wewnątrz firmy, umożliwiając wymianę wiedzy, opinii i pomysłów pracowników.

Wykres 5.5. Wykorzystanie mediów społecznościowych w przedsiębiorstwach według klasy wielkości w 2019 r. (% firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015-2019*, GUS, 2019.

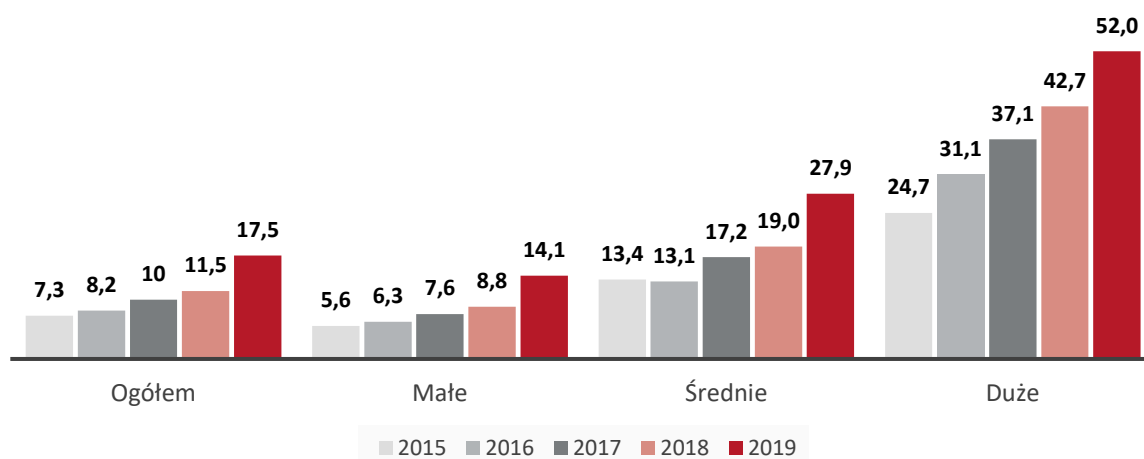
Chmura obliczeniowa⁴⁶

W 2019 r. z usług chmury obliczeniowej korzystało 17,5% przedsiębiorstw, przy czym największą popularność usługi te zyskały wśród firm dużych (52%). Najmniejsze zainteresowanie tego rodzaju technologiami odnotowano w firmach małych (14,1%). Odsetek firm średnich korzystających z usług chmury był niemal dwukrotnie wyższy (27,9%). W 2019 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, wykorzystanie rozwiązań chmurowych wyraźnie wzrosło we wszystkich klasach wielkości firm – w dużych o 9,3 p.p. r/r, w średnich o 8,9 p.p. r/r oraz w małych o 5,3 p.p. r/r. (wykres 5.6).

W 2019 r. 28,5% przedsiębiorstw korzystało z oprogramowania klasy ERP, 30,9% wykorzystywało narzędzia CRM, a ponad jedna trzecia podmiotów (36,1%) używała EKD

Spośród płatnych usług oferowanych w chmurze obliczeniowej najczęściej zakupywano te, związane z udostępnieniem poczty e-mail, a także oprogramowanie biurowe.

Wykres 5.6. Przedsiębiorstwa korzystające z płatnych usług w chmurze obliczeniowej według klas wielkości (% firm)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2012–2016, GUS, 2016, *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013–2017*, GUS, 2017, *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2014–2018*, GUS, 2018 oraz *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015–2019*, GUS, 2019.

Wymiana informacji wewnątrz przedsiębiorstwa

Wymiana informacji w organizacjach odbywa się za pomocą odpowiednich narzędzi informatycznych. Do najczęściej wykorzystywanych w tym celu klas oprogramowania należą:

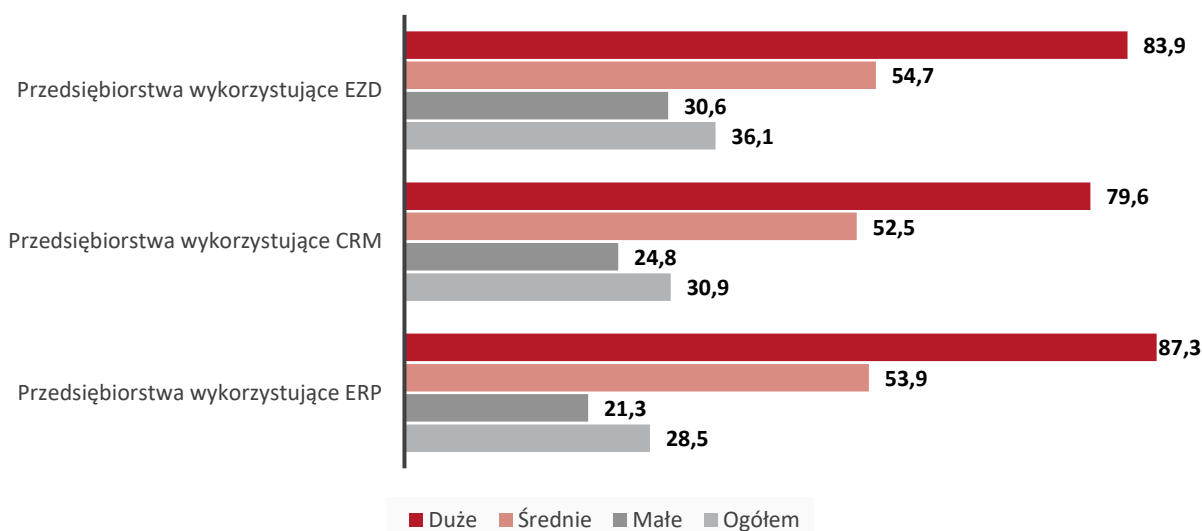
- CRM (ang. Customer Relationship Management) – oprogramowanie służące do zarządzania informacjami o klientach,

⁴⁶ Pod pojęciem chmury obliczeniowej (ang. cloud computing) rozumie się korzystanie ze skalowalnych usług ICT za pomocą Internetu. Usługi mogą obejmować dostęp do oprogramowania, korzystanie z określonej mocy obliczeniowej, przechowywanie danych.

- ERP (ang. Enterprise Resource Planning) – oprogramowanie do zarządzania zasobami przedsiębiorstwa poprzez wymianę informacji między różnymi działami przedsiębiorstwa (np. księgowością, planowaniem, produkcją, marketingiem),
- EZD – system elektronicznego zarządzania dokumentami, pozwala na rejestrowanie, porządkowanie, organizację obiegu oraz archiwizację dokumentów w postaci elektronicznej.

Coraz częściej przedsiębiorstwa wykorzystują programy komputerowe ułatwiające zarządzanie danymi zarówno na szczeblu organizacyjnym, jak i operacyjnym oraz obieg tych informacji pomiędzy poszczególnymi działami. W 2019 r. ponad jedna czwarta przedsiębiorstw korzystała z oprogramowania klasy ERP, nieco więcej wykorzystywało w swojej działalności narzędzia CRM, a ponad jedna trzecia podmiotów – używała EZD. Wszystkie rodzaje narzędzi wymiany informacji najczęściej stosowane były przez przedsiębiorstwa duże (ERP – 87,3%, CRM – 79,6% oraz EZD – 83,9%).

Wykres 5.7. Przedsiębiorstwa wykorzystujące narzędzia wymiany informacji w 2019 r. (w % firm według klas wielkości)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015-2019*, GUS, 2019.

Cyfryzacja w firmach

Wskaźnik intensywności cyfrowej⁴⁷

Statystyki z zakresu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach zawierają wiele szczegółowych informacji dotyczących różnych aspektów działalności. Istnieje coraz większa potrzeba generowania ogólnych (syntetycznych) wskaźników, które w sposób zwięzły odzwierciedlają stopień wykorzystania ICT w przedsiębiorstwach z uwzględnieniem różnych technologii.

⁴⁷ Dane za 2018 r.

Przykładem takiego podejścia jest zaproponowany przez Eurostat wskaźnik intensywności cyfrowej. Powstał on na bazie danych pozyskanych z badania *Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach*. Metodologia szacowania wskaźnika polega na przyporządkowaniu każdego przedsiębiorstwa do jednego z czterech poziomów intensywności cyfrowej. Za każdy spełniony warunek przyznawany jest punkt, których suma określa poziom intensywności cyfrowej.

Poziomy intensywności cyfrowej:

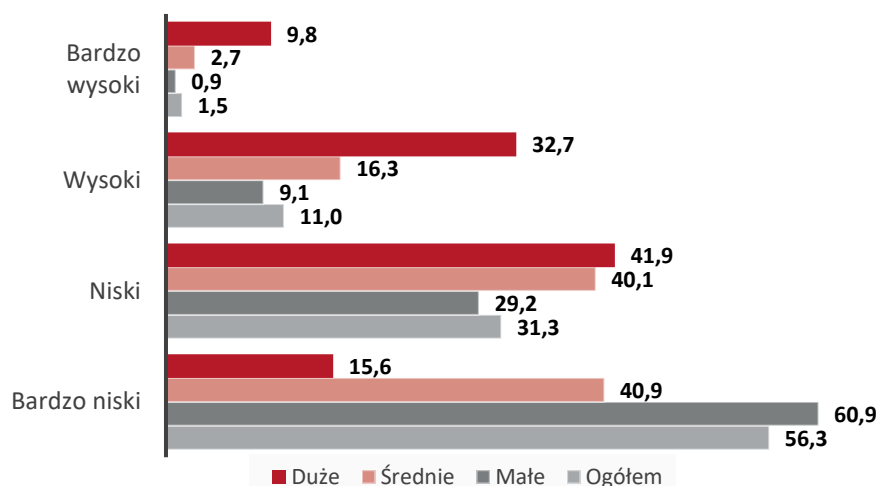
- Bardzo niski (0-3 pkt.),
- Niski (4-6 pkt.),
- Wysoki (7-9 pkt.),
- Bardzo wysoki (10-12 pkt.).

Warunki określające poziom intensywności cyfrowej w 2018 r.:

1. Korzystanie z komputerów posiadających dostęp do Internetu przez więcej niż 50% pracowników,
2. Zatrudnianie przynajmniej jednego specjalisty ICT,
3. Posiadanie łącza internetowego o prędkości przynajmniej 30 Mb/s,
4. Wyposażenie więcej niż 20% pracowników w urządzenia przenośne,
5. Posiadanie strony internetowej,
6. Posiadanie strony internetowej, zawierającej co najmniej jedną z następujących funkcji:
 - prezentacja produktów lub usług,
 - możliwość śledzenia stanu zamówienia,
 - możliwość złożenia zamówienia według własnej specyfikacji,
 - personalizacja treści,
7. Posiadanie strony internetowej, zawierającej linki i odwołania do mediów społecznościowych,
8. Kupowanie średniozaawansowanych usług w chmurze, tj.:
 - Hosting baz danych,
 - Oprogramowanie księgowo lub finansowe,
 - Oprogramowanie typu CRM,
 - Moc obliczeniowa,
9. Wysłanie faktur nadających się do automatycznego przetwarzania,
10. Płatna reklama w Internecie,
11. Przychody uzyskane ze sprzedaży elektronicznej stanowią co najmniej 1% całkowitych przychodów,
12. Przychody uzyskane ze sprzedaży przez własne strony internetowe, platformy handlowe lub aplikacje mobilne stanowią więcej niż 1% całkowitych przychodów, a sprzedaż do klientów indywidualnych stanowi więcej niż 10% przychodów ze sprzedaży przez własne strony internetowe, platformy handlowe lub aplikacje mobilne.

W 2018 r. ponad połowa polskich przedsiębiorstw została zaliczona do grupy o bardzo niskiej intensywności cyfrowej, natomiast blisko jedna trzecia – do grupy o niskiej intensywności. Wysoki lub bardzo wysoki poziom intensywności cyfrowej wystąpił w przypadku 12,5% przedsiębiorstw. Największy odsetek firm zaklasyfikowanych do grupy o wysokiej lub bardzo wysokiej intensywności cyfrowej odnotowano wśród dużych jednostek (42,5%), najmniejszy zaś – wśród jednostek małych (10%).

Wykres 5.8. Przedsiębiorstwa zaklasyfikowane do poszczególnych poziomów intensywności cyfrowej (w % firm według klas wielkości)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2015-2019*, GUS, 2019.

Dla porównania, w 2018 r. spośród wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej największy odsetek przedsiębiorstw o wysokim lub bardzo wysokim wskaźniku intensywności cyfrowej zanotowano w Danii (49,5%), najmniejszy zaś – w Bułgarii (8,6%). Wartość wskaźnika dla Polski była o 5,5 p.p. niższa niż średnia dla całej Unii Europejskiej (18%). Największy odsetek przedsiębiorstw o bardzo niskiej intensywności cyfrowej odnotowano w Bułgarii (66,6%), najmniejszy – w Finlandii (11,1%), przy średniej unijnej – 45,8%.

Wskaźnik gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (Digital Economy and Society Index, DESI)⁴⁸

W opracowanym przez Komisję Europejską rankingu indeksu gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI) na 2020 r.⁴⁹ na tle 28 państw członkowskich UE Polska plasuje się na 23. miejscu. W ciągu ostatnich kilku lat jej wynik poprawił się, podobnie jak średnia dla UE. Polsce nie udało się jednak znacząco awansować w rankingu ogólnym.

⁴⁸ Na podstawie: *Indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI) na 2020 r. Sprawozdanie krajowe dotyczące Polski*, Komisja Europejska, 2020, dostęp: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/poland>.

⁴⁹ Indeks DESI 2020 bazuje na danych z 2019 r.

Poziom wykorzystania mobilnych usług szerokopasmowych w Polsce jest w dalszym ciągu najwyższy w skali UE, a ceny – bardzo konkurencyjne. Wysokie wyniki, jeżeli chodzi o zasięg stałych sieci o bardzo dużej przepływności oraz sieci 4G, przyczyniły się do poprawy ogólnego wyniku Polski w podkategorii „Łączność”. Poprawiły się wyniki w dziedzinie cyfrowych usług publicznych, jednak nie wpłynęło to na zmianę pozycji Polski. Polska poprawiła swoje wyniki w zakresie stosowania wstępnie wypełnionych formularzy i realizacji usług przez Internet, a pod względem korzystania z otwartych danych plasuje się powyżej średniej unijnej.

Tabela 5.1. Porównanie wskaźnika DESI dla Polski – edycje 2017, 2018 i 2019: Miejsce Polski w poszczególnych obszarach indeksu

	Ogółem miejsce (wynik Polski vs. wynik dla UE-28)	1. Łączność	2. Kapitał ludzki	3. Korzystanie z usług internetowych	4. Integracja technologii cyfrowej	5. Cyfrowe usługi publiczne
DESI 2020	23 (45,0 vs. 52,6)	15	22	23	25	20
DESI 2019	25 (40,7 vs. 49,4)	20	22	23	26	20
DESI 2018	24 (37,7 vs. 46,5)	18	24	24	26	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI) na 2020 r. Sprawozdanie krajowe dotyczące Polski*, Komisja Europejska, 2020.

Wyniki te są jednak niwelowane przez słabsze dane w obszarze integracji technologii cyfrowej oraz korzystania z usług internetowych, z którymi to obszarami związanych jest najwięcej wyzwań. W szczególności 15% ludności Polski nie korzysta jeszcze z Internetu, a niemal połowa społeczeństwa wciąż nie posiada podstawowych umiejętności cyfrowych. Na rynku jest coraz więcej specjalistów w dziedzinie ICT i absolwentów kierunków teleinformatycznych, ale ich liczba pozostaje poniżej średniej unijnej. Polskie przedsiębiorstwa opowiadają się za stosowaniem nowych technologii, a tendencja ta znajduje odzwierciedlenie we wzroście wykorzystania dużych zbiorów danych, przetwarzania w chmurze i sprzedaży przez Internet.

Infolinia: 801 332 202

info@parp.gov.pl

